BÉCSI NAPLÓ

XL. ÉVFOLYAM 4. SZÁM
2019. JÚLIUS–AUGUSZTUS
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,50 Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

VDL „hazatérése” Brüsszelbe

„Megkezdődik a munka egy erős és egységes Európai Unió megteremtése érdekében, a belső harcok helyett a közös kihívások leküzdésére kell összpontosítani” – jelentette ki Ursula von der Leyen július 16-án, miután az Európai Parlament (EP) képviselői megválasztották az Európai Bizottság (EB) következő elnökének. A többség bizalmával hitet tettek egy „egységes, kelettől-nyugatig, déltől-északig terjedő Európa” mellett, vallotta az eddigi német honvédelmi miniszter, aki közös, konstruktív alapokon álló munkára szólította fel az uniós képviselőtestület tagjait. Nehezen képzelhető el, hogy azok egyhamar VDL-nek fogják becézni a nagyon komolyan fellépő elnöknőt, mint némely újság.

A választáson 383 támogató és 327 ellenszavazatot kapott, az abszolút többség 374 lett volna. A láthatóan megkönnyebbült von der Leyen sajtótájékoztatóján leszögezte, hogy klímabarát EU-t kíván teremteni, amely a polgárokat szolgálja, gazdaságilag erős, illetve a jogállamiság és a demokrácia tiszteletén alapul. Hangsúlyozta, hogy mindig Európáért szeretett volna dolgozni, ezért olyan érzés ez számára, mint a hazatérés. Ami nem is olyan tréfás kijelentés, mivel 1958. október 8-án Ixelles-ben született, néhány kilométerre Brüsszeltől. Születési helyét programmatikusan látja: „Brüsszelben születtem európaiként, és csak később derült ki számomra, hogy német vagyok és alsó-szászországi. Ezért csak egy lehetőség van számomra: Európa egyesítése és megerősítése.” Emellett a hétgyermekes anya megjósolta, hogy „nőügyek” is lesznek ötéves regnálása idején. Az első már programozva van: Határozott szándékának nevezte, hogy a Bizottság fele nő, fele férfi legyen. „Garantálni fogom a nemek közötti teljes egyenlőséget a biztosok testületében. Ha a tagállamok nem javasolnak elegendő nőt, nem fogok habozni új neveket kérni”.

A szoros eredményről csak annyit mondott, hogy „demokráciában a többség, az többség”, és ez jó kezdetnek számít, minthogy két héttel ezelőtt a képviselők jelentős része még nem ismerte őt. David Sassoli, az EP új elnöke kiemelte: „A következő néhány év nagyon fontos az Európai Unió jövője szempontjából, s a feladatokat csak akkor oldhatjuk meg sikeresen, ha szoros és teljes együttműködésben összedolgoznak az intézményeink.” Von der Leyen ötéves mandátuma csak november 1-jén kezdődik, de már most be fogja kérni a tagországok javaslatait a brüsszeli testület tagjaira. A biztosjelöltek meghallgatására szeptember 30. és október 8. között kerül sor, ezután a parlamentnek a teljes biztosi testületet meg kell választania, amire várhatóan az október 21–24-i plenáris ülésen kerül sor.

Az ünnepélyes beszédeket természetesen még megközelítően sem váltotta fel olyasféle hatalmi harc, mint amilyen Jean-Claude Juncker idejét jellemezte. Ezért nagyon pontosan oda kell figyelni, hogy hallhatóvá váljon, milyen hangsúlyokat helyez Ursula von der Leyen – és mire. Öt európai újságnak adott első interjújában kimondottan barátságos hangnemben szólt a Visegrádi Négyekről: „Árnyaltabb megközelítésre van szükség az olyan államokkal szemben, mint Lengyelország és Magyarország, amelyek kihívást jelentenek a migrációval, jogállamisággal, sajtószabadsággal kapcsolatos uniós konszenzussal szemben” – fogalmazott az új főnöknő. „Őket is meg kell hallgatnunk. A lengyelek például joggal hivatkozhatnak arra, hogy másfél millió embert fogadtak be a háború sújtotta Ukrajnából” – folytatta. Egyébként a magyar és lengyel kormánypárt is támogatta megválasztását. Mi több, a 21 magyar képviselő közül csak kettő utasította el von der Leyent, az MSZP-s Ujhelyi István és a jobbikos Gyöngyösi Márton.

A szavazásról érdekes „belmagyar” értelmezési vita alakult ki. Mráz Ágoston Sámuel, a kormánypárti Nézőpont Csoport vezetője szerint a Fidesz és a V4-ek nemcsak megakadályozták, hogy a két úgynevezett csúcsjelölt (Manfred Weber és Frans Timmermans) hatalomra jusson, de hozzájárultak ahhoz is, hogy az általuk támogatott Ursula von der Leyen kerüljön pozícióba. Mráz: *„Egy nagyon furcsa helyzet van: Ursula von der Leyen egy jobbliberális jelölt (...), csak reménykedni lehet magyarként, hogy a jobbon lesz a hangsúly”* – fogalmazott.

Bauer Tamás közgazdász, volt SZDSZ-es, később DK-s politikus Facebook-on kommentálta a dolgot: „Akik a magyar EP-képviselők közül korábban nemmel készültek szavazni – a DK, az MSZP és a Momentum képviselői –, azok elégedetten nyilatkoztak von der Leyen délelőtti beszédéről… Igazán szép volt a beszéd, és vonzók a benne foglalt tervek.” De a magyarok számára az a fő kérdés, hogy „milyen fellépésre számíthatunk tőle a jogállamiság ügyében… És emiatt tartom szerencsétlennek, a folyamat rossz kimenetelének, hogy személyében olyan elnöke lesz az Európai Bizottságnak, akinek megválasztásához kellettek a Fidesz és a Jog és Igazságosság szavazatai, mert nem kapott elegendő szavazatot a négy demokratikus pártcsalád, a Néppárt, a szocialisták, a liberálisok és a zöldek frakcióiból. Vajon lesz-e ilyen indulással elegendő ereje a jogállam lengyel és magyar lebontóival szembeni fellépéshez?”

A magyar kormány elvárásait az „előleg” miatt Varga Judit új igazságügyi miniszter fogalmazta meg: „Ha valaki olvas a sorai között, akkor nem látom azt a feltétel nélküli nem objektív hozzáállást a jogállamisági kérdésekhez. Hanem egy sokkal racionálisabb, kiegyensúlyozottabb és talán a tagállamok egymás közötti egyenlőségére és együttműködésére épülő jogállami hozzáállást látok magam előtt Ursula von der Leyen politikájában.”

És hogy fogalmazott az új EB-elnök? „Meg kell mindenkinek tanulnia, hogy a jogállamisági szempontoknak való teljeskörű megfelelés mindig is a célunk, de senki sem tökéletes. A kelet-közép-európai országokban sokan érezhetik azt, hogy őket nem fogadják el teljes mértékben, és ha ugyanolyan kemény vitákat folytatunk a kérdésben, mint eddig, akkor az ahhoz az érzethez fog hozzájárulni, mintha egész országok népességét céloznánk.” A Bizottság döntése, hogy minden évben minden tagállamot jogállamisági monitoring alá vesz és erről jelentést készít, Ursula von der Leyen szerint enyhítheti azt a benyomást, hogy Európa egyik fele alapvetően kritikusan nézi a másik térséget.

Egyébként a következő hétéves költségvetésről (2021–2027) szóló papírokban továbbra is szerepel az a kitétel, hogy a jogállamisági problémák miatt az uniós pénzek kifizetését fel lehet függeszteni, vagy meg lehet szakítani. Varga Judit szerint ezt nem támogatja a magyar kormány, mert nagyon aggályos, hogy egy olyan „homályos, meg nem fogható fogalomhoz, mint a jogállamiság megsértése”, konkrét pénzügyi szankciókat rendelnek. Amennyiben ez a kitétel nem változik, „nem leszünk érdekeltek egy gyors megállapodásban” – mondta a miniszter.

Mindemellett az új Bizottság nem akarja kiengedni a szorítófogásból a demokrácia ügyében Magyarországot és Lengyelországot, jelentette a Reuters hírügynökség magas rangú brüsszeli tisztségviselőkre hivatkozva. A szocialista Frans Timmermans, aki várhatóan az új testületben is a jogállamiság felelőse lesz, megerősítette, hogy az EU „ugyanolyan határozott és elszánt lesz ebben a kérdésben, mint a távozó Bizottság”. Az új Bizottság a tervek szerint szeptemberben tart meghallgatást Magyarország ügyében.

Érdekes módon egy zöld politikus vitt pragmatikus hangot a vitába. Jürgen Trittin, aki 7 éven át volt német környezetvédelmi miniszter, a „Die Welt” c. napilapban kizárta egy olyan helyzet keletkezését, melyben Magyarország ki akarna lépni az EU-ból. „Orbán Viktor pontosan tudja, honnan jön a pénz uralmához”. A magyar gazdaság teljes egészében az egységes európai piactól függ, állítja Trittin. „Ha az ország nem lenne az unió tagja, a Porsche vagy a BMW azonnal kivonulna.”

Igaza van – még akkor is, ha Porsche helyett Mercedes-t mondhatott volna…

MARTOS PÉTER

Barcelona pavilon, a barcelonai világkiállításon (Ludwig Mies van der Rohe építész, 1929)

Hullámvölgy az Úzvölgyében

Az utóbbi hetek, hónapok eseményei túlságosan ismertek ahhoz, hogy részleteikben elismételjük őket. Mindazonáltal megrázóan tanulságos eset, mivel a XXI. század 2. évtizedének végén is tudatosítani kell, hogy még a halottak sem köteleznek senkit tiszteletükre, emlékük megőrzésére. Sőt, ellenkezőleg: éppenséggel vádolhatnak nemzetiségükkel.

Ami különösképpen megrázó: mindez Románia EU-elnökségének hónapjaiban történt, történik. Amikor látszólag mit sem használ az adminisztráció, tettlegességig fajuló akciókra kerül, kerülhet sor, amit legfeljebb ímmel-ámmal igyekszik fékezni (nem megakadályozni) a karhatalom. Sütő András félszeme tekint ránk, s amit lát, elborzaszt a román-magyar kapcsolatok szinte reménytelenné torzulását tapasztalva.

Közismert, hogy a kisebbségekre kimért ítélet a maradéktalan asszimiláció, vagy legalábbis olyan mérvű ártalmatlanná tételük, hogy szó nélkül eltűrjék, amit a többségi állam kiszabott rájuk. Egész évszázad szolgál tanulságul arra, hogy a cél nem változott, legfeljebb az eszközök módosultak, finomultak. Romániában változatlanul archaikus légkörben zajlik a kisebbségek ártalmatlanná tétele, s mindez az EU tagállamaként, jogi-adminisztratív kötelezettségek ellenére. Talán egy mégis változott: a némaságra kárhoztatott magyarok egyre-másra hallatják szavukat, ami bizonyos erőpróbára emlékeztet: a román fél talán így teszteli, mennyi ellenállóképesség rejlik még a magyarokban. Mondhatnánk, kényesen figyelik, hogyan, miként reagálnak a magyarok a legkülönfélébb eljárásokra. Eddig verbális, kizárólag védekező jellegű fellépésekre került sor. Azaz, a magyar kisebbség kevésbé kezdeményez, még kevésbé követel, hanem képességéhez mérten tiltakozik. A román fél – a jelek szerint – valóban felmérte és tudja, mire számíthat a magyarok részéről. Ezért is kockáztat meg vagy tűr el olyan megnyilvánulásokat, amik a nevetségig primitív módon teszik próbára a magyarok türelmét.

Már-már felmerül az a gyanú is, hogy a kifárasztási taktikának ördögi módja ez: megtapasztalva, hogy a magyarok oldaláról nem kell számolni semmiféle „visszavágással”; úgy is fel lehet fogni ezt, hogy az erőtlenségből következő eredménytelenség oda vezethet, hogy végül is még fegyverletételre sem futja. Szépen, csendesen távolibb országokban keresve boldogulást, onnan viszolyognak vissza a „hazafiak”, míg a nagy többség a zavartalan és jobb megélhetés értelmében távozik. Hirtelen felötlik az osztrák belügyminisztérium illetékes ügyvivőjének azon kissé rácsodálkozó meglátása: érdekes, a romániai magyarok a nemzetiségüket ért sérelmek miatt hagyják el hazájukat, itt meg (Nyugaton) önként feladják azt, ami miatt üldözést szenvedtek (a Ceausescu-féle falurombolás éveiben történt).

Ezen soroknak nem lehet célja a kedélyek felkorbácsolása, az egymás elleni uszítás, ami viszont nem jelentheti a tények elhallgatását, netán a feladásig fajuló megalkuvások legitimációját. Tudni kell, hogy ha nem többön, legalább kettőn múlik a vásár. Minden, a kiábránduláshoz vezető kijózanodás ellenére a magyar félnek el kell jutnia a meggyőzés szívós gyakorlásáig: igen, meg kell győzni a románokat arról, hogy csak a magyarokkal karöltve képzelhető el a közös jövő alakítása. A közös dolgok rendezése egyben az Európai Unió próbaköve is. Vannak a nemzeti, nemzetiségi kérdések körébe eső ügyek, amiknek távlatos megoldása igazán európai méretű feladat. A sokat kárhoztatott nacionalizmus nem a nemzeti-nemzetiségi sajátságok kiiktatásával, hanem messzemenő egyeztetésével harmonizálható. Ehhez nem utolsósorban fel kell ismerni és meg kell különböztetni a lényegbevágó kérdéseket a pótcselekvésre emlékeztető bürokratikus lépésektől.

Tudjuk, népek és országok sorsa változó körülmények között állandó hullámzás az időben. Az úzvölgyi hullámvölgy áthidalható, mivel ez közös érdeke magyaroknak és románoknak. Az Európai Unió pedig vesse vigyázó szemét a neuralgikus pontokra, megoldást, kiutat keresve és mutatva, ami valamennyi hasonló kérdésben példaértékű lehet.

PANNONICUS

A szép Európét, ma már nem Zeusz akarja elrabolni bika képében…

Húsz évvel ezelőtt, Krisztus születésétől számított harmadik évezredünk első évtizedében, mi, kelet-közép-európai naiv emberek arról folytattunk kimerítő eszmecseréket, milyen Európában szeretnénk élni – a nemzetek, az államok vagy a régiók Európájában. Nem jutottunk döntésre, de törésre sem, mert mind a három változat illeszthető volt a jövőről alkotott elképzelésünkbe. Akkor nem igazán tudatosítottuk, hogy a földrészünk nyugati felén élők kissé elpuhultak és felfordult az értékrendjük, hiszen nem tudtak határozottan válaszolni Daniel Cohn Bendit erkölcsileg és kulturálisan züllött anarchizmusára 1968-ban, sőt később sem, mert a zöldpártiak jelöltjeként beválasztották őt az Európai Parlamentbe. Sajátos, hogy ennek az embernek az európai értékeket romboló pályafutása, majd a természet zöldjével álcázott legitim politikusi életpályája akkor kezdődött és vált követendővé sokak számára, amikor mi errefelé, az akkori szovjet-övezetben éppen az európai értékeket romboló kommunista totalitarizmus ellen folytattunk küzdelmet.

Talán ezért sem véletlenül, lassan öt éve (2015 óta) gyötör bennünket a kétség, jól döntöttünk-e 1998 és 2004 között, hogy a közép-európai térség keleti felének államai tartozzanak az Európai Unióba. A kétség emberi tulajdonság, de csak akkor tudatformáló, ha rendszerben működik. Az Európa jövőjével kapcsolatos kétségek rendszere azonban csaknem száz éve működik.

Ez kivetíti árnyékát a jelenünkre is, amely már nem ennyire köthető a napi időpontokhoz. Azt azonban lehet követni, melyik hatalmi érdekeltség hol szerez befolyást. Fontos fordulópont a második világháború utáni területi-hatalmi megosztottság. Ez vitathatatlanul egyértelmű: két részre szakadt a világ, ami helyi háborús konfliktusokban is mérhető. Ez a megosztottság az 1960-as években két helyen jelenik meg: a Közel Keleten az arab-izraeli háborúban (1967-ben) és Kelet-Közép-Európában (1968-ban) a reform mozgalmak megjelenésében. Ugyanakkor világpolitikai méretben az 1973-ban kezdődő Helsinki-folyamat a mérvadó, mert itt csap össze békés keretek között először nyugat és kelet. Akkor még nem sejtettük, hogy ez csak látszólag az értékrendek harca. Lényege a befolyási övezetek határainak az átlépése volt. Ebben a küzdelemben a Szovjetunió alul maradt.

Akármennyire is örültünk ennek akkor, ma már tudjuk, itt eresztette csíráját a globalizmus. Ugyanis az 1975-ben aláírt Helsinki Záróokmánynak a harmadik kosara alapján lehetett nemzetközileg elfogadott módon működtetni az ellenőrző csoportokat, az emberjogi aktivisták szervezeteit, az utókonferenciákon nyíltan és a közösen aláírt

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül

Hídépítés hosszútávon

50 éves a „Symposion Mogersdorf”

1964-ben – s ehhez hozzá kell gondolni az akkori kelet-nyugati politikai viszonyokat – határokon átnyúló rendezvénnyel emlékeztek meg a szentgotthárdi csata 300. évfordulójáról éppenséggel a csata helyszínéhez közeli faluban, Mogersdorf/Nagyfaluban. Ennek külső jeleként emlékkápolnát emeltek a falu fölötti Schlösslbergen, amelynek közelében elhelyezték a csatatér makettjét. A kerek évfordulót ünnepélyes keretek között ülték meg 1964 augusztus 2-án 12.000 résztvevő jelenlétében. Az osztrák kormányt Josef Klaus szövetségi kancellár képviselte, a burgenlandi tartományi kormány és a tartománygyűlés elnökével. A szervezési és kivitelezési feladatokat a Burgenlandi Tartományi Levéltár látta el.

A nagyhatású sikeren felbuzdulva született meg a gondolat, hogy évenként határokon átnyúló kultúrtörténeti szimpóziummal tartsák ébren a csata emlékezetét. A Burgenlandi Tartományi Kormányzóság 1968-ban hozott erre vonatkozó határozatot, amelynek értelmében 1969 július 28. – augusztus 2. hetére tűzték ki az első nagyvállalkozás megtartását. Az előkészületek dr. August Ernst levéltárigazgatóra és két fiatal munkatársára dr. Harald Pricklerre és dr. Johann Seedochra hárultak. Tudományos vezetéssel dr. Franz Gallt, a bécsi Tudományegyetem levéltárosát bízták meg.

Az idén, ötven év elteltével a még élő szervezők közül dr. Johann Seedoch ünnepi beszédében számolt be a rendkívüli vállalkozás történetéről.

Mint kifejtette, az első, egyhetes szimpózium programja Ausztria és a törökök címmel bel- és külföldi (Németország, Magyarország, Szlovénia) bevonásával 15 előadást foglalt magába hozzá tanulmányi kirándulással Kőszegre, Az egri csillagok c. film bemutatásával és kamarazenés hangversennyel, természetesen a történelmi színhelyen, Mogersdorf/Nagyfaluban.

Azóta ötven év telt el, s néhány kényszerű kiséstől eltekintve évenként sort kerítenek ennek a hagyománnyá vált tudatápolásnak megtartására. A csatlakozó határmenti régiók sora azóta hatra bővült: 1970-ben Burgenland, Magyarország (Vas megye) és Szlovénia képviselői egyezményt írtak alá Kismartonban, hogy 1971-től folyamatosan évenként sort kerítenek a szimpozium megrendezésére éspedig váltakozva más-más országban, amelyik egyben a vendéglátó szerepét is vállalja. Az 1971. évi, szintén Mogersdorf/Nagyfaluban megrendezett kultúrtörténeti szimpozium témája A nemzetiségi kérdés a pannon térségben – Hozzájárulás a népek egymás közötti megértéséhez jellegzetes címet kapta.

Azóta a legváltozatosabb tárgykörök kerültek sorra, amihez az is hozzájárult, hogy az átütő sikeren felbuzdulva 1971-ben Horvátország, 1978-ban Stájerország, 2001-ben magyar részről Vas megye után Somogy megye is csatlakozott az alapítókhoz. Habár az egymás közötti érintkezés német nyelven folyt, 1999-ig minden referens anyanyelvén adhatta elő témáját, amit szimultán fordítottak a többi partner nyelvére. Utána – anyagi megfontolásból átmenetileg az angolra váltottak át – sikertelenül – , hogy aztán a német legyen a konferencia nyelve. Jelenleg közvetlen tolmács fordítja le a szövegeket németre.

A széles skálán mozgó tárgyköröknek megfelelően az idei, július 2–5. között ismét Mogersdorf/Nagyfaluban megrendezett 48. szimpózium a táplálkozást ölelte fel: Szegényes étel és úri étkezés. Táplálkozási viszonyok a pannon térségben. Habár nehezen oldódnak a nyelvhatárok, a törzstagok évtizedek óta ismerik egymást, s a kölcsönös vendégszeretetnek köszönhetően Mogersdorf/Nagyfalu szelleme valóságos családi légkört teremt minden egyes alkalommal.

Az ünnepi előadó mint koronatanú és szakavatott személy úgy értékelt: 50 év bátorság és optimizmus, 50 év párbeszéd és együttműködés, 50 év tisztázás, megértés és hídépítés állam- és országhatárokon túl. Ez Mogersdorf/Nagyfalu szelleme, öröksége, üzenete.

Ha nem is világpolitikai befolyással, de biztosan pozitív irányba alakította a határmenti övezetek kapcsolatait, lehetővé tette a közeledést és egymás kölcsönös megértését, emelve a vitakultúra szintjét: hogy minden különbözőség ellenére elfogadjuk egymást, s az ellentétes nézetek is inkább amolyan gitt, izgatószer, ami tovább növeli a kíváncsiságot: a történelem kútjába tekintve felszínre hozni mindazt, ami végsőfokon, ha más-más látásmóddal és megtapasztalással is, de közös.

Dr. Johann Seedoch
ünnepi beszámolója nyomán

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS

Amely létrejött az Ausztriában működő civil szervezetek és „Ernyő” szervezetek vezetői között a mai napon, a következők szerint.

A Szervezetek

1. megköszönik a Magyar Kormány támogatását az identitás megőrzéséhez, különösen az oktatás fejlesztése, a kultúra megőrzése, a hagyományok ápolása területén,

2. támogatják a magyar nagykövet és munkatársai munkáját Magyarország törekvéseinek megismertetésében,

3. évente egyszer együttes ülésen tájékoztatást adnak az ausztriai magyarság civil életéről,

4. a rendezvények koordinációjával segítik az azokon való részvétel maximalizálását. Ennek érdekében december végéig és június végéig az első és második félév vonatkozásában egyeztetést tartanak,

5. aláírásgyűjtéssel segítik a Kárpát-medence magyarságát érintő és nemzeti kisebbségi régió kialakítását szolgáló Európai Uniós Polgári Kezdeményezést,

6. lehetőség szerint közösen emlékeznek a június 4-i Nemzeti Összetartozás Napján,

7. a Nemzeti Összetartozás Éve programjaira koordináltan készülnek.

Bécs, 2019. június 11.

Aláírók a két ausztriai „Ernyő” Szervezet vezetője, akik a teljes tagság nevében nyilatkoznak. Az aláírással minden „Ernyő” szervezeti tag magára nézve kötelezőnek ismeri el.

Mentsik Szilvia
Ausztriai Magyar Szervezetek Kerekasztala

Hollós József
Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Döntés az MTA kutatóhálózatáról

A magyar országgyűlés 2019. július 2-án 131 igen, 53 nem szavazat ellenében megszavazta „A kutatás, fejlesztés és innovációs rendszer intézményrendszerének és finanszírozásának átalakításához szükséges egyes törvények módosításáról” című indítványt. A döntés eredményeként az MTA-ról leválasztják a kutatóhálózatát. A kormány terveinek gerince az „Eötvös Loránd Kutatási Hálózat” (ELKH) létrehozása, mely az Akadémiáról leválasztott kutatóintézetekből épülne fel. Az „új” kutatóhálózat működéséhez az Akadémia vagyontárgyait, központi adminisztrációjának egy részét, valamint nyertes pályázatait és ösztöndíjait használná fel.

A döntést hosszú hónapok óta folyó vita előzte meg, ami nem egy vonatkozásban méltatlan módszerekkel vezetett az MTA autonómiájának csorbításához.

A kormány a magyar tudományosság egész rendszerét átalakító elképzeléseit azzal indokolta, hogy az azt összegző javaslat megalapozza a megújuló tudomány- és innovációs politikájának szabályozási kereteit, a KFI rendszer megújítását, és lefekteti az új innováció- és tudománypolitika finanszírozásának, valamint a felfedező és alkalmazott kutatás támogatásának alapelveit.

A magyar tudományos közösség ugyanakkor egyértelművé tette, hogy elutasítja a kormánynak a Magyar Tudományos Akadémiát érintő törvényjavaslatát. A tervezett intézményi és finanszírozási struktúra ugyanis ellentétes a kutatásfinanszírozás európai elveivel, és veszélyezteti a tudományos intézmények önállóságát.

Az Erdélyi Nemzeti Kerekasztal megalakítása

Az erdélyi magyarság történelmének egyik legsúlyosabb válságába sodródott. Erejében megroppant, önhitében és tartásában megrendült, kohéziójának kapcsai tragikusan meglazultak, önismerete megdöbbentően hiányos. Közösségünk széttagolt, és általános érdektelenség jellemzi.

A román állami szervek és politikai erők folyamatos támadásaira, egyre súlyosabb atrocitásaira – mint a nemzeti jelképeink tiltása, anyanyelvünk ellehetetlenítése, kulturális életünk cenzúrázása, rendezvényeink zaklatása, kegyhelyeink meggyalázása és közösségünk két tagjának bebörtönzése – nem tudtunk egységes és megfelelő választ adni.

Az erdélyi magyarság és azon belül a székelység jövője mindannyiunk felelőssége, de a nemzeti oldalt megbénítja a széthúzás és a belviszály, nemcsak ellehetetlenítve a hatékony és tényleges érdekképviseletet, hanem teret engedve a nemzetáruló kompromisszumoknak és a színpadias tétlenségnek.

Ennek a helyzetnek csak együttes erővel vethetünk véget. Ezért az Erdélyi Magyar Ifjak (EMI) 2019. augusztus 11-én 15 órára a Gyergyószentmiklós mellett megszervezett EMI-táborba hív minden erdélyi magyar politikai pártot, civil szervezetet és mindenkit, aki hisz nemzetünk megmaradásában és fejlődésében, hogy hozzuk létre közösen az Erdélyi Nemzeti Kerekasztalt. A megbeszélés keretei közt határozzuk meg a Kerekasztal hivatását, állapodjunk meg feladataiban, és alakítsunk ki egy mindannyiunk számára kötelező nemzeti minimumot.

Az Erdélyi Nemzeti Kerekasztal több lehet, mint egy új erdélyi magyar egyeztető fórum: esélyt adhat egy közös platform kialakítására, amely új utat nyit meg közösségünk előtt.

„Együtt erő vagyunk, szerteszét gyöngeség” – valljuk az íróval.

Várunk mindenkit Gyergyószentmiklósra!

Erdélyi Magyar Ifjak
Gyergyószentmiklós, 2019.07.23.

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk 2002. júniusi beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – a Bécsi Napló 2019/2. számában közzétett 109.309,63 euró 2019. július 25-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Aykler Enikő	20,00	Halász Zoltán	4,00	Okolicsányi Szilvia	30,00
Balaskó Vilmos	15,00	Heneis Ágnes	20,00	Raduly Ferenc-Előd Dr.	115,00
Bekeny Irene	15,00	Höllringl-Raduly Dr.Jacky Anna	20,00	Simos Géza & Gizella	30,00
Burus Árpád-Csaba & Katalin	15,00	Komlos John	50,00	Szakály János	25,00
EBSCO International Inc.	11,00	László Zoltán	20,00	Tornyay Erzsébet	15,00
Gaál Annamária DI Mag.	15,00	Machnik Erich	10,00	Wüster Márta	50,00
Grasser Nikloaus Dkfm.	20,00	Molnár Ottó	50,00	Zehetleitner Helga	30,00
				Összesen:	**580,00**

A támogatások eddig befolyt teljes összege 109.889,63 euró.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett a Bécsi Magyar Iskolának is otthonul szolgál.

Mag. Hollós József elnök **Dr. Seidler Andrea** főtitkár **Tánczos Zoltán** pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Platz 1, Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. IBAN AT55 6000 0000 0725 5731 BIC OPSKATWW

A szép Europét...

Folytatás az 1. oldalról

okmánynak a szellemében bírálni a másik felet, támogatást nyújtani és ösztöndíjakat osztogatni kiszemelt szervezetek által kiszemelt csoportoknak. Ennek azonban nem a lényegével adódik gond, hanem azzal, hogy mindennel vissza lehet élni. Erre a stratégiára épült kimondatlanul a csillagháborús terv és a fejlett technológiák kivitelének tilalma a szovjet-blokk államaiba, ami gazdaságilag összeroppantotta a Szovjetuniót. Ebben a térségben mindannyian ezt vártuk. Kérdés, hogy az 1979. december 27-én kitört afganisztáni háború, ami még 2019-ben is tart, kinek volt az érdeke: a Szovjetuniónak vagy egy megnevezetlen titkosszolgálatnak, amelynek érdeke fűződött ahhoz, hogy tőrbe csalja az akkor már roskadozó nagyhatalmat és hosszantartó megoldhatatlan helyzetet teremtsen Közép-Ázsia déli részén?

Azonban felvetődik egy köztes kérdés. Ha elfogadjuk, hogy a korábbi abszolutizmusok a totalitarizmus egyik módszertani kísérlete volt, akkor a kommunizmus nem volt-e előjátéka a globalizmusnak? Ne felejtsük: 1848 februárjának vége felé megjelenik a kommunista kiáltvány, aminek sok megállapításával akár egyet is érthetünk. De mit kezdhetünk azzal a kinyilatkoztatással: a *kommunisták nem titkolják nézeteiket és szándékaikat. Nyíltan kijelentik, hogy céljaik csakis minden eddigi társadalmi rend erőszakos megdöntésével érhető el.* (a társadalmi rend behelyettesíthető értékrenddel, kultúrával, vallással stb.)

Ezek olyan kérdések, amelyek az idő múltával a feledés homályába vesznek, hacsak a körülmények nem elevenítik fel a megélt múltat. Mindez nem jutott volna eszembe, ha 2014–2015-ben nem indul el az Európai Unió országai felé egy eddig, sohasem tapasztalt migráns áradat, aminek előzménye a 2011 tavaszán kirobbantott ún. arab tavasz volt. Sajátos, hogy ez a forradalomnak nem nevezhető mészárlási hullám elsősorban a Földközi-tenger déli partja mentén fekvő arab államokban vagy ezt a partvidéket könnyen megközelíthető államokban uralkodott el. Máig nem tudni milyen céllal, hiszen semmilyen pozitívan értékelhető eredményt nem hozott – mint ahogy a korábban lezajlott proletár forradalmak sem – csak a korábbi, hatalmi erővel vagy közmegegyezéssel kialakított életviszonyokat borította fel. Egy biztos, hogy az arab tavasznak a térségben gyökerező semmilyen racionális okát eddig senki nem fogalmazta meg. Azt viszont tapasztaljuk, hogy ebből a térségből, de egyre inkább más, ehhez hasonló etnikai és vallási gyökerű területről is – Pakisztántól Marokkóig - évente több százezer migránst szerveznek az embercsempésznek nevezett bandák Európába. Sajátos, hogy ezeknek csak elhanyagolható része menekült, többségük ugyanis ott marad szülőföldje közelében, hogy hazamehessen, ha ez lehetségessé válik.

Az összeesküvési elméletektől távol tartva magam, nem tudom megkerülni a kérdés felvetését: miért kell Európába szállítani az európai kultúrától teljesen idegen embereket és miért kell rákényszeríteni európai államok kormányait, hogy őket eltartsák, hiszen ebből a pénzből a szülőföldjükön meg lehetne teremteni a megélhetésük feltételeit? Arról nem is beszélve, hogy én a havi, sőt az éves jövedelmemből sohasem tudnám kifizetni azt a díjat, amit ki kell fizetniük az embercsempészeknek az idejövetelükért. Ha ennyi pénzük van, akkor nem lehetnek megélhetési gondjaik. Ha nincs ennyi pénzük, kitől kapják és mi célból. A migrációnak csak egyetlen oka fogadható el: az életet mentő menekülés. Ami most zajlik, az terrorizmus.

Mindez felveti az Európai Unió jövőjével kapcsolatos kérdéseket is. Jelen esetben nem abban a szerkezeti összefüggésben, amiben húsz évvel ezelőtt elmélkedtünk erről, de attól mégsem távol. Az Európai Unió tagállamai egy részének hasonló a véleménye a migrációról. Ez pillanatnyilag a Visegrádi Négyekre vonatkoztatva egyértelmű, de ehhez hasonló Ausztria, Horvátország, Szlovénia és Olaszország álláspontja is, még ha ezt másként fogalmazzák is meg. Ez már egy régió, mégpedig államok régiója, amiben nemzetek élnek, államhatárokon átívelően. Ezen érdemes elgondolkozni. Talán ebbe az irányba kellene fejleszteni az Európai Unió belső kapcsolatrendszerét és nem az európai egyesült államok eszméjének elhintésére vagy a Visegrádi Négyek együttműködésének a szétverésére. Ez utóbbira sajnos lehet számítani a szlovákiai és csehországi belpolitikai fejlemények kapcsán. Ez utóbbi az európai együttműködés végének a kezdetét vagy az eredendő quedlinburgi Európa-eszmének a végét jelentheti. Azaz, a keresztény Európa szétesését.

Duray Miklós

Klimatológia magyarázatokkal

Kimbell múzeum, Forth Worth, Louis Kahn 1972.

Július 16-a nem csak Ursula von der Leyen megválasztásának a napja. Késő este három más témájú hír is „befutott” az interneten. Két „író” három perc különbséggel írt a klímáról. Tárkányi Máté a „Balra át!” nevű blogon azt állította, hogy „a neoliberális,- környezetvédők”, mint Emmanuel Macron a legszegényebb rétegekkel akarják fizettetni a klímavédelmet”. Cikkének címe: „A klímaváltozás költségeit fizessék ki a gazdagok!” Egy bizonyos Ansinn, a „Kapitalizmus blog” szövegrágója pedig „klímapánikról” írt és egy kívánságot fogalmazott meg: „A gyermekek mostani keresztes hadjárata remélhetőleg ugyanolyan kudarcra van ítélve, mint a középkoriak.” A gyermekeken a 16 éves svéd Greta Thunberg gimnazista és egyetemista mozgalmát érti. Lehet, hogy nem Ansinn, hanem Unsinn a neve?

A harmadik hír a két másiknál sokkal tudálékosabb: „Június lehet minden idők legforróbb hónapja – 2019 pedig valószínűleg bekerül majd a valaha volt legforróbb 5 év közé.” Ez az akkor még a fél júliusi jövőt firtató hír már három nappal később ijesztő valóságtartalommal töltődött fel, mikor az amerikai Nemzeti Óceán- és Légkörkutatási Hivatal (NOAA) jelentette, hogy 2019 júniusában az átlagos szárazföldi és tengeri hőmérséklet 0,95 Celsius-fokkal volt magasabb a normálisnál, ami 15,5 Celsius-fok. Csak ráadásként említem: a tíz legforróbb júniusból kilencet az utóbbi kilenc évben mértek.

A harmadik hírhez hasonlók az utóbbi időben tucatszám jelennek meg. Például: olyan riasztó gyorsaságú és mértékű a dachsteini gleccserolvadás, hogy azonnali klímavédelmi intézkedésekre van szükség – állapította meg egy helyszíni szemle után Rudi Anschober környezetvédelemért felelős felső-ausztriai politikus. Amennyiben a következő évtizedekben nem sikerül megfékezni az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértékét, az Alpok 2100-ra teljesen jégmentessé válik”. Ugyanakkor 21 fokos rekordmeleget mértek Alertben, a Föld legészakibb lakott helyén, ahol a júliusi átlaghőmérséklet 3,4 Celsius-fok.

A klímaváltozás által okozott katasztrófák mára már hetente fordulnak elő – figyelmeztet az ENSZ. A Mozambikot romba döntő ciklonok, a több száz település kiürítését okozó indiai aszály és néhány hasonló hír az elmúlt hónapokban is bejárta a világsajtót, de a tragédiák többségéről nem is szerzünk tudomást, hiába jár a nyomukban halál és az otthonok elvesztése – magyarázta Mami Mizutori, az ENSZ-főtitkár különmegbízottja. „Ez nem a jövőről szól, hanem a jelenről” – mondta, vagyis az alkalmazkodás a klímaváltozáshoz nem hosszútávú feladat, hanem azonnali befektetéseket igényel.

Ezt lehet „klímapániknak” nevezni? Valószínűleg az Ansinn nevű személy nem is a klímaváltozásra gondolt, hanem olyan emberekre, akik valamit tenni akarnak a klímaváltozás emberek által kiváltott része ellen. Természetesen a klímaváltozás és a globális felmelegedés „nem ugyanaz”, mint Ballai Attila a „Magyar Nemzet”-ben megírta: „Előbbit tőlünk és rajtunk kívül álló, külső hatások évezredek vagy hosszabb, utóbbit mi, környezetrongálók évszázadok vagy rövidebb periódus alatt idézzük elő.” És így folytatta: „Az általunk magunkra – és főleg utódainkra – vont bajok megoldása, kezelése ... nem igényelne galaktikus léptékű hőstetteket, keretnek megtenné a Föld és az azon belüli tervszerű, általános együttműködés is. A fosszilis energia túlzott használatából származó széndioxid-kibocsátás, az erdőirtás, az ózonréteg már-már szisztematikus vékonyítása így is kordában tartható lenne.” Hogy mi a probléma? Nem csak Ballai szerint „nagyjából ugyanaz a gond, mint a Nap halála vagy az űrből felénk száguldó, hegységnyi méretű meteorit esetében: a veszélyforrás mögött sokkal nagyobb az erő, mint amennyi annak elhárítására összpontosul.”

Az Európai Unióban sajnos nem összpontosult az erő, mert a júniusi EU-csúcson négy ország megvétózta a közös célt. Már arról sincs közös vélemény, hogy mi is lett volna a közös cél. Miközben a többség úgy gondolta, jó lenne 2050-re széndioxid-semlegessé válni, a magyar Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) így magyarázta Orbán Viktor vétóját: „A végső döntést a klímavédelmi vállalásokról még nem hozták meg, mert lehet, hogy csak 2020-ban dönt róluk az Európai Tanács. Most csak arról határoztak, hogy az idén szeptemberi ENSZ klímacsúcsra milyen vállalásokkal menjen az EU.” És az ITM hozzátette: „Mivel a minisztérium szerint ez a döntés még nem a végleges döntés, ezért döntést előkészítő anyagokat sem közölhetnek róla.” A magyar kormánynak fél év múlva kell leadni a javított változatot, és a minisztérium szerint addig erről sem adhatnak ki semmit, mert ez sem számít lezárt döntésnek még.

Pedig a csúcs előtti napokban jól nézett ki a dolog, mert erősen megváltozott a hangulat. Az Európai Bizottság által tavaly felvetett javaslatot először csak a francia kormány támogatta. A német kormány röviddel a májusi EP-választás előtt állt át, Angela Merkel kancellár szerint a hatékonyabb klímapolitikáért tüntető fiatalok győzték őt meg erről. Tavasszal az olasz kormány is váltott a klímabarát oldalra, és az utolsó pillanatban Szlovákia is. Utóbbi a V4-csoporton belül sokáig ellenezte a zéró kibocsájtás tervét. A csúcs előtti nap úgy tűnt, hogy a magyar kormány is a zöld oldalra áll.

Végül Orbán Viktor, a lengyel és a cseh miniszterelnök is a javaslat ellen szavazott. A lengyel és a magyar miniszterelnök arról beszélt a csúcs után, hogy pénzt várnának Brüsszeltől az átállás támogatására. Lehet, hogy Orbán látta, a lengyelek a szénbányászatuk védelmében mindenképpen vétózni fognak, és ebben a helyzetben inkább Varsónak tett gesztust, mint a német–francia szövetségnek.

Mindazonáltal Magyarországon is érezhető az a határvonal, amely majdnem az egész világot kettévágja. Mialatt a miniszterelnök megvétózta a közös EU-célokat, a köztársasági elnök kijelentette: Magyarország teljesíteni fogja a klímavédelem ügyében 2030-ra vállalt kötelezettségeit. Áder János idézte az uniós környezetvédelmi ügynökség adatait, amelyek szerint az 1990-2017 között a széndioxid-kibocsátás – több uniós tagállammal ellentétben – Magyarországon csökkent (ugyanolyan 31,9 százalékkal, mint az emberek fejében „a klímabajnokként” élő Dániában). Az államfő rámutatott, hogy Magyarország az egész világon azon 21 ország közé tartozik, amely 1990-hez képest úgy tudta növelni a gazdasági teljesítményét, hogy közben csökkentette a széndioxid-kibocsátást és az energiafelhasználást. Ennek csak egy része adódott a szocialista nagyipar 1990-es összeomlásából. Áder szerint a teljesítmény nagyobbik része a 2000 utáni technológiaváltás eredménye.

Persze vannak Magyarországon olyanok is, akik összeesküvést látnak a klímaváltozásban. „Konzervatív klímakoncepció kell, polgári klímaterv, józan válasz a fullasztó melegre és a légszennyezettségre, a szeméthegyekre és a tengerszintre, a jegesmacikra és a Greta Thunbergekre” – írta Kohán Mátyás a Mandiner nevűonline-lapban. „Mert ha nekünk nincs tervünk, majd lesznek másoknak formabontó gondolataik – és abban nem lesz köszönet.” Általánosított és egyszerre személyeskedő példákért sem megy szomszédba: „Egyre több kormányba kerülnek be az újmarxista zöldek, és az eszement autókitiltogatások meg a hangzatos klímacélok osztódásos szaporodása mellett jönnek majd az Észak-Rajna-Vesztfália tartomány volt oktatási miniszter asszonyához (Ursula von der Leyenhez) hasonló zöld kosztümös erényszobrok.”

A konzervatív klímapolitikának épp azt az egyetlen dolgot kellene a világ színe elé tárnia, „ami mindenki más szeretetreméltó klímarettegéséből hiányzik”, javasolja Kohán: „a tartalmat, az Isten szép szerelmére, a *hogyant* a *mit* mögé, a száraz, hisztimentes, élhető, centire-grammra kikalkulált szakmaiságot, politikaközeli mérnököket és mérnökközeli politikát, eladva jól átsütött új konzervatív gondolatokkal, mert nekünk klímakérdésben még lózungjaink sincsenek, a csíkosszúnyog csípje meg!”

Hogy mi legyen az eredmény? „Szakértők és politikai marketingesek szoros együttműködése kell ügyről ügyre, szemétszigettől tengerszinten át dízelbotrányig, és ha a szakma alaposan megszakmázza a szakmát, a marketing pedig tetőtől talpig megmarketingeli a marketinget, akkor a haza fényre derül, ahogy derült az összes rendes konzervatív ügyben kétezer év óta.”

Nincs értelme vitába keveredni arról, melyik klímavédelem a jobb. Elég lenne két dolgot elfogadni: a befolyásolhatatlan klímaváltozáson belül majdnem mindent meg kell tenni a természet megerőszakolása ellen. És: kellenek a Greta Thunbergek, hogy ne felejtsük el, mi a kötelességünk a jövő nemzedékeivel szemben. Függetlenül attól, balra vagy jobbra érezzük magunkat otthonosan. Mert ha nem figyelünk oda, mindenki otthona veszélybe kerül.

Martos Péter

KÍNAI MIGRÁCIÓ MAGYARORSZÁGON

Az 1988-ban megindult politikai demokratizálódást Magyarországon a határőrizet, az állampolgárok külföldi utazására és a külföldiek beutazására vonatkozó szabályok liberalizálása kísérte, ami később az országba történő ki- és bevándorlás folyamatának drámai felgyorsulását idézte elő. 1990-ben Magyarország a Turisztikai Világszervezet adatai szerint a világ egyik leglátogatottabb országa volt, megelőzve – a többi közt – Nagy-Britanniát. Az egyre gyakoribb ki- és beutazás eredményeként hazánk – tranzitból – célországgá fejlődött. Ez idő tájt nálunk sok szempontból nagyot fordult a világ, és ezt a népességmozgás arányán is érezhettük: míg a 80-as évekig egyértelműen a kivándorlás gondolata járt a fejekben, addig a határainkon túl sikerült felkelteni más népek figyelmét. A 2000-es évek elején – a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) adatai alapján – több mint kétszázezer külföldi élt – határozott idejű vagy állandó – tartózkodási engedéllyel Magyarországon. Az országban tartózkodó külföldiek kétharmada négy országból – Románia 38, az egykori Jugoszlávia 11, a volt Szovjetunió utódállamai 13, míg Kína 5,5 százalék – származott.* A bevándorlók többsége a környező országokból érkezett, főként a fent említettek köréből, egy kivétellel, amelynek polgárai igen hosszú, több ezer kilométeres utat tettek meg, míg eljutottak hozzánk. Az olvasóknak viszont nem kell messzire menniük, hogy kitalálják, a kínaiakról van szó.

1949 után, a Kínai Népköztársaság megalakulásával a kínai-magyar kapcsolatok gyorsan fejlődtek, a kínai és magyar könyvtárak között rendszeres könyvcsere folyt, ez könnyebbé tette a hazai sinológusok munkáját. Az 1950-es évektől rendszeres diákcsere is indult. Bár ennek nem az volt a feladata, hogy sinológusokat képezzen, számos hazatérő diák mégis részt vett a kínai kultúra kutatásában és oktatásában.

A 60-as évektől új kutatási témák kerültek előtérbe, például a magyar-kínai irodalmi kapcsolatoknak, a klasszikus novellák társadalomtörténeti, valamint a klasszikus filozófiai munkák történeti aspektusainak kutatása. Azonban ennek az időszaknak az elejétől a kínai-magyar kapcsolatok egyre inkább háttérbe szorultak. A helyzet csak a 80-as évek elején változott, amikor ez a tudományterület ismét nagy népszerűségnek kezdett örvendeni. A Kínai Népköztársasággal való kulturális kapcsolatok felvétele szintén a 80-as évek végén indult el újra.

A kínai kormány 1986-ban tette szabaddá az útlevélszerzést. Nem sokkal később a mandzsúriai, vagyis az északkeleti tartományokban, ahol jelentős méreteket öltött az iparosítás, a vállalkozó szellemű kínai lakosság döntő többsége kereskedelmi kapcsolatok létesítésébe kezdett a határmenti szovjet területekkel. E jelenség hasonlított azokhoz az ingázós folyamatokhoz, amelyek Kelet-Európa egyes részein már a hatvanas évek óta az import fontos forrásának számítottak.

A kínai kereskedők jelenléte, szerepe döntően azzal a folyamattal egyidőben kezdett felélénkülni, amely később a piacgazdaságba vezető átmenetnek bizonyult: az állami hálózatok veszítettek jelentőségükből, amikor a magánkereskedelem már egyre jövedelmezőbb vállalkozásnak ígérkezett. Kínában a 80-as évek végén tapasztalható gazdasági válság, és a Tienanmen téren történt véres megtorlások alapjaiban rengették meg a kínai közhangulatot, s nyitott új távlatokat a kínaiak életében. Ez idő tájt már nagy erőkkel ösztönözték az olcsó fogyasztási cikkek előállítását. Magyarországnak pedig jól jött olyan kereskedőréteg, amely olcsó fogyasztási cikkeivel ki tudta szolgálni az alacsony jövedelmű társadalmi csoportokat. A Szovjetunió történetének végét jelentő korszak vezetett később oda, hogy 1993-ban gyakorlatilag csúcsokat ért el a kínai–orosz cserekereskedelem, s mintegy 2,5 millió kínai állampolgár lépte át a határokat. Egyre távolabbi helységeket jelöltek meg célállomásnak, aztán egészen a Kárpátokig eljutva, Magyarországot is átlépték, ahol – mint tudjuk – 1989-ben oldották fel a kínaiakra vonatkozó vízumkényszert. A következő esztendőben, gyakorlatilag a 0-ról indulva már több mint 11 ezerre nőtt a számuk, két év alatt pedig ez a szám mintegy két és félszeresére emelkedett. Innen pedig egyenes út vezetett a térség különböző országaiba, illetve – egyesek szerencséjére, különösen a helyi vízummentesség időszakában – onnan tovább az álmok világába. Az 1992-es, kb. 30–40 ezres csúcshoz képest a Magyarországon tartózkodó kínai állampolgárok száma jelentősen visszaesett a következő évtizedben. Sokan hazamentek, illetve nyugat vagy a régió más országai felé hagyták el az országot, a kétezres évekre már csak 10-15 ezren lehettek. A Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal kétezres évek eleji adatai szerint összesen csak valamivel több mint 9 ezer kínai állampolgár érkezett hazánkba – írja az index.hu korábbi értesüléseire hivatkozva, de az adatbázis számadataiban bizonyos ellentmondások merülnek fel. Különösen nehezítik a becsléseket az illegális bevándorlók követhetetlen útjai.

A kínai bevándorlásnak igazából a második Orbán-kormány alatt indult – ám két éve eltörölt – letelepedési kötvényprogram adott új lendületet, s a kínai migránsok iskoláztatásának mai aránya is magasabb, mint a bevándorlás korai szakaszaiban. Csak egy rövid, számszerű ismertetés: 2000 májusában a kínai állampolgárok közül mintegy 1000-en vallották magukat az ún. értelmiségi körökhöz tartozóknak. Ezt támasztja alá az is, hogy egy 135 fős mintából, akik a kereskedelmi szférában dolgoznak, nagyjából 45 százalék vallotta azt, hogy felsőfokú végzettsége van. A magyarországi kínaiak körében jellemzően magas a nők aránya, és a születésszám is inkább emelkedést mutat. A gyermeknevelés egyik érdekessége, hogy abban a nagyszülőknek a szülőkhöz hasonló szerepe van, mivel gyakran az idősebbek gondjaira bízzák a gyerekeket.

A korai bevándorlás szakaszaiban még nem volt kimutatható egyes kínai tartományok dominanciája, ami mára azonban némileg módosulni látszik, mivel információim szerint az utóbbi időben Zhejiang (Csöcsiang) és Fujian (Fucsien) vezeti e képzeletbeli listát. Becslések szerint az elmúlt évtizedben ismét 20 ezer körülire emelkedett a magyarországi kínai közösség létszáma, bár a kötvényt igénylők közül sokan egyáltalán nem, vagy csak időszakosan tartózkodnak az országban. Sok kínai bevándorlónak van üzleti kapcsolata magyarokkal, s a kínai cégek nemcsak „kétkezi munkásokat” alkalmaznak, hanem például ügyvédeket, orvosokat is. Gyakran olcsóbb ugyanis a foglalkoztatásuk, mint a kínai munkaerőnek. Habár Budapesten is vannak tipikus „kínai” kerületek – de hivatalosan nincs kínai negyed – , ezt a családi kötelékek és a munkavégzés közelsége alakította ki. Irimiás Anna, *A Budapesten élő kínai kisebbség* című tanulmányában kiemeli: a magyar fővárosban a szocializmus időszakában elhanyagolt, lepusztult belső kerületekben találtak olcsó lakást a kínaiak, és fontos szempont volt a józsefvárosi Négy Tigris piac közelsége is. Hasonlóan jellemző, hogy elhagyott gyárépületek, egykori szovjet laktanyák területén rendezkedtek be különféle kínai vállalkozások, és ehhez közel kerestek megfelelő otthont a tulajdonosok. A VIII. kerület mellett a X., XIII. és XV. kerületben él több kínai. Utóbbi fontos vonzereje a 2004-ben nyílt Kavicsos közi *Magyar-Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola*, illetve az *Asia Center* és a *China Mart*, amely egy évvel korábban tárta ki kapuit. A gazdagabb kínaiak – a magyarokhoz hasonlóan - igyekeznek elkülönülni „a néptől”, így megfigyelhető a XVII. kerületben családi házat vásárló, és a budai hegyekben lakó bevándorlók növekvő száma is. Természetesen a főváros mellett találkozhatunk kínaiakkal az összes nagyobb vidéki városban – a többi közt Nyíregyházán és Szegeden –, míg egyéb kínai boltok már a falvakban is megnyitottak, gyakran magyar személyzetet alkalmazva.

Nem kedvez a migrációnak, hogy sok kínai szülő gyerekei csak a számukra meghatározott tanulmányi időt töltik Magyarországon, és több, magyar iskolát végző diák esetében is hasonló a helyzet. Kérdés, vajon a magyar nyelvhasználat mennyire motiválja őket, hogy később visszatérjenek?

* **Ld. ehhez Feischmidt Margit, Nyíri Pál** (szerk)**: Nem kívánt gyerekek? Külföldi gyerekek magyar iskolákban** (2006).

Libor Dániel

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

KURIER

Az éghajlatváltozás tanúja a Dunánk

Akár a Rajnát, az Innt, vagy a Dunát nézzük, folyóvizeink hőmérséklete az elmúlt években két Celsius fokkal nőtt - és a tendencia folyamatosan emelkedik!

Jön, vagy nem jön az éghajlatváltozás? Már meg kellett érkeznie anélkül, hogy a lakosság egyhangúan így vélekedne. A globális felmelegedés ugyanis érezteti hatásait az „áramlatok földjén". A nyugati és a keleti országrész, a Rajna és a March között a vizek hőmérséklete az elmúlt évtizedekben két Celsius fokkal emelkedett.

A langyosabb víz, ami időnként kellemes lehet a vízimádóknak, az az ökoszisztémának súlyos teher. A halfajok élőhelyei elmozdulnak, a hosszabb aszályok a kereskedelmi hajózás szüneteltetését okozzák, és a hirtelen lezúduló csapadékmennyiség gyakrabban okoz árvizet. Mindig voltak áradások, mondják a Duna mellett lakók, de a szakértők már a változásokat látják. „A Duna biztosan nem fog kiszáradni, de a többi folyóval együtt változni fog" - magyarázza Helmut Habersack, a Bécsi (BOKU) és Talajtani Egyetem, Hidraulikai és Folyóvízi Kutatóintézetének vezetője.

A nagyobb vízhozamok a nyári hónapokról november és február közötti időszakra váltanak. Ebben fontos szerepet játszik a gleccserek olvadása és a csapadékmennyiség változása. Pontosan a Duna, ami messze az itt élő embernek és az iparnak a legfontosabb vízi útja, fog ezektől a változásoktól valószínűleg nagymértékben szenvedni.

A 2018-as forró nyár és az ahhoz kapcsolódó alacsony vízmennyiség miatt a Duna osztrák részén a tavalyi árufuvarozás az elmúlt 25 év legalacsonyabb szintjére esett. A Statisztikai Hivatal szerint, végül a folyón mintegy 7,2 millió tonna árut szállítottak. Ez 2,4 millió tonnával, vagyis körülbelül egynegyedével kevesebb, az előző évi mennyiséghez képest. A Hidraulikai és Folyóvízi Kutatóintézet jelentésében azt írja: „a közlekedési volumen 1993 óta a legalacsonyabb szintre esett".

A gleccserek megváltoztatják a csatornák és az üledékek eloszlását. Eltűnésükkel egyre több üledék kerül a folyókba. A kavics megakad a vízierőművek tározóiban. A kotrási költségek euró milliókat tesznek ki. „Már azt is észrevettük, hogy a folyók partjai és homokos strandjai egyre több helyen erodálódnak" - így a BOKU Bécs hosszú távú kutatói.

Nemcsak Németországban vagy Ausztriában változik drámaian Európa második legnagyobb folyója. Magyarországon és Szerbiában a folyam középső része és a Duna delta Romániában és Bulgáriában is erősen változik. Így számos régió veszélyeztetett, amelynek megélhetését nagyrészt a folyó biztosítja. Az éghajlatváltozást megakadályozó célok gyors elérése nélkül a hőmérséklet emelkedése 2100-ra akár öt fok is lehet. Ez drámai következményekkel járhat.

A Nemzetközi Dunavédelmi Bizottság (ICPDR) a közelmúltban már kiadott egy sablonos útmutatót a globális felmelegedés okozta problémák kezelésére vonatkozóan. Teljesen megakadályozni azt azonban már nem tudjuk.

DIE WELT

A Deutsche Bank több milliárd euró veszteséget tervez

A Deutsche Bank az elkövetkező három évben a személyzetét a jelenlegi egyötödével kívánja csökkenteni. A tervezett rekonstrukció során 18 000 munkahely szűnik meg, és 2022 végéig 74 000-re csökken az alkalmazottak száma.

A bank 2022-re kívonul a globális részvénytársaságokból, így 17 milliárd európa csökkenti költségeit. A tervezett átalakítás miatt a Deutsche Bank 2,8 milliárd eurós veszteséget vár ez év második negyedévében.

Christian Sewing vezérigazgató kijelentette, hogy évtizedek óta ez lesz a Deutsche Bank legátfogóbb átalakítása. Egy „valóságos újra kezdés". A bank visszatér gyökereihez, és teljes mértékben az ügyfélszolgálatra koncentrál.

Sewing szerkezetátalakítási terve, amelyről a Felügyelő Bizottsággal megállapodott, szintén tartalmazza egy „Bad Bank" létrehozását, a rossz hozamú pénzügyi termékek kezelésére. Ezek a tételek tartalmazzák a mérlegkockázatokat, az összes eszköz egytödét, azaz 74 milliárd eurót. Ezen túlmenően, Sewing azt tervezi, hogy 2022-ig mintegy 13 milliárd eurót fektet a digitalizálásba. A részvényeseknek ezért le kell mondaniuk az idei és a 2020-as osztalékukról.

2022 végéig az Igazgatóság a reorganizáció miatt 7,4 milliárd eurós megterhelésre számít, amelyet a Bank saját erőből kíván fedezni. Ugyanakkor a bank 13% tőketartalékát 12,5%-ra szándékozik csökkenteni.

A Deutsche Bank Frankfurtban bejelentette, hogy az átalakítások a vezetőségben is személyi változásokkal járnak. Július 31-ével megválik posztjától Frank Strauß a privát ügyfél szolgálat főnöke Sylvie Matherat a szabályozási kérdések felelőse és Garth Ritchie a konszern alelnöke, a befektetési bank vezérigazgatója.

GND

Greek News Daily

Római kori hajóroncs Ciprus partjainál

A Ciprusi Egyetem régészeti kutatócsoportjának önkéntes búvárai egy teljesen érintetlen, rakománynyi teli római kori hajóroncsot fedeztek fel Ciprus **délkeleti** partjainál.

A régészek, a felfedezett roncsok között talált, hajdanán főleg bor és olaj tárolására használt amforákat, a kalózairól hírhedt ókori tartomány, Kilikia, valamint a mai Szíria területéről származónak tartják.

Az Archeológiai Minisztérium közleménye szerint:, „Ez a Ciprus felfedezett római kori hajóroncsok közül az első teljesen érintetlen. A lelet új információkkal szolgálhat a térség és a Földközi-tenger keleti medencéjének többi római tartománya közti tengeri kereskedelem kiterjedtségéről és mértékéről."

A Ciprus délkeleti partjainál, a turisták körében népszerű Protarasz szomszédságában felfedezett roncsok dokumentációjával és megóvásával kapcsolatos munkálatok már megkezdődtek.

A sziget körüli vizekben több jelentős régészeti felfedezés is született. Az ország déli partjainál fekvő Mazotosz közelében tárták fel egy Kr. e. 4. század közepén elsüllyedt hajó roncsát, amelyet a régió egyik legjobb állapotban lévő régészeti kincsének tartanak számon.

NATIONAL GEOGRAPHIC

45 fokot mértek Franciaországban

A hőmérők higanyszála először küszött a 45 Celsius fok jelzése fölé, 2019. június 28-án a dél-franciaországi Villevieille településen. Ott 45,1° C-t, Gallargues-le-Montueux-ben pedig 45,9 fokot mértek. A korábbi rekordot 44,1 fokot Carpentras-ban 2003 augusztusában mérték.

Francois Jobard, a francia meteorológiai szolgálat munkatársa szerint, eddig csak Bulgáriában, Portugáliában, Olaszországban, Spanyolországban, Görögországban és Észak-Macedóniában volt példa ekkora hőségre. „Ezzel Franciaország csatlakozott a minimum 45 fokos melegrekordot tartó európai országok klubjához."

A legmagasabb fokozatú, a vörös riasztást a francia meteorológiai szolgálat története során először adta ki Marseille, Avignon, Montpellier és Nimes városra, valamint a négy környező megyére, köztük Gard-ra, ahol Villevieille és Gallargues-le-Montueux is található.

Narancs színű riasztás volt érvényben 76 további megyében és Korzikán. Ezeken a területeken 34 és 39 fok közötti hőmérsékletet mértek. A hatóságok a hőség idejére betiltották az élő állatok szállítását. Párizsban és számos más városban nem közlekedhettek a kevésbé korszerű autók, mert a hőhullám a légszennyezettséget is súlyosbítja.

IL FOGLIO

Műanyag palackokért metrójegyet

A felgyülemlő műanyag hulladék több nagyvárosban is problémát okoz. Világszerte különböző kísérletek folynak annak érdekében, hogy olyan egyszerű megoldásokat fejlesszenek ki, melyet a lakosság könnyen elfogad és használ.

A római közlekedési vállalat, az Agenzia del trasporto autoferrotranviario del Comune di Roma (ATAC) megbízásából kísérleteztek ki egy új műanyaghulladék-gyűjtőrendszert, melynek használatával, a műanyagpalackokért cserébe metrójegyet lehet vásárolni.

Az utasok egy éven keresztül a város három különböző metrómegállójánál próbálhatják ki a készülékeket. Mindhárom esetben 1–1 automata működik, mely egy polietilén (PET) palackért cserébe egy applikáció segítségével 5 euró-centet utal az illető telefonjára. Egy másik applikáció számon tartja és folyamatosan összegzi az így kapott centeket, melyek kizárólag metrójegy vásárlására fordíthatók.

A metrójegy ára Rómában 2,70 euró. A jegyvásárláshoz 54 műanyagpalackot kell az automatával megetetni.

Paolo Simioni, az ATAC elnöke nyilatkozata szerint: „A kriptovaluták korszakában Rómának műanyag valutája van. E rendszerben műanyagot újrahasznosítunk, és ugyanakkor megjutalmazzuk hasznos cselekedetükért az állampolgárokat. Az is fontos szempont, hogy ez a módszer segítségére van cégünknek a fogyasztói lojalitás kiépítésében."

Együtt, békében akarunk élni

Dr. Kocsis András, hollandiai magyar Nagykövet 2018. április 23-án, A Hollandiai Magyar Szövetség honlapján levelet intézett a Hollandiában élő magyar menekültekhez és migránsokhoz. Ez néhányunkat meglepett. A Szövetség alapszabálya szerint semleges és független szervezet. Így elkerülhetjük, hogy megosztottság keletkezzen közösségünkben és holland-magyar kapcsolatainkban.

Nagykövet úr levelében politikai befolyásoltságot észleltünk, aminek kihatásai egyre inkább érzékelhetők. A jelenlegi magyar politikának, sikerei mellett, káros mellékhatásai is vannak, elsősorban ránk, magyarokra. Mert nemzetközileg a rövidebbet húzzuk és gyengítjük nemzetünk megtartó erejét.

Nagykövet úr a nyugati médiát vádolja. Levelét így kezdi:

1. **„Ami hiányzik, az a tiszteletteljes, kiegyensúlyozott párbeszéd."**

Én is ezt hiányolom, de éppen a magyar vezetők, a magyar sajtó és a tv egyoldalúan szelektált híradása és a lakosság részéről. A következőket olvastam és hallottam szó szerint:

- „A Sargentini jelentést Soros György zsoldosai bosszúból írták … Hazug vádakkal, csalással elfogadott jelentés … Ellenzéki képviselők elárulták hazájukat … Brüsszel csak tönkre akarja tenni Magyarországot … Nyugat valami ocsmányságot tervez ellenünk, meg akarja buktatni Orbán Viktort" stb.

Az előbbi állításokat napokig szó szerint ismételgették. Vitára, érvelésre, ellentétes véleményre sosem került sor. Pontos adatokat sem szolgáltattak. Arról szó sem esett, hogy mi adhatott okot arra a féleelmre, hogy a magyar kormány nem tartja be a jogállamiság szabályait. Félelmet keltő, felháborító híreket közöltek. Szólamok és előítéletek teszik lehetetlenné egyéni vélemény kialakítását és fokozzák a durvaságot.

Pár példa a lakosság szóhasználatából:

- Ha ellenérvet hallanak: „ki tudnám tépni a nyelvét … ez agyalágyult … te agymosott vagy …", „Angela Merkel egy büdös kurva … A menekültek primitív csőcselék … Négerek mint az állatok … Ez a gyűlöködő politika szükséges, mert különben visszajönnek a kommunisták …"stb.

A híradás és a vezetők üzenete így csapódik le a választópolgár tudatában.

2. **„Európai jövőnket közösen, egymással egyenlőségben kell formálnunk"**, – írja Nagykövet úr.

Orbán Viktor miniszterelnök évértékelő beszédéből idézek pár mondatot:

- „… Abszurd, hogy a veszély ma nyugatról fenyeget … a harcot, amelyet Brüsszel ellen vívunk … a V4 országok szilárdak … szellemi és politikai ellenállás készül … veszélyt a brüszszeli, berlini és párizsi politikusok hozzák a fejünkre…" (Magyar Krónika 2018, 3. 38. old.)

Hogyan értsük mindezt? Mit akar a magyar kormány? Harcolni Brüsszel, Berlin, Párizs ellen, vagy békés jövőnket építeni velük? Nyugat lenne Magyarország ellensége? Ha Nyugat a vesély, akkor miért migrálnak a magyarok tömegesen oda? Vagy mégsem Európával tervezzük jövőnket? Talán az orosz, vagy a kínai (Lásd: Bécsi Napló 2019-5, 3. old.) társadalmi rend lenne kedvezőbb? Akkor miért maradunk az EU-ban?

Ha mégis Nyugattal közösen akarjuk építeni jövőnket, akkor a kiegyensúlyozott párbeszédnek Brüsszel a helye. Nyugodtan, diplomatikusan, meggyőző baráti hangon.

Mi magyarok mindig abból indulunk ki, hogy bántani akarnak minket, vagy másokban keressük a hibát. Budapesten az állandó lázítás az EU ellen nem segíti „európai jövőnk formálását". Csak gyűlöletet kelt a lakosságban nyugati szövetségeseinkkel szemben. Ez a kétnyelvűség mérgezi a magyarok egymás közötti légkörét és viszonyukat külföldiel. Eljátsza a szimpátiát.

3. **„Nyugat-Európában zsidó intézményeket és éttermeket ér támadás"** – így Nagykövet úr.

Sajnos egy palesztin származású fiatal Amszterdamban tényleg megtámadott egy éttermet. Ki tudja, miért gyűlölik a zsidókat?! Senki sem születik antiszemitának. Nagykövet úr azt sejteti, hogy csak nyugaton van antiszemitizmus. Hollandiában hatvanöt év alatt nem hallottam annyi zsidóellenes véleményt, mint Magyarországon egy hét alatt.

4. **„Orbán Viktor miniszterelnök az antiszemitizmus kérdésében a zéró tolerancia elvét alkalmazza"** – folytatja Nagykövet úr levelét.

További idézetek a miniszterelnök évértékelő beszédéből. (Magyar Krónika ´18.3)

- Soros György hálózata és az általa megvásárolt nemzetközi bürokraták … nem szabad az ország sorsát internacionalisták kezébe adni … vannak, akik a globalista elittől kapott állásukat és zsoldjukat nem akarják elveszíteni … Soros szervezetei nem csak Brüsszelben és Budapesten fészkelték be magukat, hanem New Yorkban, az ENSZ-nél is …".

Ha már mindenhova befészkelte magát, akkor miért csak Magyarországot akarja tönkretenni? Egyetlen nyugati, még szélsőjobboldali párt részéről sem hallottam, hogy Soros jelentené a legnagyobb veszélyt.

5. **„Mélyen megdöbbentem, amikor a magyar demokrácia legitimitását megkérdőjelező tudósításokat olvastam"** – folytatja Nagykövet úr.

A demokrácia politikai és társadalmi rendszer, világnézet és az emberek viselkedésének módja is. A demokrácia nem csak a szabad választás lehetőségén múlik. Szigorú szabályai vannak. A szót, „demokrácia" sokszor használják helytelenül. Tapasztaltuk, hogy például a magyar „népidemokrácia" diktatúra volt. Az igazi demokrácia nehezen, csak hosszútávon tanulható és valósítható meg, de csak akkor, ha megvannak hozzá a kellő feltételek.

Szabad vélemény nyilvánítást elsősorban a független médiák biztosítják és egyben hozzájárulnak mások nézetének és személyének elfogadásához. Egészséges oppozíció élénkíti és gazdagítja a társadalmat.

A magyarok sokáig éltek diktatúrában. Egy igazság volt. Kritika nyilvánításhoz nem szoktak hozzá.

A hatalmon levő kormány csak az ellenzéki pártokkal együtt képviseli a lakosság minden rétegét. Az ellenzék feladata, hogy több oldalról világítsa meg a megoldandó problémákat és tegye átláthatóbbá és ellenőrizhetőbbé az ország politikáját. Ha együtt keresik a problémák megoldását, nem lesznek a parlament ellenzéki képviselői hazaárulók. A demokrácia még nem valósult meg, ha valakit véleménye miatt nem zárnak börtönbe. (Mint pl. Kínában!)

Tudjuk azt is, hogy a korrupció párhuzamosan növekszik a nem ellenőrzött hatalommal.

Remélem, hogy Nagykövet úr levelének és az én válaszomnak minden olvasója szándékunkat pozitív impulzusként és tartalmát tiszteletteljes párbeszédként értelmezi. A demokráciához szükséges nyíltságnak fogja tartani.

Mert együtt, békében akarunk élni!

Musto Sándor (Hollandia)

Rothschild emlékét idézi Lagarde

2019. október 31-én lejár szolgálati ideje Mario Draghi-nak az Európai Központi Bank elnökének. Helyette az EU-államok vezetőinek javaslata szerint, Christine Madeleine Odette Lagarde lenne az új elnök. Ő vezeti jelenleg a Nemzetközi Valutaalapot.

Christine Lagarde a francia elnök Emmanuel Macron első számú jelöltje. Úgy tűnik, mintha Macron megállapodott volna a németek kancellárnőjével Angela Merkel asszonnyal: tiéd az EU elnöksége, enyém a bankja. No és itt idéződik fel bennem a néhai bankár Mayer Amschel Rothschild mondása: „Let me issue and control a nation's money and I care not who writes the laws." = *Engedjétek át nekem egy nemzet pénzügyének irányítását, és nem érdekel, ki írja a törvényeket."*

Ez esetben nem csak egy nemzet, hanem egy kontinens pénze válhat olyan kezek játékává, melyeket az a fej irányít, aki 10%-os kötelező adót követelt már 2013-ban minden állampolgártól, beleértve a kevés jövedelemmel rendelkezőket is, a csődbe ment országok és bankok megsegítésére. Egy évvel később 2014-ben az általa vezetett Nemzetközi Valutaalap vezető közgazdásza Ken Rogoff a készpénz megszüntetését követelte, hogy továbbra is pénzelni lehessen a körbe-körbe keringő tartozáshullámot. Most 2019-ben Madame a készpénzre akar adót kivetni. Mindenki tartsa a pénzét a bankkontóján, hogy az állam vagy a központi bankok bármikor hozzányúlhasson.

Hát kérem szépen, ha Lagarde asszony valamennyi „jó" ötletét az Európai Központi Bank elnökeként meg fogja valósítani, akkor elhagy az optimizmusom, mert azt hiszem veszélyben a jólétünk és a jövőnk. Szegény Afrikából és Ázsiából ide kívánkozó menekültek! Ha ők ezt mind tudnák!

Fetes

A többnyelvűség Európája

Ausztria létrejöttének, a köztársaság világháborúból megszületésének századik évfordulója alkalmából rendezett ünnepségek egyikén Maja Haderlapot kérték föl az ünnepi beszéd megtartására. A szlovén *és* német nyelvű írónő beszéde Göttingában jelent meg a Wallstein Kiadónál. Magyar(országi) olvasója ma akár meghökkentőnek vélhetné, hogy az egy országban élő különféle nyelven beszélők, másféle nyelvi-kulturális hagyományokkal is rendelkezők egymásról közvetlen ismerettel rendelkezzenek. Anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben eszményítenénk az egykorvoltat (nem is igen lehet), utalnék arra, hogy az emlékezők szerint a történelmi Szepes vármegyében a nemesek, a polgárok, a tisztségviselők, az iparosok elsősorban voltak szepesiek (cipszerek), ki-ki a megfelelő alkalommal élt a némettel (esetleg tájnyelvvel), a szlovákkal és a magyarral, az arisztokrácia a franciával is, de ez már a távolabbi, elkülönülő műveltség és a diplomácia nyelve volt. A szepességi háromnyelvűség még akkor is kísérte beszélőit, ha az élet, a foglalkozás/hivatás messze sodorta őket, könnyen visszataláltak e három nyelvhez, amely nem pusztán a nyelvi megértést, hanem a kulturális közösség fölismerését is jelentékeny mértékben segítette.

Egyáltalában: félni attól szoktak, amit nem ismernek. Ha ismeretlen nyelven szólal meg bárki, bármit mondhat, lehet fenyegető is, baráti is. A (nyelvi) megértés akarása árulkodhat egy személyiség nyelvi intelligenciájáról, egy más nyelv szerkezete szépségére rádöbbenéséről és egy nyelvi kultúra elsajátításának igényéről, amellyel együtt megjelenhetnek, többnyire megjelennek, az összetettebb, bonyolultabb és nem egyszer önuralmat igénylő megértés mozzanatai. A két nyelvben jártasság (amely lehet gyermekkori örökség, de lehet az együttélő/élő népek egy sorsra ítéltsége iránti érzékenység), nyitottá tesz, a kultúrák egymáshoz közelítésével az együttélést teszi kevésbé problémákkal terhelté. Amit globalizációnak szoktak nevezni, éppen azt jelenti, hogy a gazdaságot, a környezetvédelmet, a szellemi irányokat, (többek között) a populáris kultúrát tekintve, ideértve a kollektív zenehallgatás („koncertek") miként, a filmművészet egyes műfajait, az olvasmányokat stb. kialakult egy nyelvi meghatározottságtól szinte teljesen független viszonyulási rendszer, amelynek elfogadását a közös nyelvként elfogadott angol segíti, nem is szólva a digitalizálódás, az internet, a Facebook stb. „hódításáról", a számítógépes játékokról.

Hiba volna apokaliptikus víziókat fölvázolni a (hagyományos) „humán" művelődés lefelé nivellálódásáról, eltekinteni attól a kétségtelen haszonról, amelyet a „technicizálódás" biztosít akár a humán személyiség számára. Mindennek nem ellenében vethető föl a „mundializáció" kérdése, amely nem szűkül a civilizatórikus modernség eszköztárának igénybe vételére, hasznosítására, és amely képes új-, korszerű kapcsolatot létesíteni avval, aminek hagyománytörténés volna a megközelíthetőleg pontos neve. Hozzátéve, hogy e hagyománytörténések régiónkénti változatossága, ennek a változatosságnak tudatosulása és gazdagodásként fölfogása olyan létezési lehetőségeket nyit meg, amelyek számolnak a multietnikus viszonyokból, a multikulturalitásból kinyerhető, összetettebb kulturális összeszövődöttségekkel. A mundializáció tudatosulása ugyanis képessé teszi a személyiséget, hogy ne pusztán nyelvébe-kultúrájába bezárkózva élje életét, hanem a sokfelől érkező impulzusokra sokfelé irányuló impulzusokkal válaszoljon. Valójában egyetlen nyelvbe több nyelv rejtve, a nyelv története során számos más nyelv-vel érintkezik, bocsátkozik kölcsönhatásba, ad és vesz át nemcsak szavakat, kifejezéseket, hanem a szóban megbúvó kulturalitást is. Egyetlen személy, egyetlen irodalom, egyetlen zenemű sem kizárólag önmaga, más személyekkel, más irodalmakkal, más zeneművekkel való folyamatosan érintkezés során kapja meg (sosem végső) formáját, hiszen minden személyes tevékenység, minden irodalmi és zenei alkotás a különféle helyeken és különféle „nyelveken" történő értelmezés során módosul, jut alakhoz, a fordítások segítségével kap lehetőséget új alakzatban való megjelenéshez, játszhat szerepet egy másik kultúrában, lehet közkinccsé.

A többnyelvűség egyben határátlépés, az egynyelvűségre szorítkozás bezárkózás. Ez utóbbira a világgazdaság folyamataiban nincsen lehetőség, az állandó verseny a változó helyzetek jobb megértéséé, a megértés révén a jobb kihasználásé is. Nyilván más jellegű a „verseny", ha a kultúrák, a nyelvi műalkotások, a művészeti teljesítmények egyszerre szélesebb és szűkebb területét vesszük figyelembe. Aki több nyelv birtokában tudja kifejteni álláspontját a művelődések találkoztatásakor, helyzeti előnybe kerül azzal, aki csupán anyanyelvi kultúrája felől szemléli a világ kultúrájában megállás nélkül zajló eseményeket. A helyzeti előny abban jelölhető meg, hogy személyiségével egyszerre résztvevője az anyanyelvi és a szomszédos vagy távolabbi nyelvi kultúrának, azokat egymással összevetve, egymáshoz viszonyítva tudja értelmezni, s így az anyanyelvi kultúra „saját"-ját és a más nyelvi kultúra esetleges „idegenség"-ét nem ellentétképpen, hanem egymáshoz közelíthető, rokonítható mivoltában értékeli. Rádöbben és rádöbbentet, mivel gazdagítja az anyanyelvi kultúra a más kultúrákat, és megfordítva, az anyanyelvi kultúra számára megfontolásra, integrálásra ajánlja mindazt, ami az anyanyelvi kultúra számára új, termékenyítő lehetőségként értékelhető.

Vanna Venturi háza, Philadelphia 1964.

Az európai kultúra (mára inkább európai nyelvű kultúrák) valamennyi európai számára közös és megbecsülendő örökségnek minősítendő(k). Hitelesebben nyilatkozik az, aki több nyelv tudásával van felvértezve, hiszen európai szellemi hagyomány az a fajta többnyelvűség, amely a latin nyelvű univerzalitást követve hosszú századokon át éltette, amit európai szellemiségnek nevezhetünk. S ide nemcsak a kiemelkedő teljesítmények sorolandók, mint Rilke német-francia költészete, Becket angol-francia prózája/drámája, Bartók Béla szlovák és román népdalgyűjtése. Hanem több tanulmányozást és emlékezést érdemel az a kétnyelvűség, többnyelvűség, amely a hajdani birodalmak többek által kényszerűnek minősített együttéléséből származtatható, hogy a huszadik század ismét kényszerű együttéléseket produkáljon... A kétnyelvűség nem felülről érkező utasítása volt egykor a kultúrák érintkezéseit szorgalmazó vagy egyszerűen az élet hétköznapjaiban nélkülözhetetlen találkozásoknak; a kétnyelvűség eredményezte a két kultúrában otthonosságot, egyiket sem kellett megtagadni. S ha bizonyos arányeltolódások jelzik, hogy messze nincs minden rendben a többnyelvű államokban honos kétnyelvűséggel, olyan törekvés mindenképpen üdvözlendő, mely tanúsítja: a régiók és szubrégiók elemi érdeke a közös munkavégzés, az egymásra utaltság tudomásul vétele, a nyelvi és kulturális kiegyenlítődés. S ha sok a negatív példa, a pozitív sem mondható kevésnek. Egyetlen egyén, nép, nemzet sem csak önmaga, alakulástörténetéből nem zárhatja ki az öt ért hatásokat. Ezt hogyan dolgozza sajátjává, azért már ő a felelős. De a több (nyelvi, kulturális) rendszerben eligazodó személynek nagyobb az esélye arra, hogy igazán önmaga legyen. Európa öröksége a nyitottság, a befogadás és az átadás kölcsönössége. Maja Haderlap ebben a szellemben ünnepelte szlovén anyanyelvűként az osztrák köztársaság századik születésnapját.

Fried István

Bradean-ebinger Nelu

ETNIKAI KISEBBSÉGEK KÖZÉP-EURÓPÁBAN

1. Közép-Európát évszázadok óta etnikai és felekezeti sokszínűség jellemzi. E soknyelvű, változatos kultúrájú térséget a középkortól kezdve egészen az I. világháború végéig nagyterületű és népességszámú dinasztikus birodalmak osztották fel egymás között. A határok számos esetben azonos nyelvű népeket választottak el egymástól. Így többek között a nagy múltú Lengyel Királyságot a rendi anarchia és a katonailag egyre erősebbé váló szomszédjai a XVIII. század végén felosztották egymás között, a lengyel népesség pedig az Orosz-, a Porosz- és a Habsburg-birodalom kisebbségévé vált gyakran úgy, hogy a birodalmak egyes térségeiben ők alkották a többséget. De voltak olyan népek (szerbek, románok, olaszok stb.), amelyek rendelkeztek ugyan államiasággal, de államhatáraikon kívül jelentős számú néptöredékük élt kisebbségként. Végül azokról a népekről (szlovének, szlovákok, szorbok, ruszinok) sem feledkezhetünk el, amelyek saját állam híján teljes egészében kisebbségként tagozódtak be egy nagyobb soknemzetiségű államkeretbe. Sajátos helyzetük volt még az e térségben élő németeknek, akik ugyan két (Németország, OMM nyugati fele, majd pedig Ausztria) „saját" állammal is magukénak tudhattak, mégis milliós német közösségek éltek a történelmi Csehországban vagy a történelmi Magyarországon és számos más állam területén „kisebbségként." Az újkori birodalom- és államszervezési elméletek, főként pedig a gyakorlatok megoszlottak abban a kérdésben, hogy a soknemzetiségű államok (birodalmak) esetében melyik alternatíva kínál nagyobb összetartó erőt: az államon belüli, az egyes népcsoportoknak biztosított területi, etnikai autonómia vagy éppen a centralizált államhatalom kiterjesztése, amihez legtöbbször erőltetett asszimiláció is párosult. Főként ez utóbbi vált jellemzővé, és különösen érvényes ez a megállapítás a Német Császárságra vagy az Orosz Birodalomra. Európában leginkább csak Svájc tekinthető üde kivételnek, ahol a középkori függetlenségi harcok eredményeként jött létre az egyes népcsoportok (németek, franciák, olaszok, rétorománok), illetve a kantonok autonómiájára alapozott államszövetség.

Szarka László, neves magyar kisebbségkutató szerint Közép-Európa Németországtól keletre eső hét országában (Ausztriában, Csehországban, Lengyelországban, Szlovákiában, Magyarországon, Szlovéniában, Horvátországban), valamint a történeti-egyházi, kulturális jellemzők révén ehhez a térséghez tartozó három történeti régiójában (Kárpátalján, Erdélyben és a Vajdaságban) összesen 107 olyan nemzeti, etnikai kisebbségi csoport található, amelyek lélekszáma a legutóbbi népszámlálások hivatalos adatközlése szerint meghaladta az ezer főt. A 107 kisebbségi közösség összlétszáma valamivel meghaladta a 7 milliót, azaz a vizsgált térség 81 milliónyi összlakosságának 8,6 százalékát jelenti.

A 20. század folyamán a többségi és kisebbségi közösségek között alapvető megkülönböztető etnikai jegyként értékelhetjük azt a tényt, hogy a század végére a kisebbségek nagy többsége közel teljes egészében két- vagy többnyelvűvé vált, szemben a térség többségi nemzeteinek szinte kizárólagos egynyelvűségével. A kétnyelvűség (bilingvizmus) foka, az anyanyelvpozíciója alapján az első külön csoportba tartoznak az anyanyelv-domináns kisebbségek: pl. a szlovákiai, erdélyi, vajdasági, kárpátaljai magyarok, az erdélyi, vajdasági szlovákok, a kárpátaljai és vajdasági ruszinok, a csehországi lengyelek, a lengyelországi litvánok, ukránok, fehéroroszok, a horvátországi, romániai szerbek, a kárpátaljai oroszok. Az anyanyelv dominanciája azonban még a felsorolt csoportokon belül is egyre kevésbé magától értetődő, a társadalmi mobilitás, a városi környezet, a szórványosodási folyamatok, a vegyes házasságok egyre nagyobb aránya, az anyanyelv társadalmi presztízse, használatának jogi és kommunikációs akadályai minden kisebbség körében szinte napról napra csökkentik az anyanyelvhasználat körét. A második csoportba a kétnyelvű, de másodnyelv-domináns kisebbségek tartoznak. Ezek esetében a környezeti vagy másodnyelv szerepét betöltő többségi vagy államnyelv dominál a mindennapi nyelvi érintkezésben s egyre inkább a családon belüli nyelvhasználatban is. A másodnyelv-domináns kisebbségi közösségek csoportjába tartozik eltérő mértékben szinte valamennyi magyarországi kisebbség, valamint a térség többi országában élő szlovén, német, szlovák, cseh, cigány kisebbségek, s a magyar kisebbségek közül a szlovéniai és horvátországi közösség, a csehországi szlovákok. A másodnyelv-dominanciája ellenére ezek a kisebbségek, illetve a kisebbségi csoporton belül a közösség jelentős hányada anyanyelvként a kisebbség eredeti nyelvét adja meg a népszámlálások során. A másodnyelv túlsúlyával szemben rövid távon egyedül a német irodalmi nyelv megtanulásával anyanyelvüket újratanuló német kisebbségek tudnak nagyobb sikereket elérni, de az anyanemzetek és államaik presztízsének, gazdasági sikereinek kisugárzása Csehország, Lengyelország, Szlovénia, Szlovákia, Horvátország és minden bizonnyal előbb-utóbb Románia, Ukrajna, illetve Szerbia részéről is éreztetheti hatását ezeknek a nemzetekennek a kisebbségei körében. A nyelvileg asszimilált kisebbségeknek két alcsoportját kell megkülönböztetnünk: az egyikbe azok a közösségek tartoznak, amelyek a kisebbség eredeti nyelvét, nyelvjárását az idősebb generációk révén még őrzik, s a fiatalabb generációk az iskolai oktatásban elsajátítják a kisebbség nyelvének irodalmi változatát. Ez a helyzet jellemzi a burgenlandi magyarságot, a magyarországi kisebbségeknek azt a részét, amely a népszámlálás során anyanyelvként immár a magyar nyelvet tünteti fel. Ide tartozik a térség regionális cigány közösségeinek jelentős része. A második alcsoportba a nyelvváltás utáni helyzetbe jutott kisebbségek, illetve az egyes kisebbségek kisebb-nagyobb közösségei tartoznak, amelyeknek csupán homályos nyelvemlékei és a közösség egykori anyanyelve és kultúrája iránti tisztelet és vonzalom maradt. A térség kisebbségei közül talán csak az örmény és a jiddis nyelv tévesztése nyomán előállt helyzet jellemezhető ezzel a leírással. A nyelvváltás fokozatainak különös jelentőséget aligha kell hangsúlyoznunk, hiszen a nyelv- és identitásváltás minden közösség esetében igen szorosan összefügg egymással.

A közép-európai kisebbségek tipológiai besorolásánál a történeti, területi, nyelvi kritériumok objektív támpontokat adhatnak az egyes közösségek meghatározásához és besorolásához. Ezeknek az objektív kritériumoknak a sorát még tovább bővíthetnénk a közösségek jogi státusának vizsgálatával (egyenjogú, kulturális csoportjogokkal rendelkező, nyelvhasználati csoportjogokkal rendelkező, egyéni jogokkal rendelkező, szerzett jogaiból veszítő, permanens restrikció elszenvedő, diszkriminált kisebbségek) vagy a kisebbségi pártok politikai programjainak osztályozásával (szepa-ratista, autonomista, integratív, asszimilációpárti stb.

Folytatás a következő számban

Lerántjuk az egészségügyről a lepedőt
Jó- és rosszindulatú (rákos) daganatok

Folytatás előző számunkból

1. Élen jár mindkét nemnél a tüdőrák. Ismert kiváltó ok a dohányzás, de a környezeti károsító anyagok, mint a kőpor, az azbeszt, a levegőt szennyező ágensek, újabb kutatás szerint a kis, levegőben szálló műanyag molekulák stb. A felsorolás nem lehet teljes, egy azonban biztos, hogy a sebészeti és a kemoterápiás kezelések segíthetnek, ám a megelőzés lehetőségeinek keresése hasznosabb.

Javasolt az időben elvégzett tüdőszűrés, ami nem csak a kezdődő stádiumban ismeri fel a tüdő daganatos elváltozásait, hanem fájdalmatlan, gyors, egyszerű vizsgálat és az azonnal elkezdett kezelések sokkal eredményesebbek, mint az elhanyagolt esetek.

2. Másodikok a rangsorban, az emésztőszervi rákos betegségek. A gyomor, vastag-vékonybél, nyelőcső rosszindulatú folyamatai a halálozási listán előkelő helyen vannak. Itt is igaz, az endoszkópos és képalkotó eljárásokkal végzett szűrések korai diagnózishoz és eredményes kezelésekhez vezetnek. Tehát a megelőzés fontosságát itt is hangsúlyozni szeretném. Az ismert, számtalan okos tanácsadó írásban megjelent helyes életmód, táplálkozás stb. sokat segíthet a megelőzésben, de ma már a genetikai vizsgálatokkal is kockázatmentes elemzés érhető el. Egyre olcsóbbak a genetikai elemzések, bár még a génállományunkat nem tudjuk megváltoztatni, de a tudás figyelemkeltő és a megelőzést segítő tényező.

3. Harmadik helyezett a legnagyobb szervünk, a legkívül lévő bőr és függelékei.

Ez is imert, mivel szinte minden magára valamit is adó újság felhívja a figyelmet a melanóma előfordulására, agresszív viselkedésére, és kiváltó okai között említik a Nap káros sugárzását. Ajánlott az éves bőrgyógyászati ellenőrzés.

4. Nem hagyhatjuk említés nélkül az emlőrákot. A nőknek mintegy 25%-a, azaz minden negyedik hölgy veszélyeztetett. Itt a genetikai feltárás, a rendszeres önvizsgálat, tapintás és a mammográfia nagyon hamar, nagyon időben felkelti a gyanút és az időben kezdett kezelés gyógyuláshoz vezet. Nem szabad nem említeni, hogy gender ide, gender oda, 1–2%-ban a férfiaknál is előfordulhat emlőrák.

5. A vér- és nyirokrendszer rákos elváltozása is igen gyakori. Szerencsére egyre több esetben 100%-os gyógyulás érhető el.

6. Külön említem a felsorolásban az ajak és szájüreg rosszindulatú daganatos elfajulásait. Sokan nem gondolunk arra, hogy milyen irritációnak van a száj nyálkahártyája kitéve.

A teljesség igénye nélkül fel kell még sorolni, a hasnyálmirigy, a méhszáj, a méhtest, a here, a petefészek, a hólyag, a pajzsmirigy, a máj stb. szervekben előforduló rákos elváltozásokat.

Külön kiemelném az idegrendszer, az agy daganatait. A glioma, mely a testünk fejlődéstanilag a legmagasabb szinten álló szövete, az agyunk betegsége, kevés reménnyel kezelhető.

A rövid felsorolás után egy kis optimizmust szeretnék közvetíteni. Bár a rák még mindig a halálos betegségek kategóriájában leledzik, egyre többet tudunk róla, egyre jobb gyógyulási eredményekről számolhatunk be.

Mint már említettem, de összefoglalóan még egyszer visszatérek arra, hogy az időben történő diagnózis és kvalifikált orvosi beavatkozás nem csak rövid távon lehet életmentő, hanem gyógyulás is elérhető a rákbetegségek mintegy. 60%-ánál.

A rák ma már a krónikus, kompenzálható betegségek kategóriájába került át. Kevesebb félelemre és több tudatos odafigyelésre van szüksége minden embernek a saját testének megismerése és kontrollálása terén.

A fantasztikus laboratóriumi, képalkotó diagnosztikai lehetőségek fejlődése az elmúlt 20 évben nagy áttörést hozott a kezdeti stádiumú szöveti elváltozások korai felismerésében.

A terápiás lehetőségek is szinte havonta javulnak. A borzasztónak kikiáltott kemoterápia, sugárterápia mellett immunológiai paradigmaváltást figyelhetünk meg.

A gyógyszercégek óriási ütemben kutatnak és egyre eredményesebb, egyre hatékonyabb szerekkel ajándékozzák meg a terápiás tárházunkat.

Tehát fel a fejjel: egészségesebb életmód, rendszeres mozgás, tanulás, környezetvédelem, időben történő szűrés és az orvosok felkeresése a megelőzés és a gyógyulás záloga.

Prof. Dr. Birtalan Iván Ph.D.

Magyarul a Bánságban és a Partiumban

Arad megye, ahol a Partium és a Bánság találkozik. Nem messze Magyarország keleti határától, szülővárosom a Maros folyó egy részét veszi körbe. A folyó kanyarulata majdnem egy félszigetet alkot, amelyen a hatszögletű aradi vár ékeskedik. Falait katonák védik, mivel ez a vár nem látogatható, kivételt tesz néhány ünnepnap. Közel a várhoz a Traian híd és a Vámház található, ahol régebben az átkelőknek adót kellett fizetniük. Ma már a Vámház földszintjén egy kocsma található, a híd pedig szépen fel van újítva, hogy a villamosok és az autók biztonságban átkelhessenek Arad és Újarad között. A hidat a budapesti Szabadság híd képére építették, persze kisebb változatban.

Attól függetlenül, hogy nem a városban, hanem egy kisebb faluban lakom Aradhoz 13 km-re, nem volt olyan hétköznap, hogy ne jártam volna be a városba. Gyerekkoromban edzeni jártam uszodába, ahol 15 gyerek közül 2–3 volt magyar, tehát kénytelen voltam románul beszélni. Kamasz koromban pedig a város egyetlen magyar liceumának a padját koptattam.

A 9. osztályt tehát a Csiky Gergely Főgimnáziumban kezdtem, minden egyes reggel ugyanazon az utcákon mentem végig, ami egy idő után nagyon monotonná vált. Mindig is tetszett Arad központjában a sugárút szimmetrikus felépítése: két széles járda, két sáv az autóknak, két sáv a villamosoknak és egy-egy sor a fáknak. Egyik végében hatalmas ortodox templom áll, másik végében pedig az állami színház. Hosszát 10–15 perc alatt mindig könnyen bejártam.

Egyszer azt hallottam, hogy ahhoz, hogy ezeket a szürke hétköznapokat elkerüljük, próbáljuk meg a mindennapi dolgokat másik szemszögből megfigyelni, például az utca másik oldalán sétálni. Tehát néha próbáltam valami változatosságot hozni a reggeleimbe és az utcát másik oldaláról megfigyelni vagy néha próbára tettem a szerencsémet, felszálltam a villamosra és imádkoztam, hogy ne jöjjön a jegyellenőr. Lehet, hogy néha változtattam az útirányon, de az emberek, akik velem szembe jöttek azok szinte ugyanazok voltak. Dehát mostanában, melyk városban nincs meg ez a klisé: emberek – öltönyben vagy szakadt ruhában, fiatal vagy nyugdíjas, diák vagy munkás – lehajtott fejjel „képernyőt" nézve járkálnak. Ami minden országban más az az, hogy milyen nyelven beszélnek bele abba az okostelefonba. Mint magyarnak Romániában, nekem mindig is tetszett az anyanyelvemen beszélni a telefonba. Olyan jól esett ez a titokzatosság, mivel a mellettem lévők nem értették, hogy én mit is mondok. Ez egy idő után az ember fejébe szállhat, mert ettől függetlenül még megvan az esélye, annak hogy a mellettem lévő mégis tud magyarul, de ennek az esélye elég kicsi Aradon. Néha olyan is megtörtént, hogy lenéző arckifejezéssel néztek rám, ha meghallottak magyarul beszélni, vagy ha az akcentusomon észrevették, hogy magyar vagyok.

Ha belegondolok 50 évvel ezelőtt az itt élőknek nem volt ilyen problémájuk. Dédanyám nem is tudott románul, mert mindenki magyarul beszélt, nagyanyám csak törte a nyelvet, mivel a kommunizmus alatt már sokkal több románt telepítettek be. Arad és Temesvár iparilag nagyon fejlett volt, valamint az ország nyugati részén helyezkedik el, ezért is telepítettek ide annyi román nemzetiségű embert. Édesanyám már komolyabban tanulta a román nyelvet az iskolában, de fiatal korában még mindig fel tudta találni magát nélküle is. Az én generációmnak viszont már kötelezően tudnia kellett románul. Mivel a románok többségben vannak már, sokkal több a vegyes házasság. Ennek pedig a következménye, hogy a gyerekeket ortodoxnak keresztelik, valamint román iskolába adják (persze van néhány kivétel is). Ezzel szerintem nem is lenne nagy probléma, ha a kétnyelvűség megmaradna ezeknél a családoknál, de a magyar teljesen kiszorul és csak a román marad anyanyelvnek. Sok olyan helyzet is adódott az utóbbi időben, hogy a magyar családok román iskolába adták a gyermeküket, mivel úgy gondolták, hogy az a rendszer fejlettebb, merthogy ezek az iskolák több támogatást kapnak az államtól.

Érettségi után Nagyváradra mentem egyetemre. 130 km-re északra van Aradtól, ez a város még közelebb van a magyar határhoz. Tehát számomra új város, új közösség, idegen terület. Amit rögtön észre vettem az az volt, hogy itt több magyar él. Először is az utcán sokkal több magyar ajkú embert lehet hallani. Többször megesett az, hogy csoporttársammal beszélgettem az utcán és észrevettem, hogy más figyeli és megérti, hogy mi miről beszélünk. Itt már nem volt meg az a titokzatosság, ami Aradon. Nagyon sok székely származású jön ebbe a városba, tudván azt, hogy itt kevés román tudással is munkahelyet lehet találni vagy azért, mert itt magyar egyetemre is jelentkezni lehet. Nagyon sok plakát van magyar felirattal, amit Aradon esetleg a magyar politikus pártok plakátján láthattam utoljára, valamint ami még feltűnt az az volt, hogy Váradon van magyar könyvesbolt.

Egy idő után már el is idegenedtem a román nyelvtől, hiszen ebben a városban nem is kellett használjam. Az egyetemen egy olyan szakot választottam, ahol már nem voltak román nyelvtan és irodalom órák, legtöbb tanáraim pedig mind magyar anyanyelvűek. Lakótársaimmal, barátaimmal, családommal magyarul beszéltem. Később már az volt a furcsa, amikor hazamentem Aradra és az utcán csak román szavakat hallottam.

Magyarnak lenni Romániában nem olyan rossz, mint ahogy azt a külföldiek elképzelik, senki sincs haragban egymással vagy legalábbis szemtől szembe senki sem demonstrálja azt. Lehet hogy az interneten, mindenkinek nagy a szája és a saját igazát szeretné bebizonyítani: ki volt itt hamarabb, a magyarok vagy a dákok? Viszont a való életben senki sem veszi elő a bicskáját vagy a kardját vagy senki sem szidja hangosan a másikat. Megtanultunk úgymond szimbiózisban élni és a fiataloknak már nem is számít és nem is tudják azt, hogy az őseik kiért harcoltak, mivel sok történelemkönyvben más és más olvasható, valamint otthon is mást hallanak. Az, hogy a magyarok már kevesebben és kevesebben vannak, ezt a folyamatot ezen a területen véleményem szerint már nem lehet megállítani, nemhogy még visszafordítani. A legfontosabb csak az lenne, hogy a szokásokat és hagyományokat tartsuk fenn és ne feljetsük el azt, hogy honnan származunk.

Kocsis Hedvig (Arad-Nagyvárad)

A rossz emlékezetpolitika veszélyeiről

Harmincéves a rendszerváltás első emblematikus eseménye: Nagy Imre és a többi 1956 miatt kivégzett magyarok, politikusok, munkások és diákok ünnepélyes újratemetése. Olvasom a hírt, hogy a magyar miniszterelnök virágot küldött a Kádár János személyes félelmei miatt kivégzett „hazafias kommunista" Nagy Imre sírjára. [Június 16-án Orbán Viktor miniszterelnök és felesége Lévai Anikó személyes látogatást tett a 301-es parcellában és fehér rózsát helyezett Nagy Imre sírjára. Szerk.] Ez a kegyelet szép gesztusa lenne, ha nem esne egybe valamivel, ami rámutat a jelenlegi magyar emlékezetpolitika képmutató, hamis jellegére – az 1956-os Intézet megsemmisítéséről beszélek.

A rendszerváltás után a hajdani kommunista, később bebörtönzött Litván György kezdeményezésére létrejött 1956-os kutatóintézet véleményem szerint kitűnő munkát végzett. Ezt rengeteg könyvvel és Orális Archívuma felállításával (ezernél több felvétellel!) bizonyította – Litván után az intézet vezetését Rainer M. János vette át és folytatta, pártpolitikai elkötelezettség nélkül, az ötvenhatos forradalom szellemében. Ez, valamilyen oknál fogva, már az első Fidesz-kormánynak sem tetszett, én még emlékszem egy fideszes képviselő „aranyköpésére" a századforduló környékén: "Minek áll fenn ez az Intézet, hiszen a tatárjárásnak sincs intézete!" ami csak arra mutatott rá, mennyire történelmietlen módon kezelik egyes ifjú politikusok azt, amire egész Európa még ma is tisztelettel emlékezik: a demokratikus és függetlenségi eszmét zászlajára tűző októberi magyar forradalmat.

Azóta eltelt jónéhány év, de most a jelenlegi magyar kormányzat megint lépett: egyetlen tollvonással a kormányközeli, tehát egyáltalán nem független, Veritas nevű történelmi kutatóintézet alá rendelte az eddig az Országos Széchényi Könyvtár keretében, alig néhány munkatárssal működő Ötvenhatos Intézetet. Rainer M. János és fő munkatársa, a nemzetközi hírű Ungváry Krisztián csak a Magyar Közlöny híréből értesült erről a döntésről – utána azt nyilatkozták, ilyen körülmények között nem tartják lehetségesnek az intézet további működését. Ungváry egy nemrégen adott interjúban megjegyezte, lehet, hogy a kormányhatározat mögött Schmidt („Terror") Mária személyes bosszúja áll, mivel pár éve a Dózsa László-ügyben (egy rosszul azonosított ötvenhatos felkelőről van szó) az Ötvenhatos Intézet szakvéleménye Schmidt ellen foglalt állást. Ami érthetetlen, miért tartja a mai kormány Schmidtet olyan történelmi szakértőnek, akinek nem lehet nyilvánosan ellent mondani? Azt is nehéz megérteni, miért gondolja Orbán Viktor, hogy egy kis létszámú kutatóintézet bedarálásával hitelesebbé teszi a jelenlegi hazai (nem csak fideszes, de „semjénes", vagyis állítólag kereszténydemokrata) emlékezetpolitikát?

Alulírott számtalanszor szót emelt az ötvenhatos szellemiség (igen, a pár napra megvalósult magyar egység!) megőrzése mellett, sőt ugyanebben a lapban tiltakozott Nagy Imre szobrának áthelyezése ellen, ami egy ízléstelen ellenforradalmi emlékmű létrehozása miatt vált „szükségessé". Nem lehet sem a független népi baloldalt, sem a reformkommunista baloldalt kiírni 1956 történetéből. Aki ezt próbálja megtenni a „pesti srácok" vagy Mindszenty bíboros legendájának sulykolásával, nem csak téved, de nagyon is árt a magyar történelmi tudat egészséges alakulásának, lényegében történelemhamisításra vállalkozik. És mint tudjuk, a történelem meghamisítása olyan bumerang, ami mindig visszaüt: visszaütött a hitleri szövetséget kötő Horthy-rendszerre éppúgy, mint Rákosi Mátyás és Kádár János rendszerére. Megéri az ellenforradalom dicsőítése 1956 hazug átfestését? Nem hiszem.

Gömöri György (London)

Megjegyzés: Mivel Gömöri György írása érinti a Veritas Történetkutató Intézetet is, az egyoldalúság elkerülése céljából állásfoglalásra kértük az Intézet főigazgató-helyettesét.

Dr. Marinovich Endre 2019. június 20-i válaszában közölte: „Intézetünk feladata a kormány rendeletének végrehajtása. Mint a témakörrel kapcsolatos valamennyi sajtómegkeresést, így ezt is, illetékességből az EMMI (Emberi Erőforrások Minisztériuma) Sajtó- és Tájékoztatási Főosztálya számára továbbítottuk.

Tisztelettel:

Marinovich Endre"

Az EMMI erre a megkeresésre nem nyilvánított véleményt. (Szerk.)

Fegyverkezés német segítséggel

A Die Presse 2019. július 12-i számában a német fegyverszállításokról írva kiemelten számol be a Magyarország felé irányuló kereskedelmi kapcsolatokról. A cikk természetesen célzatos, hiszen a címe így hangzik: Berlin fegyverzi fel Orbán Magyarországát. Érdekes módon nem található arra vonatkozó utalás, hogy Trump amerikai elnök már korábban méltatlankodott a NATO tagállamok hanyagságán, amik egyre inkább az Egyesült Államokra hagyatkoznak védelempolitikailag. A tervek szerint az állami költségvetésnek legalább két százalékára kell felemelni a katonai célokat szolgáló összegeket.

Németország komolyan vette ezt a felszólítást, és gondoskodik arról, hogy az idei év első felében nagyobb értékű fegyvert szállított külföldre, mint az elmúlt három évben. 2018-ban 4,8 milliárd euróra rúgott ez az összeg, ezzel szemben a német kormány 5,3 milliárd értékű hadieszköz exportjára adott engedélyt. Habár nemzetközi egyezmény tiltja a fegyvereladást egymással hadviselő államoknak, Németország szemet huny efölött (Egyesült Arab Emirátus, Jemen).

Az említett összefüggésben ugyan nem szerepel Magyarország, ellenben Orbán honvédelmet érintő megfogalmazásában Németország nem keresett kifogást a magyar „felfegyverzés" ellen. Ennek megfelelően a német fegyverszállítás keretében Magyarország első helyet foglalt el az idei első félévben. Az eddigi 1,15%-os kiadásokat megkettőzve, vagyis jóval két százalékon felül a németek 1,76 milliárd értékben járulnak hozzá Magyarország védelmi ellátásához. Az idevágó szerződés 44 Leopárd típusú páncélost és 24 páncéltarackot foglal magába.

Orbán Viktor úgy nyilatkozott a DPA szerint, hogy Magyarország honvédelme sem nem az EU, sem pedig a NATO, hanem az ország feladata. Erős hadsereg nélkül nincs erős Magyarország.

Előrehozott parlamenti választások Ukrajnában

Volodimir Zelenszkijnek az áprilisi ukrán elnökválasztáson elért elsöprő győzelmét követően, a Központi Választási Bizottság (CVK) adatai szerint a július 21-én lezajlott előrehozott parlamenti választásokon a Nép Szolgája párt elsöprő győzelmet aratott. Mindamellett sajnálatos módon az újonnan megválasztott ukrán parlamentben nem lesz egyetlen magyar képviselő sem.

Az ukrán Központi Választási Bizottság a szavazatok 95 százalékos feldolgozottsága mellett, a hivatalos adatok a Volodimir Zelenszkij ukrán elnök mögött álló Nép Szolgája párt nagy arányú győzelmét erősítik meg – jelentette az Unian ukrán hírügynökség. A párt 176 egyéni választási körzetben győzött, ezzel megszerezve az abszolút többséget az új Verhovna Radában és a törvényhozásban. A többségi kormányzáshoz Ukrajnában minimum 226 mandátum szükséges. Márpedig ezt az új „zöld" párt toronymagasan máris megszerezte. Sőt, Zelenszkijéknek kellő szándék esetén a Vakarcsuk-féle Holosszal és a magától felajánlkozó Batykivscsinával együtt akár a 300 fős alkotmányos többségük is meglehet, persze ha így akarják.

Ennek fényében igazolva láthatjuk a *Рейтинг* szociológiai csoport június 12–23 között végzett felmérésének eredményét, miszerint az új ukrán államfő munkájának első hónapja után Zelenszkij támogatottsága megduplázódott (a 2400 megkérdezett személy 67%-a támogatta az ukrán államfőt, 32% pedig minden fenntartás nélkül). Külön kiemelhető: ezen személyek túlnyomó része 18 és 50 év közötti.

Most már a hivatalos pártlistás eredmények alapján is megállapítható, hogy – a szavazatok 95%-os feldolgozottsága mellett – az 5%-os választási küszöböt 5 politikai pártnak sikerült túllépnie, nevezetesen: a Nép Szolgája (43,11%), az Ellenzéki Platform – Az életért (13,03%), az Európai Szolidaritás (8,15), a Batykivscsina (Haza, 8,18%) és a Holosz (5,87%). Így nekik sikerült bekerülni az új ukrán törvényhozásba.

Ugyanakkor a hivatalos statisztikai adatok nemcsak a Nép Szolgája párt elsöprő győzelméről számolnak be, hanem arról is, hogy a rendszerváltás utáni időszak óta most volt a legalacsonyabb a részvételi arány. Az országban 199 választókerületben szavazhattak, mert 26-ban a donbászi háborús helyzet miatt elmaradt a voksolás. A legmagasabb részvételi arányt Hmelnickij, Poltava és Cserkaszi megyében mérték, míg a legalacsonyabb mutatók, az elnökválasztáshoz hasonlóan ezúttal is Kárpátaljáról érkeztek.

A szavazatok közel teljes feldolgozottsága mellett már teljességgel kizárt, hogy egyetlen magyar jelölt is mandátumot szerezzen az új ukrán parlamentben. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) közös képviselőjelöltjeinek hátránya behozhatatlan.

Sajnos nem állítható, hogy a napokban lebonyolított ukrán parlamenti választások és az azt megelőző kampány időszak zökkenőmentesen folyt volna le. A KMKSZ szerint mind a kampány idején, mind a szavazás napján számos visszaélés és csalás történt a magyar összefogás három jelöltjével szemben.

Ahogy közeledett a választás napja, úgy szaporodtak a magyarellenes megnyilvánulások Kárpátalján. Miután a CVK visszautasította a kárpátaljai magyar szervezetek kérelmét, hogy a korábbi gyakorlatnak és az ukrán választójogi törvénynek megfelelően magyar többségű választókerületet alakítson ki az előrehozott parlamenti választásra, a magyar összefogás három képviselőjelöltje olyan körzetekben indult, ahol a magyar nemzetiségű választók aránya jóval elmarad a többségi nemzethez tartozókétól.

A magyar jelöltek esélyeit rontotta az, hogy a hatóságok rendőri intézkedésekkel igyekeztek megfélemlíteni a magyar választókat.

Jehor Bozsok, jelenlegi megbízott ukrán külügyminiszter egyik Twitter-bejegyzésében arról értesülhettek az olvasók, hogy a CVK szerint problémás Brenzovics László indulása a 73. számú választási körzetben. A KMKSZ-elnök jelöltségének legitimitását magyar politikusok, többek között Szijjártó Péter magyar külügyminiszter kárpátaljai látogatása miatt kérdőjelezte meg. Július 18-i posztjában pedig az ukrán csúcsdiplomata arra kérte az Ukrán Biztonsági Szolgálatot (SZBU), hogy indítson büntető eljárást a KMKSZ ellen, mert újságjukban a magyar trikolor színeivel jelölték meg a magyar érdekeltségű területeket. A lap szerkesztői viszont alapból felháborítónak tartják a hatóságok vádaskodásait. „Eleve helytelen amivel vádolnak minket, hisz ők úgy fogalmaznak, hogy a kárpátaljai területek Magyarország részeként vannak ábrázolva. A térképen viszont sehol nincs Magyarország feltüntetve, illetve egyetlen határ sem, csupán a három község látszik" – nyilatkozott Darcsi Karolina, a Kárpátalja hetilap főszerkesztője. Mint azt Magyar Levente, a Magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium parlamenti államtitkára helyesen megjegyzi, „a kárpátaljai magyar közösség nem képvisel olyan politikai vagy gazdasági súlyt, mely érdemben tudná befolyásolni az ukrán politikát. Ez a közösség pusztán annyit szeretne, hogy legyen egy hangja az ukrán parlamentben.

A kampánycsend előtti reggelen aztán olyan szórólapokat osztottak szét a választókerületekben, melyeken az a hamis állítás állt, hogy a KMKSZ támogatója nem más, mint a közutálatnak örvendő Petro Porosenko volt államfő. Brenzovics Lászlóról, a KMKSZ elnökéről pedig ismeretlen személyek még a voksolást megelőző napon is megtévesztő SMS-üzeneteket küldtek a választóknak. A magyar szervezet megfigyelői pedig vasárnap több szavazókörben – például a Nagyszőlősi járási Királyházán – észleltek választási csalást, amit rögtön jelentettek is. Megfigyelők szerint egy nagyszőlősi vállalkozó – Poljak Vladiszlav – lefizette a nehéz sorsú helyi romákat, hogy az általa meghatározott nem magyar jelöltre szavazzanak. Roppant érdekes módon ezt követően a 73. számú választási körzetben pont ő nyert… Hasonló szavazatvásárlást lepleztek le az Ungvár központú egyéni választókerületben is (№68). Ez ügyben feljelentés történt és eljárás indult. Vitathatatlan, hogy a helyi magyar közösség a szabad Ukrajna fennállása óta az egyik legsötétebb – ha nem a legsötétebb választásokat tudja a maga mögött.

Paládi Renáta

Farnsworth house, Plano, Illinois (Lodwig Mies van der Rohe építész, 1951)

Damoklész kardja a felvidéki magyar parlamenti képviselet felett

Ezzel a megrázó mondattal kezdi írását az egyik hozzászóló abban a vitában, amelyet a pozsonyi **Új Szó** napilap április 6-án indított a közelgő 2020-as tavaszi parlamenti választások közeledtével, a szlovákiai magyarok politikai képviseletének jövőbeni kilátásairól. Meglehetősen nagy a riadalom a pártok és a magyar közösség sorsát szívén viselő felvidéki magyar választók körében. Az Európa Parlamenti választáson ugyanis egyik magyar pártnak sem sikerült képviselőt küldeni Brüsszelbe. Az előző ciklusban a Magyar Közösség Pártjának (MKP) és a Most-Híd szlovák-magyar vegyespártnak is volt 1–1 képviselője az EP-ben, Csáky Pál és Nagy József személyében. A riadalom azért is indokolt, mert a rendszeresen végzett választói felmérések szerint, a közvéleménykutatók mindkét pártot stabilan az 5 százalékos parlamenti bejutási küszöb alatt mérik. Június végén a Híd támogatottsága 4,5 százalékon, az MKP-é pedig csak 3,3 százalékon állt. Ebben a helyzetben a pártok vezetői és a független elemzők, magyar és szlovák részről, megegyeznek abban, hogy a közeli parlamenti választáson egyik pártot sem lépi át a bejutási küszöböt. Így a felvidéki magyar közösség, a rendszerváltozás óta először, parlamenti képviselet nélkül maradhat. A két párt közötti nézetazonosság azonban csak erre az egyetlen pontra vonatkozik. Jól látható, hogy egy közös választási platform kialakítása kérdésében, mély szakadék tátong a két párt vezetőinek nézete között. Lázasan keresik ugyan a közös utat, de ennek megtalálása jelenleg meglehetősen távolinak tűnik. A két alig mérhető minipárt, a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség és az idén megalakult Magyar Fórum pedig csak tovább bonyolítja a helyzetet, inkább rontja a két nagyobb párt esélyeit.

A fent említett vitában eddig 14 szlovákiai magyar, különböző foglalkozású értelmiségi személy, fejtette ki véleményét. Keresik az okait a magyar választók lemorzsolódásának, egyre fokozódó passzivitásának, illetve a két magyar érdekeltségű pártból való kiábrándultságnak. Felróják a pártok vezetőinek az elmúlt években elkövetett, vélt vagy valós hibáit. Valamennyien azonban főleg a közös listás, vagy egy választási pártban történő indulás lehetőségeit boncolgatják.

Az egyik hozzászóló például úgy mutatja be a két párt közötti ellentéteket, hogy ismerteti, miként vélekedik és nyilatkozik az egyik párt a másikról. Érdemes pontosan idézni: Először az MKP a Hídról: *„Az MKP több vezetője, sajtója, támogatói folyamatosan hangoztatták, hogy a Hidat gazdasági érdekek hozták létre, és azok mozgatják. Továbbá olyan pártként jellemezték, amelyik megbízhatatlan, pillanatnyi érdekeinek megfelelően változtatja álláspontját és szövetségeseit. A vele való összefogás így bukásra van ítélve éppen az olyan állhatatosságot igénylő kérdésben, mint a magyar kisebbség jogainak kivívása. … A Most-Híd-at olyan pártnak tartják, amelynek egyes vezető politikusai a szlovák kormány befolyásos köreitől függnek. Ezért a vele való összefogás több bizonytalanságot hordoz."* Ezután lássuk, miként vélekedik a Híd az MKP-ról: *„ A Most-Híd szerint az MKP a magyar kormány meghosszabbított karja, így Szlovákiában elszigetelte magát. Izolációban pedig legfeljebb hangoskodni lehet, ám semmi nem érhető el. A két párt együttműködése őket is ide húzná."*

A két párt egymásról alkotott véleményét látva valóban nehezen elképzelhető, hogy közöttük valamilyen gyümölcsöző összefogás jöhetne létre a nem egészen egy év múlva megtartandó parlamenti választásokig. A hozzászóló így foglalja össze a kialakult helyzetet: *„A közös indulás legfőbb akadálya, hogy a pártok egyes csoportjai felszámolandó ellenségnek tartják a másikat. Ebből ered a végtelen gyanakvás egymással szemben."*

A kialakult viszonyok bonyolultságát jól illusztrálja a magyar balliberális ellenzék véleményét előtérbe helyező, a magyar kormánnyal szemben elfogultan kritikus pozsonyi Új Szó, főhelyen közölt kommentárja, amely a következőket állapítja meg: *„Egy, legalábbis részleges fidesztelenítő fordulatnak azért minimális az esélye, mert az MKP szavazóinak nagy része elkötelezett orbánista, amit csak szívós építkezéssel lehetne nem megfordítani, egyáltalán csak kicsit kritikussá tenni. Csakhogy az MKP brandje, eddigi politikája, tagjainak és vezetőinek identitása pont ugyanolyan alapokra épült, mint a Fideszé. … Az MKP szavazók azt még lenyelnék, valahogy, hogy az „áruló" Bugárra is kéne szavazniuk, de azt, hogy „Viktort" rossz szó érje, nem."*

Egyszóval a Felvidéken is, csakúgy mint Brüsszelben és Budapesten, nagyon mélyek az árkok magyarok és „magyarok" között.

Varga Sándor

Vajdaság, én így szeretlek

Nemrégiben Fehér Márta: Vajdaság, én így szeretlek címmel kötet jelent meg a Hét Nap kiadásában, amely a Vajdaságban élő nemzeti közösségeket mutatja be.

A könyv 16 interjút tartalmaz a *Hét nap* vajdasági magyar hetilap gondozásában megjelent fotókkal, vendégszövegekkel gazdagon illusztrált kiadvány, formabontó külalakban, grafikai megoldásokkal, szerb nyelvű és az adott nemzeti közösség nyelvére fordított rezümékkel. „Hosszú hónapokig készítettük kollégáimmal a kötetet, azzal a céllal, hogy bemutassuk, mennyire más és más módon ragaszkodunk ehhez a tájhoz, amit Vajdaságnak nevezünk." – meséli

A közhiedelemmel ellentétben Vajdaság egyáltalán nem kicsi, nem szürke, nem unalmas, ezt a leutazott kilométerek százai után állítja. Az emberek kedvesek, vendégszeretők, örülnek minden érdeklődésnek, szívüket-lelküket kitárják, ha valaki őszintén közelít feléjük.

Újvidéktől alig 30 km-re, egy kis faluban *„1945 és 1949 között Bulkeszin, mintegy 4500 fővel, görög exterritoriális övezet létezett. A II. világháború után ugyanis Görögországban polgárháború dúlt a kormányerők és a fellázadt kommunista gerillák között. Ebben az összecsapásban az újonnan létrejött kommunista Jugoszlávia a kommunista gerillákat támogatta, és hogy megmentse őket a megtorlásoktól, 1945 nyarán befogadta a menekülteket, akik többnyire a Görög Felszabadító Néphadsereg (ELAS) tagjai voltak. Így került 1945 májusában az újonnan létrehozott bulkeszi menekülttábor berendezett házaiba 4023 görög menekült, köztük mindössze 161 nő és 30 gyerek. A közösség felszámolásáig, 1949-ig, 4500 lakos élt a faluban, melyben a görög törvények voltak érvényesek. Saját iskolájuk, nyomdájuk, könyvtáruk volt az ottani görögöknek, anyakönyvet vezettek, kórházat működtettek, és bulkeszi dinárral fizettek, melyből hétféle bankjegy volt forgalomban".*

Kik a goránok? *„Koszovóban, a Šar-hegység lankáin élnek, két határ — Macedónia és Albánia — közé szorulva"*, s hogy a Szabadka legfinomabb fagylaltját áruló Pelivan cukrászda tulajdonosának gyökerei onnan erednek, s mégis egyértelműen szabadkainak vallja magát. *„Szeretem ezt a multietnikus környezetet. Ezt a sokszínűséget, kavalkádot! Ebben a városban élve ez az, ami magával ragad"* — fogalmaz. S mennyire megható, amikor a közelmúltban felújított szabadkai Zsinagógáról mesélve Szabados Róbert, a Szerbiai Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke így vallott: *„Nincs bennem keserűség. Tudtam, hogy nem vagyok olyan, mint a többiek — ennyi. De nem éreztem magamat sem kirekesztve, sem megkülönböztetve, ez egy belső érzés.* S ámulni lehet a hasonlaton, amit Gondi Martina, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet igazgatója fogalmazott meg: *„Nem tudok ilyenekről beszélni, hogy mi magyarok vagyunk… Szerintem azok vagyunk, merthogy így születtünk, és ez nekünk a természetes környezetünk."*

Hihetetlennek hangzott a mai kor gyermekeként hallgatni a maroknyi megmaradt vajdasági németség egyik jeles képviselőjétől, hogyan is került vidékünkre az ő nemzete: *„Mária Terézia idejében önként, szabadon döntöttek arról, hogy az ország egyik részéből a másikba települnek át, hiszen ez itt az akkori Magyarország része volt! Lehetőséget láttak a lakóhelyváltásban, több évig nem kellett adót fizetniük, írásbeli ígéretet tettek arra, hogy segítenek a mocsaras részek kiszárításában, vagyis a csatorna építésében. Hetven-nyolcvan-kilencven éven át tartott a folyamatos betelepítés, és egy nagyon ismert mondásnak számít, hogy az új élet az első generációnak halál, a második generációnak rengeteg munka, a harmadiknak pedig csak a kenyér."*

A görögök, zsidók, magyarok és németek mellett jártak még a montenegróiaknál, a szerbeknél, a románoknál, a szlovákoknál, a sokácoknál, a ruszinoknál, a paltyánoknál (a bolgár gyökerekkel rendelkező, Vajdaságban élő nemzeti közösségnél), a bunyevácoknál, a muzsikus romáknál és az Újvidék mögött a vajdasági síkságból kiemelkedő, lenyűgöző Fruška gora hegyen. Mennyire változatos tájjal, turisztikai és kulturális, történelmi látványossággal találkoztak! Pedig csak Vajdaság egy-egy piciny szegletébe jutottak.

A táj bejárható, beutazható, a kötet pedig olvasásra ajánlható.

M. F.

Magyar Örökség-díjak

A Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében ünnepélyes keretek között 2019. június 22-én adták át a díjakat.

Magyar Örökség-díjban részesült:

a Vujicsics Együttes több évtizedes délszláv népzenei hagyományőrzése,

Kaiser Ottó kárpát-medencei fotó- és könyvművészete,

a Marosvásárhelyi II. Rákóczi Ferenc Római Katolikus Teológiai Líceum,

Hámos Lászlónak az Egyesült Államokban végzett négy évtizedes elkötelezett jogvédő tevékenysége a Kárpát-medencei közösségek védelmében,

a Szabadtéri Néprajzi Múzeum értékmentő és átörökítő tevékenysége

a magyar népi kultúra épített, tárgyi és szellemi örökségének fennmaradásáért és továbbéltetéséért,

nyolc katolikus gimnázium keresztény értékmentő szolgálata,

Szvorák Katalin énekművészete.

MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJ A NYOLC KATOLIKUS GIMNÁZIUMNAK

A nyolc katolikus gimnázium dicséretét mondom: 2 piarista, 2 ferences, 2 bencés iskola, valamint az iskolanővérek 2 gimnáziumának dicséretét. Annak a nyolc iskolának dicséretét, amelyek átélték a kommunizmus évtizedeit.

Néhány tény:

1948: valamennyi egyházi fenntartású iskolát államosítják.

1950: megegyezés a magyar állam és a magyar Katolikus egyház (éppen szabadlábon lévő képviselői) között: valamennyi szerzetesrendet feloszlatják, négyet – megzsugorítva – meghagynak, és nyolc gimnázium (és hat diákotthon) vezetését lehetővé teszik.

A háttértárgyalások elemzése a történészek feladata. Az iskolák megindítása nem volt egyszerű. A ferencesek két rendtartománya közül a mariánusoknak volt iskolájuk, a kapisztránusoknak nem. Az esztergomi iskolát – amely a mariána provincia iskolája volt – a kapisztránusok működtethették. Szentendrén egy volt csendőrlaktanyából alakíthattak ki iskolaépületet és indíthattak iskolát a semmiből.

Az iskolanővérek a Knézich utcai épületben – amely az Isteni Szeretet Leányai iskolája volt – indíthatták meg a Patrona Hungariae Leánygimnázimot és diákotthont. A piarista rend Duna-parti iskolaépületébe az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészettudományi karát költöztették 1953-ban, - a piaristák a Mikszáth téren a feloszlatott Sacré Coeur nővérek épületében rendezhették be az iskolát és rendházat.

Ellenszélben működtek az iskolák. Anyagi hátterük minimális volt. A nyugati testvér-rendek, illetve segélyszervezetek támogatása nélkül lehetetlen volt a fenntartásuk. Ún. „államsegélyt" kaptak a rendek a tanárok után, aminek az összege egy átlagos fizetés töredéke volt csupán. Az épületek fenntartására kiutalt pénz pedig nagyjából az éves kréta-szükséglet fedezésére volt elegendő.

Mégis minden ellenszél, megszorítás, megfigyelés ellenére ezek az iskolák az akkori Magyarország legszabadabb iskolái voltak. Szigorú fegyelemmel, elkötelezett tanárokkal, akik számára fontosabb volt a nevelés, mint a tanítás. Akik korszerű tudást közvetítettek, s közben közösséget formáltak. A szerzetestanárok a maguk közösségének karizmájával voltak jelen az iskolában, és közvetítettek kultúrát, tudományt, hitet, emberséget, magyarságot és kereszténységet.

Voltak ellenségei ezeknek az iskoláknak, de sokkal többen voltak, akik segíteni próbáltak. Egy érdekes egyházi iskolás öregdiák háló adott sokaknak biztonságot a továbbtanulásban, az elhelyezkedésben is. De mindennél fontosabb volt az a mélységes összetartozás érzése, amely a legnehezebb élethelyzetekben is segítette a megmaradást.

A megegyezés értelmében ezek az iskolák is az állami tanterv szerint működtek, a marxista szellemiségű állami tankönyveket használták, de éltek azzal a lehetőséggel, hogy a keresztény szemléletet is közvetítsék, nem ritkán kritikus éllel. Minden ideológiai diktatúra ellenére ezek az iskolák, köszönhetően a tanárok műveltségének és bátorságának, a kritikus gondolkodás, a „másként-gondolkodás" szigetei voltak.

Mit adtak ezek az iskolák?

Pietas et litterae: keresztény szellemiséget és a tudományok szeretetét.

Ora et labora: Imádság és munka – a pontos, elkötelezett munka, a tevékenység és a szemlélődés, az akció és kontempláció együvé tartozásának tudatát;

Pax et bonum: a jóra törekvést, a békesség szolgálatát;

Ut vitam habeant: a valóság, az élet szolgálatát.

Otthont kibontakozó szerzetesi és papi hivatásoknak.

A diktatúra évtizedeiben sokak számára menedék volt az egyházi iskola. Sokaknak irigyelt hely, ahol – úgy gondolták – majd embert faragnak a faragatlan, nehezen nevelhető gyerekből. Sokan úgy gondolták: ott majd hívővé válik a gyermek.

Furcsa elképzelésekkel is találkozhattunk: ott mindenkiből pap lesz... Formálódtak, hála Istennek, papi hivatások is. Vagy: Olyan jó iskolák, hogy még prominens pártfunkcionáriusok is oda járatják a gyerekeiket. Nem igaz. Legendák képződtek az iskolák körül.

Az elvárások és a valóság, az óhajok és a lehetőségek nem voltak mindig egybehangzók. A nem egyházi iskolák tanárai nem ritkán sóvárogva nézték – általában tisztes távolból – ezeket az iskolákat. Az állami hatóságok „vigyázó szemüket" rajta tartották a diákokon, tanárokon. Bőséges feljegyzéseket találhatnak az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában a mindennapok után érdeklődő kutatók.

Az egyházi iskolák diákjainak továbbtanulása nem volt könnyű. Bár a tanulmányi versenyeken mindig lehetett találkozni kiemelkedő teljesítményű egyházi iskolásokkal, az egyetemi-főiskolai felvételi statisztikák világosan mutatják, hogy lényegesen kevesebben jutottak be egyetemre, főiskolára közvetlenül érettségi után a sikeres felvételi vizsgát tett egyházi iskolás diákok, mint az állami iskolákból jelentkezők.

A szerzetestanárok nagy többsége sosem számolta az időt és az energiát: teljes odaadással szolgálták a diákokat. S egy olyan korszakban, amikor az egyházak – kalitkába szorítva – nem foglalkozhattak az ifjúsággal, az egyházi iskolák színjátszó körei, énekkarai, sportkörei, versenyei, a nyáridőben szervezett gyalogtúrái, vízitúrái, kerékpártúrái, kirándulásai igazi élményt jelentettek diáknak, tanárnak egyaránt. A kötelező tanítási órák mellett a számtalan szakkör, külön foglalkozás olyan távlatokat nyitott meg az érdeklődőknek, ami az országban nagyon keveseknek adatott meg.

Hadd legyek szubjektív: magam is pannonhalmi diák voltam, hatvan évvel ezelőtt érettségiztünk. Akkor, diákként nem voltunk tudatában, hogy amikor megkezdtük az első osztályt, az újra-indulás óta csak öt év telt el. Nem tudtunk azokról a terhekről, amelyeket tanárainknak, rendi vezetőinknek hordozni kellett.

Tíz évig – a rendszerváltozás hajnaláig – igazgatója lehettem annak az iskolának, amelynek korábban diákja voltam. Megtapasztaltam, hogy mit jelent szembe úszni az árral. Meggyőződésem, hogy megérte. Akkor – diákként, majd tanárként, később igazgatóként – nem sejtettem, hogy történelmi idők tanúja vagyok.

Legyenek áldottak a hősök, – mert hősök voltak –, akik 1950-ben vállalták, hogy korlátok között, de mégis elkötelezetten és belső szabadsággal szolgálják a katolikus szellemű nevelés és oktatás ügyét. Az ő vállukra állva nőhettek magasabbra az utódok. Legyenek áldottak a szülők, akik – sokszor hátrányokat is szenvedve, komoly áldozatokat vállalva – bátrak voltak, és gyermeküket egyházi iskolába íratták. Köszönet mindenkinek, akik nyíltan (nem kevesen titokban) segítették, hogy működni tudjanak ezek az iskolák.

S végül köszönet a mostani elismerésért: köszönet, hogy iskoláinkat a „Magyar örökség" díjra méltatták.

Dr. Korzenszky Richárd OSB emeritus perjel
Tihanyi Apátság

GOMBASZÖG – EZÚTTAL ELNÖKI LÁTOGATÁSSAL

Július 16-án nyitotta meg kapuit Felvidék legnagyobb nyári tábora, a Gombaszögi Nyári Tábor. A főszervező, Orosz Örs és lelkes csapata, a Sine Metu polgári társulás tagjai ezúttal is rendkívül színes programot biztosítottak a táborlakóknak.

Szilágyi Péter, a magyar Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős miniszteri biztosa nyitotta meg a rendezvényt, majd Bárdos Gyula, a Csemadok országos elnöke, Németh Zsolt és Németh Szilárd képviselők szóltak a táborozókhoz.

A tábor egy hete alatt több helyszínen zajlottak az események és mindenhol nagy volt az érdeklődés a programok iránt. Idén elkészült a Folkszöglet is, amely helyszíne lett a népzenei programoknak, a néptánctanulásnak, a prímástalálkozónak, a táncházaknak. Szabad egyetem, tábor, fesztivál színtere volt a gombaszögi völgy. A könnyed szórakozások mellett, hiszen hat színpadon szólt a zene a legkülönfélébb műfajokban fergeteges sikert aratva, csakúgy, mint az István a király rockopera, nagyon fajsúlyos témák is terítékre kerültek. Közéleti, tudományos, művészeti, életvezetési, családpolitikai, biztonsági- és védelempolitikai kérdéseket boncolgattak hozzáértő szakemberek részvételével. Kiemelten sok program érintette a felvidéki magyarság sorskérdéseit, a megmaradás, a túlélés lehetőségeinek megvitatását. Ezzel összefüggésben került terítékre a hazai magyar irodalom és a sajtó helyzete, szerepe, valamint jövője, a Kisebbségi Kulturális Alap működése.

Megjelent a táborban a felvidéki magyarság közéleti és politikai életének színe-java. Egy asztalhoz ült Simon Zsolt, a Magyar Fórum politikai párt elnöke és Menyhárt József, az MKP elnöke és beszélgetésük során mi másról is válthattak szót, mint a jövőről, az együttműködésről, az összefogásról, amelyre oly nagy szüksége lenne a felvidéki magyarságnak. A beszélgetés úgy lett volna teljes, ha azon részt vesz a másik két párt, a Most-Híd vegyes párt és a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség elnöke is, de ők távol maradtak a rendezvénytől.

Ugyancsak nagy horderejű témákat jártak körül a Szövetség a Közös Célokért társulás képviselői, amikor az önkéntességről, a család egyedülálló szerepéről, egymás segítésének fontosságáról, illetve a családi vállalkozások szerepéről mondtak véleményt.

Gombaszög történelmében ritka pillanatra is sor került. A rendezők meghívását elfogadta Zuzana Čaputová, a nemrég hivatalba lépett szlovákiai köztársasági elnök asszony. A szép gesztussal bizonyította, hogy nem csak a megválasztása előtti üres szólam volt, hogy odafigyel az országban élő kisebbségekre, hogy az országban élő minden állampolgár államfője kíván lenni. A Pozsonyi Magyar Szakkollégium igazgatója Mózes Szabolcs vezette beszélgetés során mint a felvidéki magyarság szövetsége mutatkozott be, és azt bizonygatta, ha lesz erős, valós célokért küzdő felvidéki magyar egység, ő elismeri és támogatja azt.

A tábor története során a szervezők többször felkérték Szlovákia államfőjét, hogy látogasson el közéjük, a legtöbb közjogi méltóság azonban nem élt a lehetőséggel. Čaputová közösségi oldalán magyar bejegyzést is közzétett a látogatásról, a táborról.

Lehetetlenség felsorolni a tábor valamennyi rendezvényét, hiszen szám szerint 450 zajlott a hét során, a látogatók száma pedig 25 000 volt. Megható eseménnyel tettek pontot a tábor végére, felavatták azt a haranglábat, amelyben elhelyezték a tavaly lebontott szútori templom megmentett harangjait. Jövőre itt köszöntik a tábor lakóit, hiszen jövőre is lesz tábor, Gombaszög tovább él, reméljük még nagyon sokáig.

B.M.

„TELJESEN OTTHONRA TALÁLTAM ITT"

Beszélgetés a 65 éves Gúthy László felsőőri református lelkésszel

1992 óta szolgálja a felsőőri kétnyelvű református gyülekezetet. Magyarországról jött, változatlanul magyar állampolgár. Honnan, milyen körülmények közül indult: gyermek- és ifjúkora hogyan él emlékeiben?

Ötgyerekes család első szülöttjeként láttam meg a napvilágot 1954-ben Öcsödön. Az elemi iskolát Kisvarsányban végeztem, ide kötődnek első élményeim is: a szinte évenként jelentkező nagy árvíz, az emberek szeretete, összetartása. Élelmiszeripari szakközépiskolában, konzerv-hűtő szakon érettségiztem. Közel egy éven át a Debreceni Konzervgyárban három műszakban húskonzerveket sterilizáltam szovjet exportra. Majd felvételt nyertem a Debreceni Református Teológiára. A hittudomány mellett az egyházzene is érdekelt. Tagja voltam a Berkesi Sándor vezette Kántusnak, orgonálni tanultam Sepsi Károlynál, majd unokatestvéremnél, Karasszon Dezsőnél, s később Alföldy-Boruss Csillánál. Már a szülői házban is elleshettem a hivatás csínját-bínját: édesanyám és édesapám egyaránt, sőt a családi legenda szerint 1711-ig visszamenőleg anyai ágon minden ősöm református lelkész volt.

Ennek ellenére nem volt könnyű dolgom, mikor huszonkét évesen, az alapvizsga sikeres letétele után segédlelkészi kinevezést kaptam Túristvándiba. A hívek másfél évig ingyen, szeretetből sorkoszton tartottak. Majd édesapám utódaként Kisvarsányban segédlelkész voltam, s pár hónap múlva Gyulára kerültem kántornak. Kórusommal J. S. Bach passiójának korálteteleit mutattam be, melynek alapján békési kántornak is megválasztottak. Megnősültem, két fiam született. 1983-ban a Sarkad-Újteleki Református Egyházközség közgyűlése megválasztott lelkipásztorául. Beindítottam a gyermek és ifjúsági munkát, új parókia építésébe kezdtem. A munka lendületét gyász törte meg: özvegyen maradtam két pici fiammal. Bő egy év elmúltával azonban hűséges társra leltem: feleségül vettem Horváth Emma tanítónőt, aki fiaimnak anyjuk helyett anyja lett. Kislányunk születése előtt egy évvel Kölcsére kerültünk. Elláttam Sonkád, Kispalád és Botpalád szolgálatát is. Megkezdtem a sonkádi gótikus templom restaurálását – a helyreállított műemlék 1996-ban Europa Nostra díjat kapott – harangot öntettem, majd kezdeményeztem a kölcsei zsindelyes harangláb újjáépítését. A rendszerváltoztatáskor beválasztottak az önkormányzati képviselőtestületbe. A „világ túlsó végéről" érkeztem családommal Felsőőrre.

Mi késztette arra, hogy Magyarországon kívül, történetesen Ausztriában vállaljon lelkészi szolgálatot?

Kezdettől fogva misszionáriusi lelkület élt bennem. Az egész lelkészi szolgálatot annak tekintem. Korán megtudtam, hogy Amerikában, Kanadában, s másutt a magyar diaszpórában református gyülekezetek vannak. Elsősorban Bütösi János amerikai református püspök inspirációjára spanyol nyelvterületre szerettem volna menni. Caracasban el is fogadták a lelkészi állásra benyújtott pályázatomat. A kultúra ápolása és a misszió lett volna a feladatom. 1991 novemberében a feleségem olvasott egy hirdetést a Reformátusok Lapjában, hogy a felsőőri egyházközség olyan fiatalabb lelkipásztort keres, aki a szolgálatát magyarul és németül el tudja látni. Visszavontam a caracasi pályázatot és benyújtottam a felsőőri állásra. 1992. január 19-én kétnyelvű istentiszteleten mutatkoztam be. Felsőőri tartózkodásom lelkészi felfogásomnak köszönhető.

Milyen volt a kezdet, a beilleszkedés, hogyan alakult pályája Felsőőrött?

Nem is volt beilleszkedés. Mély és hideg víz volt, ami később megmelegedett. Jellemző, hogy egy szerdai napon érkeztünk meg, az atyafiak lepakolták a holmijainkat a kamionról, s még ki sem fújtuk magunkat, amikor csengett a telefon: a hitoktatónőnk arra kért, hogy betegség miatt másnap tartsak meg helyette 3–4 órát. Sokan azt gondolták, különösen, mert az elején kerestem a szavakat és a helyes nyelvtani formulákat, hogy túl nagy nekem ez a cipő: dr. Gyenge Imre öröksége, a német nyelv, és az itteni lelkészi munka komplexitása. Ugyancsak sokan gondolták – ami nekem keservesen esett –, hogy olyan hangok kaptak lábra az okos emberek között, hogy „na majd meglátjátok, meggazdagszik, oszt két év múlva hazamegy". Olyan mértékű dac született meg bennem, hogy a nehézségek ellenére maradtam. – A Kétnyelvű Szövetségi Gimnáziumban az első naptól fogva református-evangélikus hitoktató voltam. A mai napig 520 felsőőrit temettem el, sokakat könnyek között. Több, mint 100 párt megeskettem, 310 keresztelőt tartottam. Nyakig bevetettem magam az ökumenikus munkába is.

Huszonhét év ausztriai szolgálat után mennyire talált otthonra az itteni világban?

Magyarországon rokoni kapcsolataim vannak, két lánytestvérem él ott. De a szociális háló Felsőőrhöz köt. Mai napig örömmel járok Kölcsére jó barátomhoz, Kónya tiszteletes úrhoz, de Felsőőrre jövök haza. Teljesen otthonra találtam itt.

Legutóbb rangos burgenlandi kitüntetésben részesült, amit Hans Niessl volt tartományfőnök Felsőőrött személyesen adott át. Milyen érdemek elismeréseként járt ki ez a kitüntetés?

Nem tudom. Nem tudom magam értékelni. Mindenért, amit itt 27 év alatt csináltam. A magyar nyelv továbbéltetése, a kétnyelvűség megélése, az ökumenizmus területe biztos szerepet játszott ebben. Meg a szociológiai, diakóniai és lelkigondozó munkám. A kultúrák határán élünk. A Nyugat-Európai Magyar Protestáns Lelkigondozó Szolgálat kétévenkénti konferenciáját Felsőőrre hoztam. 15-en kezdtük, s most 105-en voltunk. A konferencia léte beleágyazódott a gyülekezet tudatába.

Szolgálatával nagyban hozzájárult ahhoz, hogy gyülekezete változatlanul „erős várként" állja a különböző oldalról jövő kihívásokat. Minden szerénytelenségtől függetlenül minek tudható be mindez?

A gyülekezet identitásában a kétnyelvűség az első helyek egyikén áll. A mostani lelkészválasztás előtt voltak olyan hangok, hogy német lelkészre van szükség. Német nem jelentkezett. A pályázó kilenc magyar lelkész viszont mind választékosan beszélt németül. Erős várként álljuk a nyelvünk eltűnését veszélyeztető rohamokat. Az eredményeket nem a magam szolgálatának tudom be. A gyülekezet két nyelv határán él. Ennek veszélye, hogy aki felsőőriként megtanul magyarul, azért nem két, hanem húsz kézzel kapkodnak az osztrák cégek. Ezek rendre elhagynak bennünket. Akik viszont itthon maradnak, elsősorban a 28–40 évesekre gondolok, ők egyforma erővel állnak ki a magyar és német beszédért.

Mintegy kortárs megfigyelőként a jövőre nézve hogyan ítéli meg a magyar népcsoport vonatkozásában bekövetkezett változásokat?

Néha elfog a rossz sejtelem. Rengetegen költöznek ide a Kárpát-medencéből a környékünkre. Reformátusok is. Akik itt próbálják felépíteni az egzisztenciájukat. Izoláltak. S nincs egy karizmatikus személyiség, aki össze tudná fogni őket. A több tucat református közül egy kezemen meg tudnám számolni, akik rendszeresen eljárnak Istentiszteletre.

Köszönöm a beszélgetést! Bár tudom, hogy nyugdíjba vonult, de biztos vagyok abban, hogy az elvégzendő feladatok keresni fogják. Isten áldását kérem a további tevékenységére!

Radics Éva

MEGSZŰNT, DE MA IS ÉL: SZÁZÉVES A BAUHAUS

Igen, ma is él! Nem az iskola, hanem az IDEA. A gondolat, amely a világháború romjai alól egy új világot kívánt teremteni, hogy a kor követelményeinek megfelelő művészeti szinten alkosson újat. Ha csak a két legfontosabb jelszóra gondolunk, megértjük, miről volt szó: LESS IS MORE (A keveseb több), meg FORM FOLLOWS FUNCTION (A forma a funció eredménye). Ennek a gondolatnak a jegyében a Bauhaus elvetett minden felesleges sallangot, ornamentikát és megnyitotta az épületet a természet felé.

A Bauhaus iskola gondolata, hogy az új alkotó nemzedéket ezeknek az elképzeléseknek a szellemében neveljék, Walter Gropiustól származott. Bár ő építész volt, eleinte az általa Weimarban alapított iskola elsősorban nem az építészetet helyezte előtérbe, hanem a formatervezést. Egyik legtehetségesebb diákja, később tanártársa, a magyar Breuer Marcel is bútortervezéssel kezdte, később lett világhírű építész. De nem csak ő, számos más diák, résztvevő volt a 20. század neves művésze, építésze, oktatója. Németek és osztrákok mellett sok magyar volt kapcsolatban az iskolával. Breuer mellett Moholy Nagy Lászlót, Molnár Farkast, Forbát Alfrédet, Bortnyik Sándort, Tóth Imrét (Amerigo Tot), Kepes Györgyöt, Weininger Andrást, Tokay Józsefet, Kárász Juditot. Sorolhatnánk a világhírre szert tettek neveit: Ludwig Mies van der Rohe, Theo van Duesburg, Hannes Meyer, Herbert Bayer, Josef Albers, Naum Gabo, Paul Klee, Wassily Kandinsky és még sokan másokat. A Bauhaus a művészetek együttes hatását és a különböző területen működő művészek és kézművesek együttműködését valósította meg, ezzel érte el sikerét.

A Bauhausnak nevezett állami felsőfokú szakiskola (Staatliches Bauhaus Weimar) 1919-ben alakult a weimari Nagyhercegi Ipariskola (Grossherzogliche Kunstgewerbe Schule) és a Képzőművészeti Főiskola (Grossherzogliche Sächsische Hochschule für Bildende Kunst) összevonásával. Az új iskola élére az akkor harmincéves, már jónevű építészt, Walter Gropiust nevezték ki. Ő mindenekelőtt a művész szerepét hangsúlyozta az iparosodás hatásával szemben. Így ír az iskola programnyilatkozatában: „A művészet célja egy mindent magába foglaló épület megalkotása. Építészek, festők, szobrászok ismerjék fel, hogy az épület nem csak a részek összetevője, hanem egységes alkotás. Hogy az erre való tervezői képességet elsajátíthassuk, vissza kell térnünk a kézművességhez. Mi nem tekintjük a művészetet külön szakmának, úgy hiszszük, hogy lényegében véve egy magasabb fokon azonos a kézművességgel... Építsük hát együtt a jövő új épületét, amely az építészet, szobrászat és képzőművészet egységében fog emelkedni az ég felé, mint egy új hitnek millió munkáskéz emelte szimbóluma." Ezekben a kissé patetikus, de a mai olvasó számára is érthető szavakban forradalmi program tüze égett. Érezni lehetett, hogy a viktóriánus és ferencjózsefi idők „békebeli" légkörét elfújta a nagy háború vihara, elemi erővel tört fel a vágy valami más, valami korszerű, valami „modern" iránt. A második világháború után mi is ebben a szellemben tanultunk építészetet a budapesti Műegyetemen.

A kubisták, konstruktivisták, futuristák megpróbálkoztak a feladattal, de csak egy kis társaság, a „beavatottak" számára voltak érthetők. Formanyelvük kifejező ereje idegen maradt a nagyközönségnek. A holland de Stijl, az orosz konstruktivisták, a bécsi szecesszió követői többet polemizáltak, mint építettek. Pedig a fiatalok szerettek volna megszabadulni a régi világ kacatjaitól, a csecsebecsékkel zsúfolt szobáktól, a nehézkes, faragott bútoroktól, éppúgy, mint az oszlopokkal, ornamentikával teleaggatott eklektikus épületektől. Ezeknek üzent hadat a Bauhaus fiatal építész- és művészgárdája. Sima falakról, nemes arányú épületekről, fehérre meszelt szobákról és anyagukban is új bútorokról álmodtak. Amikor a fiatal magyar, Breuer Marcel megalkotta az első csőbútort, egyszerre közérthető formában, kézzelfoghatóvá tette ezt az új művészeti hitvallást.

Amikor 1923-ban az új iskola megalakult Dessauban, Gropius így fogalmazta meg annak célkitűzéseit: „Meg kell teremtenünk az iparral való kapcsolatot. A kézművesség, az ipar és a művészet tudatosan kell keresse egymást, szinte eggyé kell olvadniuk." Valami olyasmire gondolt, amihez hasonlóért a messze középkorba kell visszamenni – az ipar, a kézművesség és művészetek egységéhez. A fantáziával és lelkesedéssel eltelt fiatalok magatartásukban, öltözetükben is igyekeztek kifejezni a konvenciótól való függetlenségüket. Alig vették észre túlfűtött létük és az őket körülvevő kisváros közötti radikális különbséget. Hogy az iskola menynyire haladó szellemű volt, mutatja, hogy már indulásakor több lány, mint fiú hallgatója volt, a tanárok között is számosan, például Marianne Brandt, aki a bádogos üzemet vezette.

Weimarban a Bauhaus egyre erősebb támadásoknak volt kitéve. Azzal vádolták, hogy szélsőséges elveket képvisel és marxista nézeteknek ad otthont. Ezért az intézet Dessau polgármesterének meghívására ebbe az Elba parti városba költözött, és ott a Gropius által tervezett új épületben folytatta munkáját, amely ma is a modern építészet egyik jelentős alkotása. Újabb támadások következtek, a politikai nyomás egyre nehezebbé tette az iskola működését, ami aztán Hitler uralomra jutása után lehetetlenné vált. Gropiust, lemondása után 1928-ban Hannes Meyer, majd 1930-ban Ludwig Mies van der Rohe követte. Ő Berlinbe vitte át az iskolát, amely kilenc hónap múlva megszűnt. 1937-ben Moholy Nagy László még megpróbálkozott Chicagoban újraindítani az Új Bauhaust, amely több változás után 1949-ben, három évvel az alapító halála utám szűnt meg.

„Hitler megrázta a fát és a gyümölcsöt Amerika szedte fel" – írta Sibyl Moholy Nagy, László felesége. Gropius és Breuer a Harvard Egyetemen, Moholy Nagy és Mies Chicagoban, Serge Chermayeff az Illinois Institute of Technologynál, Josef Albers a Black Mountain Collegeban és a Yale Egyetemen kötött ki, Az ő tanítványaik közül kerültek ki az amerikai építészek legjobbjai. Ezek egyike, Philip Johnson rendezte 1938-ban a modern építészet kiállítását a New York-i Modern Múzeumban, amely egyszerre ismertté és híressé tette a Bauhaus követőinek építészetét. Azóta ezt „International Style" néven emlegetik. Hogy ez a gondolat mennyire jelen van ma is, arra jellemző, hogy Steve Jobs, az Apple sikerét inkább formatervezői (dizájn), mint technológiai eredménynek tekintette, Bauhaus emlőin nevelt tervezőket fogadott az „okostelefon" megtervezésére. Valóban 100 év után lemérhetjük, hogy a Bauhaus által képviselt gondolat, ma is élő valóság.

Papp László

Lovell Health House, Los Angeles, Richard Neutra 1929.

MOZAIKVÁROS

Nem tudom, hogy a légnyomás- vagy a légkörváltozás okozta, de ahogy földet értünk, óriási fáradtság lett úrrá rajtam. Pedig épp akkor nem volt tanácsos elfáradni, hiszen a lényeg még el sem kezdődött. Mielőtt az utasok tömegében leszálltam a gépről, ellenőriztem a poggyászomat, hogy nem lyukasak-e a zsebeim és ha igen, megvannak-e a lyukak is. Aztán követtem az embereket és a falakról kiabáló nyilakat. A repülőtér „Érkezés" részlegén hosszú ideje aggodalmasan várakoztam a nehézsúlyú bőröndöket kiöklendező szalag mellett, amikor észrevettem, hogy a liszszaboni gép utasainak sorában várom a csomagomat. Zavartan körülnéztem, mintha meg akartam volna bizonyosodni arról, hányan voltak szemtanúi világtalanságomnak, elmorzsoltam egy árva izzadtságcseppet a halántékomon és megkerestem a Bécsből induló járat gyomrából eredő bőröndfolyamot. Nagy megkönnyebbülésemre ott feküdt az én kedves utastársam, benne minden létfontosságú tartozékommal, amire az elkövetkezendő pár hónapban szükségem lehet. Amilyen fürgén csak tudtam, lekaptam fekhelyéről és húztam tovább a nyilak irányába. A váróteremben hosszú, félig álomba nyúló várakozás következett, de muszáj volt ébren maradnom, hogy csevegni tudjak a velem együtt váró és fáradó diáktársakkal. Közösen utaztunk az egyetem repülőtéri buszjáratával. Útközben besötétedett, testem az izgalom súlyától az ülésbe süppedt és szemem résein pislogott ki az ablakon. Aztán hirtelen megpillantottam egy é-t és egy ó-t. De hisz ez lehetetlen! Mintha villám csapott volna belém, az ablakra tapadtam, hogy egészében elolvashassam a feliratot egy sétáló férfi szobra alatt: „Béla Bartók", és a busz már suhant is tovább. Hát igaz, hogy az ember sosem szabadulhat attól, ami. Ez az érzés akkor nyugalommal töltött el.

A kampusz közössége hamar befogadott. Az újdonság varázsa minden utcasarkon a hatalmába kerített. Élveztem az irodalom órák kimeríthetetlen témavilágát, az írók és zenészek kedves társaságát. A kampusz negyedében tulajdonképpen mindent megtaláltam, amire szükségem lehetett, de a szenvedélyt, ami idáig vonzott, valami egészen más váltotta ki.

Amint elintéztem egyetemi teendőimet, beszereztem egy térképet és a város vérkeringésén keresztül a 453-as busszal egészen a szívéig utaztam. Hatalmas sétákat tettem a parlament terétől a Trafalgárig, a folyópart mentén Szent Pál katedrálisáig, a Globe-tól a híres piacokon át a várig, híres parkokból múzeumok ajtajain be és ki, ki és be, a Tavistock térre, ahol egykor Virginia Woolf lakott nem messze Charles Dickens házától, aki akkorra már halott volt. London! Végre megérkeztem és én is egy darabja lehettem a millió terek, korok és emberek által rakosgatott képnek. Minden utcában, épületben, a zajban föld alatt és fölött egy-egy regény sorai keltek életre és megértettem, miért az áhítat, ami annyi mindenkit magával ragad. Az élet fordított forgataga ez a város. Hiába próbáltam elveszni a mozaik darabkái között, nem sikerült, mert nem volt kitől. De elvesztettem egy darabot magamból, amit ott hagytam a Nemzeti Galéria lépcsőin, hogy zsebemben helyet adjak valami újnak, amit magamévá tehetek. Különös, hogy ezen az új helyen más emberré váltam és más hangon szóltam, amikor nyelvét beszéltem.

Talán igaz sem volt mindaz, amit láttam és mesélek a rengeteg aranyról a világ kincstárában. Milliók könnye áztatja a modernség bölcsőjének párnáit, fájdalom, mely előbbre visz, hogy vesztükre, vagy hasznukra-e, örök rejtély. Azt mondják, az angolok mindig előbbre jártak egy uszodahosszal. Rájöttem, hogy ez azért lehetséges, mert mindenre egy órával több idejük van. Nagyapám karórája ma is ez idő szerint ketyeg. Meg akartam tartani magamnak a perceket, amik Greenwich parkjában gyöngyszemekként gurultak szét, s most emlékeimben próbálom újra összefűzni őket. Mindig oda menekültem, ha túlságosan rám telepedett a város zaja. A paradicsomi béke szigete megóvott a sodró tömeg taposásától, a fulladozva kanyargó metróalagutak sötétjétől, ordító szirénáktól és ködös esőktől. A vonaton az embermasszába simulva utaztunk, amikor egy nő nyugalomra éhező szemekkel rám mosolygott. Akkor megértettem, hogy az ember, a legembertelenebb világban válik igazán emberivé. Hogy valójában nem akarunk sodródni és távolodni, csak élni akarunk.

Az elméletem, amit a város építészeti stílusaira alapoztam, így hangzik: a folyó északi partja a múltra emlékeztet, míg délen modern üvegépítmények ablakain figyel a jövő. A fejlődés hatalmas sebessége miatt képtelenség összekötni a két világot. Ahogy a Tower híd láncai felhúzzák szárnyait, a jelen a mélybe zuhan. „De Dóra, hiszen ez a jelen!"- mutatott barátnőm áhítattal a mellettünk magasodó felhőkarcolóra. Igaz, ez a jelen. És az elmúlt napok emlékeibe révedve átsuhantam felette én is a repülőn, ami haza hozott.

Wohner Dóra

RENDEZVÉNYKRÓNIKA

Bécsi Magyar Iskola évnyitó rendezvénye szeptember 13-án, pénteken, 17 órakor. A szülőket, érdeklődőket információs délutánra, az ovisokat, iskolásokat és barátaikat pedig érdekes és izgalmas játékokkal, feladatokkal szeretettel várjuk a Bécsi Magyar Otthonba!

***Kaláka Club** a II. Rákóczi Ferenc emlékév keretében Magyarország Miniszterelnökségének Nemzetpolitikai Államtitkársága, a Magyarság Háza és az Ausztriai Magyarok Gazdasági Érdekközössége – Kaláka Club szervezésében*
A TENKES KAPITÁNYA, a budapesti Nemzeti Színház Táncegyüttesének előadása, 2019. október 9-én, szerdán, 19 órai kezdettel az **Akzent Theater**ben (Bécs 1040, Theresianumgasse 18.) Felelős szervező: Wurst Erzsébet, Tel.: *00 43 66 44 64 9505,*
*E-mail: **elisabeth.wurst@gmx.at***

A Külföldi Magyar Cserkészszövetség
Július 23. – augusztus 3.: Sík Sándor emlékprogram az európai magyar cserkészeknek
Szeptember 7-én: 8. Magyar Családi Nap az innsbrucki magyar cserkészeknek és a NeveNincs bölcsiseknek és óvodásoknak
Szeptember 14.: NeveNincs óvoda mondókás, népdalos foglalkozásai
Szeptember 14.: Nyílt Nap az Innsbrucki Magyar Cserkészeknél
Szeptember 20–22.: 31. Kerületi cserkész akadályverseny Németországban

Napraforgók Néptánc és Népzene Egyesület:
Október 11.: Táncház
November 9.: 20. Táncháztalálkozó

Gráci Magyar Egyesület
Augusztus 2 & 16 & 30.: Táncház, 19:30-kor
Augusztus 7 & 14 & 21 & 28.: Gyermektáncház bölcsődéseknek 16 órától
Augusztus 18.: Ünnepi mise, megemlékezés Szent Istvánról 17 órakor
Augusztus 25.: 36. Mindszenty-Vadon gyalogos emlékzarándoklat zárómiséje Máriacellben
Szeptember 3. & 17.: Táncház, 19:45-kor
Szeptember 4. & 11. & 18. & 25.: Gyermektáncház bölcsődéseknek, 19:30-kor
Szeptember 1 & 15 & 22.: Szentmisék, 17 órakor

Összeállította: Kocsis Hedvig

HAINBURG:

Szlovákiai magyar képzőművészek kiállítása

Hainburg Martin Luther Templomának kiállítótermében került sor Tóth Helen dunaszerdahelyi festőművész és Tarcsi Ádám dunaszerdahelyi grafikus művész kiállításának megnyitására.

Két olyan tehetséges szlovákiai magyar képzőművész alkotásait ismerhette meg az ausztriai közönség, melyek méltón képviselik a zsenialitást, az egyediséget és a született tehetséget. Ez a kiállítás is hozzájárult határon túli művészetük további megismertetéséhez, melyet a hainburgi evangélikus egyház támogatásával sikerült megvalósítani.

Tóth Helen a pozsonyi képzőművészeti főiskolán végzett festészet szakon. A kiállított nagyobb méretű festményeinek témája az erdő. Alkotásait eddig több mint 30 kiállításon mutatta be Szlovákiában, Németországban, Romániában, Magyarországon, Franciaországban, továbbá találhatók festményei Los Angelesben, Londonban és Georgiában is.

Tarcsi Ádám Dunaszerdahelyen született, Budapesten a Magyar Képzőművészeti Egyetem végzős hallgatója. Az egyetemen kezdett foglalkozni az ábrázológeometriával és a térbeli szerkesztésekkel. 2017-ben munkáival Barcsay-díjat nyert.

Jelenleg Olaszországban tartózkodik Erasmus-képzésen. A kiállított alkotásait Hainburgba elutazása előtt maga válogatta, rendszerezte, melyeket szülei juttattak el a kiállításra.

A kiállított alkotások két hónapig láthatók és megvásárolhatók.

Ifj. Bordás Sándor

PAPP LÁSZLÓ KÖSZÖNTÉSE

„Aki úgy is él, hogy *túlél*: adóssá válik..”
(Illyés Gyula)

Papp Lászlót – közös barátunk, Nagy Károly jóvoltából–, az 56-os szabadságharcosok köréből, mint az amerikai MEFESZ vezetőjét ismertem meg. Sikeres építészmérnök–vállalkozóként, megbízható érdekképviselője a magyar közösségeknek, híve a hazai kapcsolatok ápolásának. A rendszerváltoztatás során újjászülető Magyarok Világszövetsége vajúdásai közepette, közös remény éltetett bennünket: a nemzetépítő magyar világszervezet létrehozása. Sorsfordító években egyre több társra leltünk a jobb magyar jövendőre szövetkezők gyarapodó táborában.

Sajnos *„vak remény”* volt ez... Az MVSZ – három régióból delegált – választott tisztségviselői alig ismerték egymást, nem érzékelték a világ félszáz országa magyarjainak érdekképviseletére vállalkozó szervezetet, s hallomásból ítélték meg első látásra a többieket. Az előítéletek, a bizalmatlanság, a kiszolgáltatottság, s a külső-belső támadások árján ban kellett helytállnia a vezetők maroknyi csapatának, amely – a közgyűlés bizalmából – vállalkozott a szervezetépítő feladatra. Az ellenszélben helytálló, de az ezredfordulón megbuktatott nemzetépítő kísérletnek – Csoóri Sándorral, Dobos Lászlóval, Fekete Gyulával, Papp Lászlóval és más kiválóságokkal együtt – öt éven át tevékeny résztvevője voltam. Húsz év múltán „túlélő” krónikása lettem. Két MVSZ könyvemet Papp László ismertette a Bécsi Naplóban. Adósságunkat így – Deák Ernővel közösen –, hárman „törlesztettük”.

Papp László 1929. április 28-án Debrecenben született. A Debreceni Református Kollégium, a nagyváradi tüzér hadapródiskola – majd a németországi kitelepítés és amerikai hadifogság – után, a Jókai Mór Népi Kollégiumban folytatta tanulmányait. Az akkori építészkari dékán, Rados Jenő professzor engedélyével utólag nyert felvételt a Műegyetemre. *„...Laci éppen amerikai hadifogságból tért haza. Itthon akart lenni, mert úgy érezte, a sorsközösséget, még ha oly vigasztalan is, vállalnia kell az itt lakó népekkel, ezzel a Kárpát-honnal. Sorsunk és barátságunk ezen a ponton forrt egybe.... Aztán az átpolitizált világban kizártak minket a kollégiumból, még menzajegyet se kaptunk. A szókimondó Lacit az egyetemről is eltávolították, jövője került veszélybe, de a VÁTI humánus gondolkodású igazgatója munkához juttatta. Ebben az időben baráti körünket a sportszeretet hatotta át. A nyarakat Laci szenvedélyes vitorlázással töltötte a Balatonon, a tőkesúlyos hajóosztály 1954-es bajnoka lett...”* - írja barátja Callmayer Ferenc építész..

1955-ben építészmérnöki oklevelet szerzett a BME-n. 1956-ban a forradalom aktív résztvevőjeként, a vállalat munkástanácsa elnökének választották. A szabadságharc leverése után feleségével, (Lipták) Judittal először Bécsbe, utána az Egyesült Államokba vándorolt ki. Itt tovább tanult és mesterfokozatot szerzett a brooklyni Pratt Institute-ban. Az emigrációban aktív szervezőmunkát végzett mind a magyar kivándorlók, mind magyarországi honfitársai érdekében. Egyik létrehozója és első elnöke volt az Észak-amerikai Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egyesületei Szövetségének (ÉMEFESZ), amely 1968-as fennállásáig diákok ezreit támogatta. A Nagy Károly vezette Magyar Egyetemi Öregdiák Szövetségben szintén aktív szerepet vállalt. Azután a szakmájában is számos magas elismerés érte: New York Állam Építész-szövetségének elnöke, az 50 000 tagú American Institute of Architects igazgatója, városa gazdasági kamarájának s több főiskola tanácsadó testületének tagja lett. Az MVSZ Amerikai Országos Tanácsa elnökének választották. E tisztségében rendezte 1996-ban „Az amerikai magyarság száz éve” c. kiállítást, amelyet az USA-ban sok-sok helyen bemutattak, majd Budapesten a Magyarok Házában; Ópusztaszeren, az MVSZ Magyarság Hajlékában állították ki, nagy sikerrel. A kiállítás anyagát a Lakiteleki Emigrációs Múzeumnak adományozták. Papp Lászlót az Amerikai OT elnökét, a rendszerváltó MVSZ Elnökség tagjává, majd – a svájci dr. Bagi Lajos után – a Nyugati régió elnökévé választották. Neki köszönhető pl. **a Világ Magyarsága** c. **könyvsorozat** MVSZ nyugati régiójának könyvei (***Európa I.-II., Amerikai Egyesült Államok, Dél-Amerika)*** összeállíttatása és kiadása. Közreműködött a Magyarok Háza – Makovecz Imre készítette – felújítási terve munkálataiban. Nevéhez fűződik pl. a vereckei honalapítási emlékmű fölállításának nyugati támogatása, ill. számos szolidaritási, kulturális programnak szervezése, ösztöndíjak létesítése, a nyugati régió összehangolt működésének kialakítása, a kitűnő áttekintő beszámolók összeállítása stb. A folytonosan támadott, állandó anyagi gondokkal küszködő magyar világszervezetben, a „realitással számoló felelősség” vezérelte a testületek ülésein vitatkozó demokrata régióelnököt.

Zika Klára a régió titkára így vall róla: *„A Magyar építészek I. világtalálkozóján ismertem meg, vele készítettem az első interjút... majd – mint a nyugati régió elnöke – a főnököm lett. Korrekt, pontos és remek társasági ember volt. Mindenkivel megtalálta a hangot. Soha nem hallottam kiabálni, csúnyán beszélni, pletykálni –, kompromisszum képességének köszönhetően a sok egymással veszekedő amerikai magyar képviselő között igyekezett egyezségre jutni. Jól tudtunk együtt dolgozni.”*

2000-ben Papp László is lemondott MVSZ elnökségi tagságáról, de 2002-ben figyelmeztetett a bajokra. „A nyugati magyarok, a Világszövetség és a kormány” c. (Bécsi Naplóban is közölt) írásában elemezte, tényekkel alátámasztva hívta föl a kormány, s a közvélemény figyelmét arra, hogy a Patrubány vezette MVSZ eltékozolja az elődök minden örökségét, tévútra vitte a Szövetséget. Közbelépésre szólította a felelősöket, mielőtt teljesen tönkre teszik a világ magyarságának érdekvédő szervezetét. Az elnök ekkor kizáratta az AOT elnökét az MVSZ tagjainak sorából is.

Az 56-os magyar emigráció jórésze mindhalálig szolgálja elárvult nemzetét. Papp László életútja is eleven példa erre. A kolozsvári Bethlen Gábor szoborállítást adományokkal támogató nyugati magyar diaszpóra derék képviselői, köztük Papp László is a szoborállítók közé tartozik.

Ő a magyar ügy fáradhatatlan, elkötelezett, megbecsült képviselője maradt ITT és OTT is. Szakmai munkássága, az általa létesített fiatal építészek sikeres csereprogramja, a szakmai kapcsolatépítő tevékenysége elismeréseként **2012-ben a Magyar Építészetért érdemérem kitüntetést adományozták neki.** *„Életútja bizonyítja, hogy bővében van azon képességeknek, melyek alkalmassá teszik őt a közszereplésre. Munkássága példamutató abból a szempontból, hogy miként lehet egészséges lélekkel, fegyelmezett és etikus magatartással, kitartó munkával egyensúlyt teremteni közösség és egyén, az óhaza és újhaza között”* - mondta róla a laudátora, Mikó László építész.

A New York-i magyarok kezdeményezésére – Papp László közreműködésével – tízévi közös munkával, közadakozásból 56-os emlékművet állítottak föl New Yorkban. 2016. október 23-án, a manhattani Riverside parkban, az 1928-as Kossuth-szobornál. Az Amerikai Magyar Emlékmű Bizottság, a magyar kolónia tagjai és más magyar közösségek együtt avatták fel az 1956-os forradalom és szabadságharc New York-i emlékművét; megkoronázva Laci közéleti szerepvállalását!

Isten éltessen, áldja meg a magyarok hű amerikai őrállóját, a 90 éves Papp László építészmérnököt!

Buda, 2019. nyarán .

Bakos István az MVSZ hajdani főtitkára

MEGHALT HELLER ÁGNES

(https://24.hu/) * Életének 91. évében meghalt **Heller Ágnes** filozófus, esztéta, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) rendes tagja. Műveinek nagy részét az 1994-ben elhunyt **Fehér Ferenccel** közösen publikálta. Fő kutatási területe az etika és a történetfilozófia volt. Pályája kezdetén munkáit a marxizmus és az újbaloldali gondolkodás jellemezte, később inkább posztmodern szempontból értelmezte az etikát és a modern világot, új megközelítési lehetőségeket kínált fontos társadalomelméleti problémák megoldásához.

Születésnap a Schneebergen

A 2019. július 14-i vasárnapon nem magának a Schneeberg hegynek a születésnapja köszöntött be, hiszen annak életkora az Alpok legmagasabb alsó-ausztriai csúcsaként „csupán” évezredekben, nem pedig emberi arányokban mérhető. Csaknem kéttucatnyi: ausztriai, szlovákiai, partiumi, erdélyi, kárpátaljai és anyaországi magyar, írók, költők, tanárok, kulturális vezetők és irodalomszeretők, osztrák barátaikkal együtt, Puchberg találkozási központjából azért keltek útra, hogy a fogaskerekű „szalamandra” végállomásától gyalogosan győzzék le a magasságot. Majd a nyakukba zúduló esőt és a fenti hűvösséget is, s odafenn köszönthessék az egyik társuk születési-, a másik barátjuk hosszú évtizedek utáni első hazatérési napját. A 2019. június 19-én élete 65. évébe lépett, a Kapuváron született költő, író, tanár, könyvkiadó, újságíró és közművelődési szakember, Böröndi Lajos a hegyet – az utolsó szakaszában a fejére szakadó hideg esőben – megmászva még nem sejtette, hogy mire készülnek társai. Bizonyára újabb, született verssorok forogtak a fejében, alátekintve a pihenőkről az alpesi völgyekre és virágszőnyegekre. Deák Ernő túra- (és bécsi magyar kultúra-)vezető köszöntése után Böröndi Lajos immár kész versei először Wolner Dórának, a Bécsi Egyetem hallgatójának a szájából hangoztak fel. Azután a Nagyváradról érkezett Kordics Noémi és jelen sorok írója idézték meg a szerző öt kötetéből [*A Bárány vére* (2008); *A páva szeme* (2010); *Összegyűrt idő* (2011); *Elpereg lassan* (2011); *Összeférccett világ* (2013)] az alkalomra kiválasztott *1956. november, Házsongárd, Metaforák, Nevetőgörcs, Szemben a döbbenettel, Utak hazafelé* és *Szerelmesvers* című költeményeket. Ezek elhangzása és a közös, köszöntő énekszó után Deák Ernő születésnapi díszoklevelet adott át az évfordulós költőnek. Aki válaszként az égihez közeli csúcs egyre hidegebbé váló külső glóriái alól fogalmazta meg – nem szózatát, hanem – köszönetét barátainak, és emlékezett élete fontosabb eseményeire.

Ám oklevelet nemcsak az első számú ünnepelt kapott. Ha nem is születésnapi, de a hegyre feljutást bizonyító oklevélben részesült a születésnapi túra minden résztvevője. A hegymászást-tanúsító dokumentum szó szerint „annak igazolására” szolgált, hogy a hegymászó „testi-lelki épségét bizonyítva részt vett 2019-ben a Hóhegyen rendezett csúcstalálkozón.” (*Fischerhütte, 2019. július 14-15.*) Az okiratot minden túrázó az alájírásával hitelesítette, és elláttatott az Osztrák Turistaklub hivatalos pecsétjével is.

Az osztrák csúcs mindezek miatt igazi magyar–magyar „csúcstalálkozó” helyszínévé vált. Körös-körül havasi gyopár, encián és más, sárga, kék és piros virágok s hócsillogás díszítették a tájat. A csúcson felállított kereszt alól áttekinthető volt nemcsak a környék, hanem a történelem panorámája is. Felidéződtek a magyarság értékei és a vállalandó feladatok. A hegyi túra közös erőfeszítései közepette kialakult vagy tovább szilárdult kapcsolatok csak erősítették azt a szövetséget, amely tisztaságával és az egymásra figyelés gondosságával a nemzet egészére is rásugározható. A hegyről leereszkedést minden bizonnyal ezért kísérte másnap ragyogó napsütés. Az itt-ott – ahogyan a történelemben is – megmaradt hófalak között, egymásra, Ausztriára és Magyarországra tekintésünkben ezért maradtak meg fénylő és melegítően Böröndi Lajos – egy kemény, régi télben fogant, de onnan ma is biztató fényekkel felszikrázó – *Szerelmesversének* sorai:

ebben a versben megsimogatlak
mezítlen szégyenlős tenyeremmel
egy darab nyár és napsütés vagy
ebben a télbe hulló versben

Jánosi Zoltán

Búcsúzás Csapó Endrétől

„Elmegyek, elmegyek meszszi földre,
nem leszek senkinek a terhére,
nem írok levelet/ és nem is üzenek,
lesz még tavasz, lesz még nyár,
de én nem leszek....”
(Mezőségi halottkísérő)

2018 Karácsonyán”Ausztrália egyetlen magyar hetilapjától” e mottóval búcsúztam. Éppen fél év múltán e szívhez szóló népdalt dúdolva, magányosan köszöntem el főszerkesztőjétől is. Az **Aracs** új, nyári számában, *Európa Trianonja* c. írását olvasva; kedden hívtam telefonon, hogy gratuláljak. Fia, Mick vette föl a kagylót: *Apa tegnap meghalt...* Lélekben hozzá siettem: földéztem azt a ritka találkozásainkkal, tartalmas levélváltásainkkal, szellemi kapcsolatainkkal teli négy évtizedet, amit együtt éltünk meg. Égi ajándék volt távoli figyelme, barátsága, amit jórészt az Ausztráliai Magyar Élet révén kaptam, kaptunk tőle „magyar” munkánk során.

Sisa István: ***Őrtállás Nyugaton*** c. könyvében (2004) a magyar diaszpóra nagy alakjai között szerepel **Csapó Endre,** akinek *Életutam* c. vallomását közölte. Ő Budapest védelmében, hadapród-őrmesterként, hadifogságba került... *„Trianon gyermekeként megfogadtam, ha innen kikerülök, mindent megteszek, hogy a Nyugat tudomására hozzam az igazságot. Mások is úgy vélték nagyon sokáig, hogy a Nyugatot fel kell világosítani. Végül nyugaton rájöttem arra, hogy minket kell felvilágosítani. Ennek érdekében minden tőlem telhetőt megtettem életem további szakaszában.”* Sorsfordító fogadalom! Csapó Bandi megcselekedte, amit megígért: Ausztráliából a nemzet egészét tudósította; a Haza szívdobbanására figyelt: rendületlenül.

Deák Ernő jóvoltából a Bécsi Naplóban köszönthettem „a magyar diaszpóra Pátriárkáját”: *„Csapó Endre, az Ausztráliai Magyar Élet főszerkesztője 2011 november 11-én töltötte be a 90. évét. Hetvenhárom éve az ötödik kontinensen él, mégis a nemzethűség példája, a magyar érdekek és a magyar nyelvű hiteles hírlapírás elszánt védelmezője maradt a tengeren túl is. Prófétikus, igazságkereső és valóságigénnyel elemző írásai magukkal ragadják az olvasót.”* A Magyar Élet c. hetilap és főszerkesztője példás helytállásáért, nemzetszolgálatáért egy évtizede páros Magyar Örökség-díj kitüntető elismerést kapott. Megtiszteltetés volt számomra a méltatás, amelyből egy bekezdést idézek emlékeztetőül: ***„A Magyar Élet és*** főszerkesztője **Csapó Endre** *cselekvő létével, hetente megjelenő nívós lapszámaival, írásaival fontos nemzetmegtartó szerepet vállalt a diaszpórában. Erről mindenki meggyőződhet, aki rendszeres olvasója a Magyar Életnek, vagy megismerkedik a főszerkesztő* ***„Ilyen a világ”*** *című, 1961 óta hetente írott vezércikkei válogatását tartalmazó, eddig megjelent köteteivel... Mindazok, akik olvasták, tanúsíthatják, hogy a főszerkesztő – aki 1948–1991 között nem járt szülőhazájában – jobban érzékeli és elemzi helyzetünket, mint itthoni kollégáinak zöme. Azért mert hű maradt önmagához, vállalt küldetéséhez, nemzetéhez. Nemcsak írásaiban, éltében is.”* A Teleki Pál Érdeméremmel 2006-ban kitüntetett Csapó Endre – az ausztráliai Szent Korona Társaság egyik alapítója, ve tézője; az ötödik kontinensen igen népszerű ***„Egy a nemzet”*** **szellemi mozgalom** elindítója. Őszinte, mértéktartó, humánus gondolkodású és szerény közéleti ember volt. Nélküle és lapja nélkül nem találnánk igazi önmagunkra, nemzetünkre, s nem lenne olyan jó minőségű a sokfelől rekrutálódott, sokszínű ausztráliai magyar diaszpóra sem, mint amilyennek alkalmunk volt megismerni és több ízben méltatni.” Az elmúlt évtizedben zajlott sorsfordító események közepette Csapó Endre és lapja a Magyar Élet hűséges helytállásával igazolta, hogy méltán kapott helyet a Magyar Szellem Láthatatlan Múzeumában. Az 1978-ban – éppen 40. éve egyesült, két régebbi lapból – újjászületett Magyar Élet főszerkesztőjének fogadalmából idézek: ***„Állampolgári hűségünk Ausztráliához köt, de szellemi hűségünk a magyar népé****, amely ezer esztendőn keresztül építette, csiszolta azt a sajátos ízű, színű műveltséget, ami különös szép nyelvünkön oly egyénien fejeződik ki. Hűségünk nem pártoké, vagy csoportoké…* ***Mennyezetünk az a magyar égbolt, amely mindazokat betakarja, akiknek szívét-lelkét még melegíti a magyar érzés.*** *Újságunk ehhez kíván lenni szellemi fűtőanyag. Hűségesek kívánunk lenni a magyar égbolt világló csillagaihoz is, szellemi életünk, irodalmunk nagyságaihoz.”* (Bemutatkozás, 1978*)*

Csapó Endre (1921. nov. 11. Répcelak– 2019. jún. 24. Sydney, Ausztrália) ***a nemzet újságírója, a magyar diaszpóra őrlelke,*** *98 évet élt.* Áldott legyen az emléke! Isten nyugosztalja!

B. I.

Fónyad-Joó Imola

BOROSTYÁN

Egyszer volt, hol nem volt, az üveghegyen innen, az Óperenciás tengeren is túl, ott, ahol a kurtafarkú kismalac túr, volt egyszer egy király. Ennek a királynak nem volt koronája, és nem lakott kacsalábon forgó kastélyban sem, hanem inkább olyan szegény volt, mint a templom egere, és csak egy kicsi ház volt az otthona. Mégis király volt!

Mert valami nagy-nagy gazdaság lakott benne, olyan kincsekkel, amilyenek senki másnak nem voltak. A szívében lakott ez a rengeteg sok ajándék. Az egyiket úgy hívták, hogy Szeretet, a másikat Együttérzésnek lehetne hívni, aztán olyan is volt ott, amit Segítőkészségnek neveznek, és még sorolhatnám tovább mindazt a sok szépet és jót, ami őt aztán végül királlyá tette.

Az volt az érdekes, hogy ő maga mit sem tudott a királyságáról. Hiszen a koronája láthatatlan volt, mélyen bent a lelkében csillogott, fényt és melegséget áraztva mindenkire, aki a közelébe került. Ilyen drága ajándékokra semmiféle arany vagy gyémánt nem lett volna alkalmas.

Alattvalói sem voltak, de az emberek szerették vele lenni, mert valami áradt belőle, ami könnyített mások gondján-baján, akkor is, ha valaki csak szó nélkül ült mellette.

Egy napon az üveghegy másik oldalán óriási vihar kerekedett. A szél bolondul korbácsolta a fekete felhőket, és azok mint megvadult lovak rohantak összevissza a sötét égen. Néha vakító fény vágta ketté ezt a csillagtalan búrát, mintha a világmindenségben hirtelen rövidzárlat keletkezett volna. Villámok cikáztak, táncoltak eszeveszetten ezen a sötét pályán, fenyegetően villogva, csúszkálva az üveghegy tükörsíma hátán. Aztán váratlanul néma csönd lett, és mintha csak a földből nőtt volna ki, elindult egy sötét, sűrű felhő az ég felé, veszedelmesen növekedve, mindent beborítva, betakarva maga alatt. Akárhilyen magas volt az üveghegy, ez a köd átgomolygott rajta, és egyenesen a koronátlan király országába süllyedt lassan, feltartóztathatatlanul.

Most aztán itt is eltűnt a Nap, és sötétségbe borult minden.

A király kinézett a szobája ablakán, de bizony nem látott semmit az orránál tovább. Egy öreg házaspár últ éppen nála, nagy gondjukban, bajukban ide menekülve. Egyetlen fiuk, mióta megnősült, nem akart többet találkozni a szüleivel, mert szégyellte az egyszerűségüket, szegénységüket. Hát hogyne, mikor az új asszony nagy hozományt hozott a házhoz, gazdag szülei előkelő házat vezettek, ahová mindenféle nagy urak jártak, befolyásos emberek, és azok bizony igen magasan hordták az orrukat! A magányos kis öregek nagy bánatukban, tanácstalanságukban el-eljöttek a szegények királyához, aki meghallgatta őket, és maga is igen erősen gondolkozott azon, hogy milyen módon lehetne segíteni ezeknek a már-már kétségbeesett embereknek. Egyelőre türelemre intette az elárvult házaspárt, a fiú gondos nevelésére, alapvetően jó szívére emlékeztetve őket. Így aztán sikerült erőt adni nekik egy kis időre, és a reményuk ezért soha nem aludt ki bennük teljesen, bízva abban, hogy ez az áldatlan állapot valamikor talán jóra fordulhat.

De most mintha még maga a természet is végső pontot tett volna ennek a nehéz családi, emberi kérdésnek a végére. A sötétség, a szó szerint való kilátástalanság - hiszen az ablakon túl nem lehetett mást látni, csak az áthatolhatatlan fekete ködfüggönyt - nem látszott nyitva hagyni még a kérdőjel, vagy a kettőspont lehetőségét sem az öreg szülők fájó bajában. Riadtan, csüggedten ültek most az egyszerű szoba rozzant asztala mellett, egymás reszketeg kezét fogva.

A ház ura gyertyát gyújtott, mert már teljesen sötét lett, aztán néhány megnyugtató szó után kinyitotta az ajtót és kilépett a ház elé. A köd úgy vette körül vékony alakját, mint egy fekete palást. Ahogy a szél újra föléledt zúgását, villámok sistergését, a megkorbácsolt fák nyögő sóhajtásait hallgatta, egyszerre mintha az áthatolhatatlannak látszó, szinte kézzel tapintható feketeségben valami élet mozdult volna meg. Ide-oda cikázó pontocskák gomolyogtak a szeme előtt: apró koboldok százai járták boszorkánytáncukat a nagy kavargásban.

Tudnivaló, hogy csak nagyon kevesen láthatják ezeket a kis lényeket. Valójában egyedül olyan emberek számára felismerhetők, akik gyönyörű költeményeket, regényeket írnak, vagy szívet melengető zenét találnak ki, és nagy ritkán olyan földi halandók is részesülnek ebben a kivételes adományban, akiknek a lelke tele van láthatatlan kincsekkel. Mert egyedül ezekkel a tulajdonságokkal megáldva lehet néha észrevenni és megszelídíteni a mérges manókat. És ilyen földönlakó bizony nagyon kevés van!

A mi királyunk látta és megismerte őket, ahogy eszeveszetten kavarogtak káprázó szeme előtt.

De nemcsak ezt vette észre. Egy emberformájú sötét árnyat látott kibontakozni lassan, fenyegetően a föld mélyéből. Iszapból font korona volt a fején, kövek álltak összevissza a szájában, amelyek most mind kivillantak a szörny ördögi vigyorgásában. Óriási karjai egy intésére megdermedt a zűrzavaros forgás körülötte. A villámok megálltak cikázásukban, és a viharos szél is abbahagyta lihegő lélegzését. Kísérteties, semmi jót nem ígérő csend borult ismét a tájra.

Az alvilág gonosz manókirálya ugyanis megérezte földalatti sárpalotájában, hogy valami ellenség tűnt fel a láthatáron, és felgomolygott onnan, hogy szembenézzen azzal a másik hatalommal, és ott helyben meg is semmisítse azt.

Most hát két király állt egymással szemben, farkasszemet nézve egymással. Az egyiknek két kormos szédarab szórta szerteszét kénköves, mérges lángját a mély szemgödrökből, a másik meg csak állt rendíthetetlenül, szelíden nézve ezt a haragos színjátékot. A tekintetéből kisugárzott a lelkében lévő drágaköves korona minden ereje, melegsége. És észre sem vette, hogy ő most varázsol! Mert olyan csoda történt, ami igazából csak a mesében lehetséges, meg talán, nagy ritkán, a valóságban is. Lassan-lassan ritkulni kezdett a sötét függöny. A kis manók megszelídülve forogtak tovább, de már nem olyan eszeveszettül, mint eddig. És bizony nehéz elhinni, de a mesében minden lehetséges: egyre-másra változtak át ezek a mérges koboldok vidáman ugráló tündérekké. Kicsi táncruhájuk sziporkázott, és mint apró szentjánosbogarak keringtek a mindinkább enyhülő, világosodó levegőben.

Ezt már a Nap is meg akarta csodálni, és óvatosan kikukucskált az egyik felhő hasadékából. Amit látott, nagyon megtetszhetett neki, mert vissza sem bújt a rejtekhelyére, és mosolyogva árasztotta újra meleg sugarait az éledező világra.

A koboldok uralkodója pedig úgy olvadt el ebben a szelíd fényben, mint hótakaró a napsütésben. Utoljára az iszapkoronáját lehetett csak látni, ahogy mintegy legyőzötten egyre kisebbre zsugorodott, hogy aztán lapos, rongyos szőnyegként terüljön el végleg a nedves füvön.

A tündérek pedig felröppentek a magasba és a felhők mögött folytatták vidám fogócskájukat.

A „varázsló” elgondolkozva indult vissza kis házába. Odabent az öregek még most is ott ültek az asztal mellett, és hunyorgó szemüket dörzsölgetve nézték a hirtelen világosságra derült kis szoba egyszerű berendezését maguk körül.

Az ajtón kopogtak. Egy fiatal ember óvatoskodott be a szobába, tanácstalanul megállva. Mint aki támaszt keres, a kilincset továbbra is önkéntelenül a kezében tartotta. Az öregasszony lassan felállt, mögötte megmozdult az ember is. A jövevény némán, bizonytalan lépésekkel megindult feléjük. A szoba közepén összetalálkoztak. Nem esett egy szó sem a csöndben, mintha ezek a mozdulatok mindent elmondtak volna, ami eddig áthatolhatatlannak vélt falat emelt közéjük. Aztán egy reszkető kéz félénken megindult az erős, fiatal férfikéz felé, egy másik bizonytalanul követte.

A szegények királya elfújta a gyertyát, és kinézett az ablakon. A kert virágai üdén virultak az ítletidő elmúltával, a madarak felszabadultan röpködtek a kék égen, két veréb pedig izgatottan csicseregte el egymásnak az egyik fa lombjai között az elmúlt órák igzalmait.

A király visszafordult az ablaktól. Három ember állt összeölelkezve a szoba közepén. Csend volt.

Valamikor megint nyílt az ajtó, aztán halkan becsukódott mindhármuk mögött. A házigazda a távozók után nézett az ablakból. Messze az üveghegy hátára opálos fényt varázsoltak a búcsúzó Nap utolsó sugarai.

Alkonyodott.

Mese András testvérem születésnapjára.

Unité d' Habitation lakóépület, Marseilles (Le Corbusier építész, 1952)

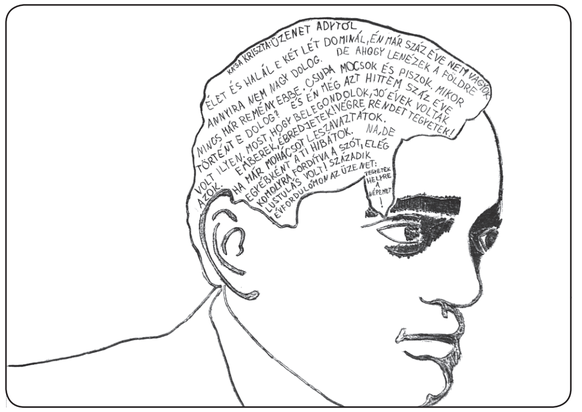

S. Csoma János

Miként

Akarni? Kívánni? Mindegy,
mi mellé szúrod a voksod,
felállnak, árnyékot vetnek,
megindulnak a ledöntött szobrok.
Fejünk felett mozdulatlan
opálos bódulatban a kék.
Krisztus urunk keresztjéről lelép,
elmélyülten vizsgálja
öt vérző sebét
Mona Lisa arcáról festék csorog,
kufároktól hangosak a templomok.
Ha e káoszba az ember belenézett,
lehet valóság, lehet igézet.
Hol volt, hol nem volt,
Rész-esemény vagy egész élet.

Böröndi Lajos

Elégett nyár

Elégett ez a nyár is,
elmúlóban egyre szebb lesz.
Gyönyörűek rózsáid,
veled öregszik kerted.

Kérdeztél valaha valamit?
S jött arra valaha válasz?
Nem jött, de ez sem érdekes,
ragyog a Nap, leég a vállad.

Attól szép minden, hogy múlik,
bár szívedig ér hiánya.
Jövőre ugyanitt együtt,

súgja a kert minden virága.
Ugyanígy együtt, reméled.
Elégett nyár, elégett élet.

Olasz Valéria

NYÁR-ESTI VERS

Szárnyai az estnek
árnyat keresnek
felleg fölött megtorpan
tétován a hold
egy ezüst szárny
simogatón fölébe hajol

álommadár ereszkedik a földre le
sóhajtva száll emberről emberre
s szerelemre szomjazó
árva dáliák ontják
vágy-illatukat a szélbe
kis-éji remény-szerenád szól
fájdalmaan a lélek húrjain
s felhangzik a lágy moll

leveti fátylát a nyári est
kitárulkoznak mindenek
a megtermékenyítő
világ színe előtt
szép szőke hajnalig.

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Pontosan 100 éves lenne a weimari Bauhaus, amit Walter Gropius alapított 1919-ben. Ezek a művészeti intézmények a konstruktív törekvések központja és gyűjtőhelye, amely a nevelési módszerek és a kézművesség, az ipar és a művészet vegyülése miatt vált népszerűvé.

Papp László részletes beszámolójában olvashatunk a „Bauhaus-eszme” alapjáról és arról, ahogyan az befolyásolta a jövőben az építészetet, valamint milyen károkat is szenvedett a II. világháború miatt.

A képeken megfigyelhető, hogy az intézmények üvegfelülete belátást nyújt az épületbe, valamint maga a konstruktív elemeket is megmutatja. Asszimmetria dominál a legtöbb épületnél, ezért nincs központi nézet. Az üvegfelépítés miatt a Nap fénye világossággal tölti be a termeket.

Az épületek az avantgárd életmódot és a 20. századi művészi kolóniát ábrázolják. A könnyedség és egyszerűség jellemzi őket. Belőlük mutatunk be jellegzetes példákat.

K.H.

Elhunyt Erőd Iván zeneszerző és zongoraművész

Budapest, 1936. január 2. – Bécs, 2019. június 24.

Pontosan emlékszem: 1983 őszén, mikor a Gráci Zeneművészeti Egyetemre kerültem, tárt karokkal fogadott a folyósón. Egymás melletti teremben tanítottunk éveken át. Mikor Bécsbe ment, tartottuk ugyan a kapcsolatot, de a személyes találkozások megritkultak.

Erőd Iván 1936. január 2-án született Budapesten és ott töltötte élete első húsz évét. Szüleivel és anyai nagyanyjával Pesten élték túl a náci megszállást és a nyilas időket, apai nagyszülei Auschwitzban, bátyja Buchenwaldban pusztult el. Zenész „génjeit" anyai ágról örökölte, nagyapja, Ney Bernát a budapesti Operaház szólóénekese, nagybátyja, Ney Tibor hegedűművész volt. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Kadosa Páltól zongorázást tanult. *„Kadosának sokkal tartozom, művészileg és emberileg is, hiszen engem, mint ‚osztályellenséget' átmentett a ‚káderezésen', és még ösztöndíjat is szerzett nekem. Ez utóbbira annál inkább szükség volt, mert apám kiskereskedését 1950-ben ‚átvette' az állam, persze minden ellenszolgáltatás nélkül"* – mondta erről az időszakról.

A zongorával egyidejűleg Szabó Ferenchez járt zeneszerzésre. A melléktantárgyakat olyan jelentős, „márkás" személyiségektől tanulta, mint Kodály Zoltán, Szabolcsi Bence, Bárdos Lajos, Nagy Olivér, Bartha Dénes, Molnár Antal, Szőnyi Erzsébet.

„1956 ‚friss szele' és az októberi nagy lélegzetvétel után becsapódott a kapu. November 4-ének hajnala olyan sokkot okozott, hogy úgy éreztem, itt már semmi jóra nem lehet számítani, el kell menni. Hogy érzésem nem volt alaptalan, bizonyították a következő évek"– mesélte.

1956 decemberében hagyta el Magyarországot. A bécsi Zeneakadémián amerikai ösztöndíjjal folytatta tanulmányait Richard Hausernél (zongora) és Karl Schiskénél (zeneszerzés). Zongoristaként már főiskolásként szerepet vállalt a kortárs zene előadásában, az úttörő „die Reihe" együttesnek is tagja lett.

Darmstadtban négy éven át vett részt nyári kurzuson. *„Az alapító korosztály uralta Darmstadtot: Stockhausen, Nono, Boulez. Már nem mutatkozott a kezdeti pluralizmus, hanem beállt a darmstadti iskola, s különlegesen, szűk keretek közt zajlott a munka. A baj csak az volt, hogy – ha esztétikailag ellenkező előjellel is – de ‚zsdanovi szellem' uralkodott: a nem ehhez az iskolához tartozókat megvetették vagy semmibe vették. Ligeti Gyuri volt az első, aki rámutatott erre a ‚zsdanovi' irányzatra, s próbált belőle kitörni."*- Darmstadt számára nem jelentett ihletet, inspirációt, de a technikai eszközöket, melyeket ott tanult, később is felhasználta műveiben.

Az emigránsok sorsközösségében az ausztriai magyar zenészek közül Takács Jenővel tartott kapcsolatot, s jó barátság fűzte Losonczy Andorékhoz, valamint egykori évfolyamtársához, Horváth József Máriához. Ligeti Györgytől sok tanácsot kapott Darmstadtban, Bécsben egyaránt. *„Az összes akkori nagyság közül az ő zenéje áll hozzám legközelebb"* – mondta.

1962 és 1964 között (Karajan ajánlására) a bécsi Operaház korrepetitora volt. Zongoristaként hangversenyezett Karl Böhmmel és a Bécsi Filharmonikusokkal, számos szólóestet adott és szívesen kamarázott is. Több mint 500 koncert után a hetvenes évektől egyre inkább a tanári és zeneszerzői tevékenységre fektette a hangsúlyt: 1967-től 1971-ig a gráci Zeneművészeti Főiskola óraadó, 1971-től kinevezett, majd 1975-től 1989-ig rendes tanára (zeneszerzés és zeneelmélet) volt. 1989-től a bécsi Zeneművészeti Egyetem tanára, 2004 óta emeritusz professzora volt. Összhangzattant, ellenponttant, zeneszerzést, stílusgyakorlatot tanított.

Az alkotómunka mindig lényeges volt számára. Főbb művei: két opera (A selyemhernyók; Orpheus ex machina), egy gyermekopera (Pünktchen und Anton), zenekari művek, kamarazene, dalok, kórusok. A hangszeres zenénél a vokális zene állt közelebb a természetéhez. *„Úgy tűnik, nem lett volna ilyen súlya életemben az énekelt zenének, ha nem a budapesti Zeneakadémián növök föl. Az éneklés Magyarországon alapvető élmény, s köztudomású, hogy a hangszeresnek is énekelnie kell. Furcsa, hogy a világban az énekhang kezelését nem tanítják olyan gondossággal, mint a hangszerelést."*

A ‚mesterségnek' nagy tisztelője volt, nem szűnt meg tanulni a múlt nagy alkotóitól, akiknek zenéiben mindig azt kereste, ami túlmutat időn és stíluson. Ugyanakkor azt vallotta, hogy az ihletének forrása saját bensőjében rejlik.

Ami a komponálás technikáját illeti, ritkán írt improvizálgatva; inkább fül- és fejmunkával, belső hallással. Bár eredetileg zongorista volt, mégsem a keze irányította a zeneszerzésben. A zongorát – egy versenyművet és egy nagyobb szólódarab kivételével – csak kamarazenében használta.

Élete során sokféle benyomás érte. Stílusára eleinte hatott a magyar népzene, valamint Bartók és Kodály zenéje. Már Pesten is próbálkozott a tizenkétfokúsággal. Bécsben érdeklődni kezdett a szerializmus iránt. Későbbi műveiben visszafordult a tonális alapokhoz, és a magyar nép- és műzenére jellemző elemeket is felhasznált. A '70-es évekbeli munkái derűs hangot ütnek meg, a '80-as évektől megint a komolyabb, problematikusabb tartalmak foglalkoztatták. A '80–'90-es években az amerikai zene, a jazz és blues is hatott kompozícióira. Műveit világszerte elsőrangú előadóművészek adták elő.

„Az ún. komoly zene szinte minden műfajában komponálok – műveim karaktere azonban százféle, mint a világ. Derűs vagy véresen komoly, főképpen, ha a szöveg úgy kívánja." – vallotta.

Sokrétű, és többnyire sikeres tevékenységének alapja a hagyományos családi élet volt. Öt gyermekének házassága révén unokái ereiben osztrák, francia, olasz, német, svájci, cseh és magyar vér kering.

Mindig nyereség volt számára a más nyelv- és kultúrkörben felnőtt ember megismerése. A baráti köréhez a legkülönbözőbb foglalkozású, vallású és nemzetiségű emberek tartoztak. *„A legtartósabb barátságoknak azonban azok bizonyultak, amelyek még tanulmányaim idején, Magyarországon kötődtek."*

Fontos volt számára, hogy mi történik a világban. *„Minden bizonnyal ez tükröződik a zenémben is."* Erőd sokféle nemzethez húzott. 1993-ban megújította magyar állampolgárságát. *„Eszembe sem jut, hogy bármi hasznát akarjam látni idetartozásomnak. A rendszerváltás után azonosítani tudtam magam az országban történő dolgokkal. – Nehezen tudom megérteni azokat, akik visszavágynak Kádár egyiptomi húsos fazekaihoz."* – Megvette azt a házat Csákberényben, „a Vértes ölén", ahol kamaszkorában töltött szép napokat, s ahol idősebb korában zavartalanul komponálhatott, s a kertet gondozta.

Erőd Iván az osztrák jogvédő hivatal elnökségi tagja volt. Bösendorfer- és Busoni-díjas, az Osztrák Állami Díj birtokosa, az Osztrák Kulturális Minisztérium zenei nagydíjasa volt. Megkapta Stájerország és Bécs város zenei díját. Magyarországon 1993-ban Bartók Béla-Pásztory Ditta-díjat, 2010-ben Erkel Ferenc-díjat kapott. Tagja volt a Magyar Zeneszerzők Egyesületének, a Művészeti Akadémiának, és 2011 óta a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának. Nemrégiben pedig, több más magyar és osztrák művésszel együtt, a washingtoni John F. Kennedy Előadóművészeti Központ Művészeti Aranyérem-díjával tűntették ki. Az elismerést néhány nappal halála előtt fia vette át helyette a bécsi Albertina múzeumban.

A nemzetközi hírű zeneszerző 83 évet élt. Béke poraira!

RADICS

KÉSŐI FŐHAJTÁS

Terentius Maurus latin költő sora jutott eszembe, amikor a Magyar vetés idegenben című karcsú kis kötetet kezembe vettem, s beleolvastam az Előszó soraiba. *„Habent sua fata libelli"*, igen, a könyveknek megvan a maguk sorsa, mint ennek a könyvecskének is. Ezt legalább ismerjük, szerzőik életútja azonban a bizonytalanba vész.

Az először 1949-ben dr. Dörei Ferenc összeállításában, az Innsbrucki Magyar Irodalmi Kör kiadásában megjelent gyűjteményt most Böröndi Lajos gondozta. Négy 1945-ös menekült írásait tartalmazta: Gönczi Pál, Zalai Kobzos László és Tóth-Kurucz Mária verseit, valamint Kovách Kriszta elbeszéléseit. Borsody Lajos és Szakács István végezte a sokszorosítást, az irodalmi kör címe ekkoriban megegyezett a menekülttábor címével. Concin Mária (született Vas Mária) őrizte meg a szüleinek dedikált kötetet, s aggodalmában, hogy nyom nélkül el ne vesszen, az Innsbrucki Magyar Ház és Kultúrcentrum másik törzstagjának, dr. Csordás Ádámnak a gondjaira bízta, aki szintén úgy gondolta, hogy a kötet megérdemelne egy új magyarországi kiadást, korszerű nyomdatechnikával, hogy a késői utódok körében ismertté váljon. Kapóra jött, hogy a Szél-járás munkatársa, Deák Ernő az Innsbrucki Magyar Ház vendégeként éppen az ottani magyar közösségnek tartott előadást, illetve Böröndi Lajos ott olvasott föl verseiből. Létrejött a kapcsolat és megszületett az elhatározás, hogy a Mosonvármegye Lap- és Könyvkiadó ismét megjelenteti a *„Magyar vetés idegenben"* című kötetet, amely nem csak esztétikai értelemben vett érték, hanem a kor lenyomata is. *„A «Magyar vetés idegenben» a 45-ös magyar emigránsok 1945 és 1949 közötti pszichogramja. Irodalmi értékük mellett az írások történelmi dokumentumok is. A versek, elbeszélések szomorúságában, búbánatában a háború traumatikus élményei, a vesztes oldalon lévők megalázottsága, az elveszett szülőföld, a hontalanság és egyedül maradottság érzelme tükröződik. De a cím is arra utal, hogy mindez mégsem volt a teljes reménytelenség lelkiállapota, mert a vetéssel mindig a megújulás, az új élet reménye fűződik össze"* – írja **Csordás Ádám** az előszóban a könyvről. Ugyanez a kötet, egyik szerzője életútját követve, megjelent 1967-ben Cleveland-ben (Ohio állam) is, ahol az USA egyik legnagyobb magyar közössége él, a félmilliónál több lakosból 1980-ban 36 000 vallotta magát magyar anyanyelvűnek. Ennyit a könyv történetéről, szerzőinek sorsa már közel sem ennyire ismert.

Zalai Kobzos Lászlónak 1951-ben megjelent egy önálló kötete *„Szemben a ködde*l" címmel ugyancsak az Innsbrucki Magyar Irodalmi Kör kiadásában. Egyik szerkesztője, Nyírő József már csak annyit tudott a versek szerzőjéről, hogy kivándorolt Amerikába, s New York külvárosának egyik vasgyárában küzdött kemény munkával a mindennapi kenyérért. Nevéből és a *Zalai lankán* című verséből következtetve Zala megyei származású lehetett: *„Millió kérdés gyötör szüntelen, / Nap mint nap búsan vánszorgok tovább.../ Hol magot szórtam, ott most bűn terem, / Keletlen kenyér – kevés a kovász/ Zalai lankán vajjon várnak-e? / Régi barátok, tépett magyarok? / Örök bánattól, könnytől látnak-e / Jeleket a napban, ha kavarog?"* Egy másik idézet *A holtak nem eresztenek* című verséből:

„Visszamegyek estelente, / Lopakodva, mint tolvajok, / Testből fordult lelkemmel, / Kínjaimmal otthon vagyok."

Gönczi Pál ismeretlen életútja talán a Rába partjáról indult: *„Alkonyodott... / Fekete piros fellegek / Árnyékot vetettek a fáradt világra, / Ködös Rábapartra, / Égbehajló fákra, / És a vonatra, mely fáradtan loholt / Velem a semmibe, az éjbe..." (Alkonyodott)* És egy fájdalmas vallomás a hontalanságról: *„Idegen nekem ez a város, / Idegenek a fények, lángok. / Ki tudja, hol és merre járok? / Ki tudja, hová merre téved / Imbolygó halk lépteim sora? / Egy halott kor fáradt vándora, / S örökké égő sebe vagyok." (Idegen nekem az a város)*

Tóth–Kurucz Mária költeményeiben is fölvillan a hazai táj emléke és a kötődés parancsa:

„Szem vagyok a magyar láncból, / pergett mag a hű kalászból. / Csallóközi fehér hattyú, / tiszta tollú, bátor hangú. / Népem küldött, mélyről jöttem, faluk állnak én mögöttem. / Puszták és a rónaságok / velem küldenek vadvirágot. / Velem küldenek üzenetet, / s gyógyítom a tört szíveket." (Köszöntő)

Kovách Kriszta egyik tragédiát idéző novellájában egy nagy tó partján rendezett Anna-bálban zajlanak az események, talán a balatonfüredi híres vigalom emléke nyomán született írása.

A szerkesztő és kiadó **Böröndi Lajos** így vallott az ismételt közzététel motívumairól:

„Hetven évvel ezelőtt egy kis füzetben napvilágot látott néhány magyar menekült irodalmi szárnypróbálgatása Innsbruckban. Szívszorító gyűjtemény, amelyben a hazájukat elhagyó kezdő tollforgatók vallanak a szülőföldről, arról az érzésről, amely még ennyi idő távolából is könnyet csal olvasóik szemébe... Nem tisztünk az alkotások irodalmi értékéről beszélni, de arról a kultúrtörténeti misszióról igen, amit az innsbrucki magyarok vittek végbe hetven éve, amikor sanyarú sorsukban is szomjaztak a szép szóra, a honvágy szorítása közepette is. Jelen kiadásunk... főhajtás az alkotók, a magyar szót őrzők, az innsbrucki magyarság előtt."

Magyar vetés idegenben. Feketeerdő, Mosonvármegye Lap- és Könyvkiadó, 2018.

TUBA LÁSZLÓ

Készült a Magyar Kormány támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR Alap

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes

A Magyar Napló könyvajánlata

- Mezey Katalin: Régi napok rendje (elbeszélések)
- Oláh János: Európai vőlegény – Összegyűjtött színművek és hangjátékok
- Iancu Laura: András érkezésére (versek)
- Lászlóffy Aladár: A végtelen készenlét (Kötetben először közreadott versek)
- Nagy Gáspár: Látok világomra (válogatott versek)
- Serfőző Simon: Arcunk az ég (összegyűjtött versek)
- Zsille Gábor: Készülődés (versek)
- Babits Mihály levelezése 1923-1925 (kritikai kiadás, sorozatszerk. Sipos Lajos)
- Halmai Tamás: Isten peremén - Iancu Laura költői világa
- Lajtos Nóra: Példázat és etika - Sánta Ferenc rövidprózája
- Csender Levente: A különleges Medititimó kalandjai (meseregény)
- Fehérlófia (szerk. Hoppál Mihály)
- Péntek Imre: Noé bárkája (gyermekversek, Németh János kerámiáira)
- Szegedi Szabó Béla: Hangyabefőtt (meseregény)
- Kováts Gábor: Huba Álomföldén (meseregény)
- Árkossy István: A Nautilus fénye. Rozsnyay Béla szobrászata (album)

E-mail: info@magyarnaplo.hu, tel.: 0036 1/ 413-6672

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:
Bodzsoni István (Szabadka), Borbándi Gyula † (Budapest), Czellár Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:
Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Martos Péter, Radics Éva, Rumpler Diána.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 3500,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:
Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.
Hollandiában: Kónya Melinda. Boerhaaveplein 124. 2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.
E-mail: melindakonya@hetnet.nl
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6
Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGirot Nr.: 756987-4.
Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119. Bankszámla: RS35285223604000354839
e-mail: fhrmarta@gmail.com
Szlovákiában: Benyák Mária,
e-mail: mariabenyak@gmail.com
Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda
H–9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.